

Pražská vysoká škola psychosociálních studií



Význam psychoterapeutického výcviku pro práci duchovních

Ema Nováková

Bakalářská práce

Studijní obor: Psychologie

Vedoucí práce:

Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Praha 2023

Prague College of Psychosocial Studies



**The importance of psychotherapeutic training for the work of
clergy**

Ema Nováková

The Bachelor Thesis

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Prague 2023

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Podpis.....

Poděkování:

Ráda bych věnovala poděkování Mgr. Jaroslavu Jirmanovi, PhD. za podporu při psaní této bakalářské práce a za jeho cenné rady. Za trpělivost a oporu při psaní děkuji všem svým blízkým.

Anotace

Práce se zabývá významem psychoterapeutického výcviku pro duchovní. Nejprve je definován pojem psychoterapie, psychoterapeutický výcvik a je kladen důraz na sebezkušenostní část výcviku odehrávající se ve skupině. Dále je vymezena náplň práce duchovního. Konec teoretické části je věnován vztahu psychoterapie a náboženství. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaký význam připisují duchovní absolvování psychoterapeutickému výcviku. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů byla získána data od 4 duchovních z různých církevních denominací a následně byla analyzována za pomoci tematické analýzy dat. Psychoterapeutický výcvik měl vliv na pracovní i osobní život duchovních. Psychoterapeutický výcvik přispěl k sebezpoznání, nadhledu, přístupu k emocím a k získání terapeutických dovedností.

Klíčová slova:

Duchovní, křesťanství, pastorační práce, psychoterapeutický výcvik, skupinová terapie.

Abstract

The thesis delves into the crucial role of psychotherapeutic training for members of the clergy. In the introductory parts the concept of psychotherapy and psychotherapeutic training is defined, with a particular emphasis on the self-experiential element of group training. Subsequently, the scope of the minister's duties is elaborated upon. Finally, the conclusion of the theoretical framework is devoted to exploring the intricate relationship between psychotherapy and religion. The primary research objective is to determine the clergy's perception of the significance of psychotherapeutic training. The research methodology involved conducting semi-structured interviews with four members of the clergy who represent various religious denominations. Thematic data analysis was employed to examine the collected data. The findings of the study indicate that completing psychotherapeutic training has a positive impact on both personal and professional aspects of the participants' lives. The training fosters self-awareness, enables a fresh perspective, and facilitates access to emotions and therapeutic skills.

Key words

Spiritual, Christianity, pastoral work, psychotherapeutic training, group therapy

Obsah

ÚVOD	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
TEORETICKÁ ČÁST	2
1 PSYCHOTERAPEUTICKÝ VÝCVIK.....	2
1.1 VYMEZENÍ PSYCHOTERAPIE	2
1.1.1 <i>Psychoterapeut</i>	3
1.2 VYMEZENÍ PSYCHOTERAPEUTICKÉHO VÝCVIKU.....	4
1.2.1 <i>Skupinová psychoterapie</i>	5
1.2.2 <i>Účinné terapeutické faktory</i>	5
1.2.3 <i>Složení skupiny</i>	11
1.2.4 <i>Skupinová dynamika</i>	11
2 PRÁCE DUCHOVNÍHO.....	12
2.1 DUCHOVNÍ.....	12
2.2 PASTORACE	13
2.2.1 <i>Pastorační služby</i>	15
2.3 PASTORAČNÍ PRACOVNÍK	16
2.3.1 <i>Víra pastoračního pracovníka</i>	17
2.3.2 <i>Pastorační rozhovor</i>	18
3 PSYCHOTERAPIE A NÁBOŽENSTVÍ.....	20
PRAKTICKÁ ČÁST.....	25
4 CÍL VÝZKUMU A FORMULACE VÝZKUMNÉ OTÁZKY	25
4.1 VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE	25
4.2 METODY SBĚRU DAT	25
4.3 METODY ANALÝZY DAT	26
4.4 VÝBĚR PARTICIPANTŮ.....	27
4.4.1 <i>Představení participantů</i>	27
4.5 VLASTNÍ SBĚR A ANALÝZA DAT	27
4.6 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ – TÉMATA.....	28
4.6.1 <i>Motivy k absolvování psychoterapeutického výcviku</i>	28
4.6.2 <i>Prolínání a oddělení rolí a technik</i>	29
4.6.3 <i>Přínosy skupiny</i>	30
4.6.4 <i>Psychoterapeutický výcvik</i>	30
4.6.5 <i>Spirituální prožitky</i>	32

DISKUZE	36
ZÁVĚR	38
ZDROJE	39
SEZNAM PŘÍLOH	43
PŘÍLOHA Č. 1: OSNOVA ROZHOVORU.....	44
PŘÍLOHA Č. 2: INFORMOVANÝ SOUHLAS	45
PŘÍLOHA Č. 3: ROZHOVOR S RADKEM.....	46
PŘÍLOHA Č. 4: ROZHOVOR S DANEM.....	50
PŘÍLOHA Č. 5: ROZHOVOR S LUKÁŠEM	56
PŘÍLOHA Č. 6: ROZHOVOR S MARTINEM	65
BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE:	72

ÚVOD

Tématem předkládané bakalářské práce je význam psychoterapeutického výcviku pro duchovního. Cílem je představení jednotlivých pojmů a zkušeností duchovních, kteří prošli výcvikem a vytvoření srozumitelného textu, který by napomohl přiblížit tuto problematiku.

V křesťanském společenství se pohybuji celý život a poté, co jsem začala studovat psychologii, mne přitahovala témata, která se zabývají propojením těchto oborů a přínosem psychologie pro práci s lidmi. Jelikož duchovní pracují s lidmi na denní bázi, zajímalo mne, jaký význam připisují absolvovanému psychoterapeutickému výcviku.

V teoretické části se budu zabývat třemi hlavními tématy. Předkládám vysvětlení pojmů psychoterapie, psychoterapeut a psychoterapeutický výcvik. Další dílčí část se věnuje aspektům skupinové terapie, přičemž zásadní analytický důraz je zde kladen na nejobsáhlejší část výcviku, kterou je sebezkušenostní část, obvykle probíhající ve skupině. Dále představím pojem duchovní a náplň jejich práce. V závěru teoretické části se věnuji propojením těchto dvou oborů a možnostem, jak mohou spolupracovat a doplňovat se.

Praktická část práce zahrnuje empirický výzkum. Nejprve popisuji zvolenou metodologii a vysvětluji cíle výzkumu a oprávnění použité metody. Pro sběr dat byl použit polostrukturovaný rozhovor, pro který jsem vytvořila scénář rozhovoru, jako následnou kostru pro vedení rozhovoru. Při analýze dat využívám tematickou analýzu dat. Tato kvalitativní metoda umožňuje se plně zaměřit na zkoumané téma a věnovat se mu do hloubky. Na závěr praktické části jsou předložena témata, která reflektují zkušenost participantů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Psychoterapeutický výcvik

1.1 Vymezení psychoterapie

Pro moji práci je důležité prvně vymezit obecný teoretický rámec a vyjasnit pojmosloví, které dále používám. Prvním klíčovým termínem je psychoterapie, definovaná jako léčebná činnost, která působí na tělesnou, behaviorální a vztahovou složku člověka. Jejím cílem je záměrné vyvolávání žádoucích změn a následná podpora uzdravení jedince, či případně zabránění vývoji nepříznivých poruch zdraví (Vymětal 2004). „Vlastní psychoterapie probíhá jako vědomá, záměrná, strukturovaná a vědecky podložená interakce mezi terapeutem a pacientem.“ (Vymětal, 2004, s. 20). V tomto procesu dochází k odstraňování a mírnění subjektivních omezení. Pacient se tak učí žít jinak a má možnost dosáhnout optimálního života. Předmětem psychoterapie je zdraví a poruchy jedince, prevence, rehabilitace a léčby poruch pomocí komunikace a vztahu pacienta a terapeuta. K dosažení cíle se využívají poznatky z psychologie a psychosomatické medicíny (Vymětal, 2004).

Kratochvíl (2017) rozděluje dva výrazně odlišné cíle psychoterapie. První představuje úplné odstranění symptomů, se kterými pacient přichází. Může to být obnova dřívější pracovní výkonnosti, schopnosti plného prožitku a radosti ze života. Druhým cílem je „redukace, resocializace, reorganizace, restrukturační, rozvoj či integrace pacientovy osobnosti.“ (Kratochvíl, 2017, s. 19). Zde je pozornost zaměřena na změnu osobnosti vlivem korekce postojů a dosahování životního smyslu a poslání. Způsob práce s jedincem se liší dle problematiky, se kterou přichází. Příčina konfliktu nemusí být ve způsobu vztahování se k okolí a v osobnosti pacienta, ale např. může být důvodem symptomů prožité psychotrauma nebo patologický návyk jedince. Psychoterapie používá prostředky komunikační a vztahové povahy. Tento druh intervence má na člověka vliv v oblasti chování, duševního prožívání, vztahů a tělesných procesů. Působení psychoterapeutického procesu se projevuje žádoucími změnami a podporou uzdravovacího procesu.

Psychoterapie staví na vědecky podložených poznatcích získaných vědeckými postupy. Zajišťuje tak bezpečnost a kvalitu procesu, čímž podporuje jeden z hlavních cílů psychoterapie, dosáhnout co nejvyšší kvality pacientova života (Vymětal, 2004).

Vymětal (2004) uvádí obecné účinné faktory v psychoterapii:

- a) Společný pohled terapeuta a klienta na příčinu poruchy.

- b) Terapeut je ve vztahu k pacientovi autoritou. Nemocný očekává pomoc a věří v terapeutovo schopnosti včetně jeho blízkého okolí, což zvyšuje účinnost tohoto faktoru.
- c) Pro zvýšení účinku je potřeba léčba s jasným postupem a technikou.
- d) První efekt léčby je vidět poté, co si pacient a jeho okolí všimnou účinnosti léčby.

S psychoterapeutickými metodami se obvykle setkáváme v běžném životě a nejsou tak pouze „psychoterapeutickými“. V momentě, kdy jsou použity odborníkem s jasným záměrem léčby a pomoci, se stávají odbornou metodou (Vymětal, 2004).

Cílem kapitoly bylo ukázat, že psychoterapie jako léčebná činnost založená na vědeckých poznatcích (Vymětal, 2004), se snaží o vyvolání žádoucích změn v klientovo životě za pomoci různých metod, které jsou vhodné pro situaci klienta (Kratochvíl, 2017). Změny, které psychoterapie podněcuje, se projevují pozitivními konečnými dopady na život jedince a jeho prožívání (Vymětal, 2004).

1.1.1 Psychoterapeut

Člověk, vykonávající psychoterapii se nazývá psychoterapeut. Dle Hartla (2010) je psychoterapeut jedinec s potřebným vzděláním a výcvikem, využívající psychologických postupů a prostředků pro léčení duševních a emocionálních poruch. Osobnost terapeuta musí mít určité vlastnosti, aby napomáhaly k úspěšnému procesu a žádoucím výsledkům. Tyto vlastnosti jsou autenticita, akceptace, empatie a to vychází z osobnostní zralosti a stability terapeuta. Tyto složky musí být podpořeny dostatečným vzděláním a psychohygienou psychoterapeuta (Vymětal, 2004).

Účinnost toho, jak terapeutova osobnost působí na klienta, se také odvíjí od kvalifikace terapeuta. Základním požadavkem je vystudovaná základní profese a speciální psychoterapeutické vzdělání. Psychologie je nový a rychle se rozvíjející obor, proto je vhodné terapeutovo vzdělání neustále doplňovat o nové poznatky. Díky speciálním psychoterapeutickým výcvikům má jedinec možnost zažít skupinovou psychoterapii, kde je v roli klienta a později si zkusí i roli terapeuta. Výcvik obsahuje nejen část praktickou a sebezkušenostní, ale také teoretickou (Vymětal, 2004). Členové České asociace pro psychoterapii musí mít nejméně magisterské vzdělání ve vybraných humanitních oborech a dokončený akreditovaný komplexní psychoterapeutický výcvik, doložený daný počet hodin kontinuálního vzdělávání a supervize (ČAP, 2023).

Dle Skály (1993) je potřeba pečlivě vybírat z uchazečů o psychotherapeutický výcvik. Vhodný kandidát by měl prokázat altruistickou motivaci, emoční stabilitu a toleranci k zátěži a otevřenost k sebepoznání.

1.2 Vymezení psychotherapeutického výcviku

Důležité vzděláním psychotherapeuta je psychotherapeutický výcvik (Vymětal, 2004). Uchazeč o psychotherapeutické vzdělání musí absolvovat tři složky psychotherapeutického výcviku. Dle Kratochvíla (2006) je potřeba, v návaznosti na požadavky Evropské společnosti pro psychotherapii a její tzv. štrasburské deklarace z roku 1990, absolvovat výcvik o rozsahu nejméně 500 hodin. Při získávání teoretických znalostí je nutné se pečlivě seznámit se směrem, který daný výcvik následuje. Psychotherapeutické vzdělání se obvykle skládá ze 3 hlavních částí, kterými jsou teoretické znalosti, sebezkušenostní výcvik a supervize.

Získání teoretických znalostí obsahuje osvojení metod a technik daného psychotherapeutického směru a vědomostí týkajících se obecného modelu psychotherapie. Petersen (1973) upozorňuje na to, že teoretické znalosti je vhodné do výcviku zařadit poté, co již člověk zažil část sebezkušenostního procesu, aby ho ze začátku informace nenarušily.

Sebezkušenostní proces je ze všech částí nejdelší. Umožňuje budoucímu psychotherapeutovi být v roli klienta a zažít psychotherapeutický proces na sobě samém. Psychotherapeutickým procesem se myslí „průběh psychotherapeutického dění v jeho obecné podobě“ (Vymětal, 2004, s.107). Dle Oberhelové (2006) se díky možnosti zažít psychotherapeutický proces v roli klienta prohlubuje sebepoznání a rozvinutí schopnosti empatie, náhledu na své motivy a odhalení slepých míst, aby terapie nebyla narušována nevyřešenými konflikty a motivy terapeuta. Sebezkušenostní část nelze nahradit pouhým studiem.

Supervize je dle Hartla (2010) součástí odborné přípravy. Jedná se o projednávání vlastní psychotherapeutické práce s více zkušeným odborníkem. Zlepšuje komunikaci v organizaci, je možné chránit klienta a pomáhat terapeutovi odhalovat slabá místa a zvyšovat jeho kompetence. Součástí přípravy adepta je práce s jeho vlastními klienty a následná korekce ze strany supervidujícího. Dle Oberhelové (2006) jsou supervize buď individuální, skupinové nebo v podobě tzv. balintovské skupiny, což je dle Hartla (2010) označení pro pracovníky stejných pomáhajících profesí, kde sdílí kazuistiky a společně se případu snaží porozumět, sdílí své dojmy a vhledy a zaměřují se na vztah klienta a terapeuta. Eis (1995) předkládá podmínky, které musí supervizor splňovat a těmi jsou: upozorňování supervidovaného na nedostatky

v komunikaci a porozumění pacientovi, na přenos ze strany pacienta, upozorňování na chyby v technice, posoudit práci supervidovaného a zprostředkovat mu vhodné doporučení.

Jak jsem popsala výše, psychoterapeutem se jedinec stává poté, co absolvuje tři části psychoterapeutického výcviku a seznámí se s principy, se kterými zvolený psychologický směr pracuje (Kratochvíl, 2006).

1.2.1 Skupinová psychoterapie

Nejobsáhlejší částí psychoterapeutického výcviku je sebezkušenostní proces, který probíhá ve skupině (Vymětal, 2004). Jedinec se stává klientem a to mu umožňuje zažít psychoterapeutický proces z druhé strany (Oberhelová, 2006). „Skupinová psychoterapie je postup, který využívá k léčebným účelům skupinovou dynamiku, tj. vztahy a interakce jak mezi členy a terapeutem, tak mezi členy navzájem.“ (Kratochvíl, 2005, s.15) Výhodou skupinové terapie může být vzájemné sdílení a nejde tak, na rozdíl od individuální psychoterapie, pouze o vztah mezi klientem a psychoterapeutem. Skupinová psychoterapie se používá v práci zaměřené na určitou problematiku, se kterou se jedinci potýkají, tak i v psychoterapeutickém výcviku v rámci sebezkušenostní fáze.

1.2.2 Účinné terapeutické faktory

Po vymezení rámcového pojmu psychoterapie a osoby terapeuta, přistoupíme k popsání faktorů, které popisují aspekty prospěšného vlivu skupinové psychoterapie na její klienty. Proces změny v psychoterapeutickém procesu je specifický tím, že je způsoben jinou osobou přítomnou v terapii. Těmi je terapeut, klient samotný nebo jiný člen skupiny (Bloch, 1985).

Vymětal (2004) vymezil specifické účinné faktory podle jevů a postupů, které se vyskytují jen u některých psychoterapeutických směrů a podle toho, na jakou oblast klade daný směr důraz. První oblastí je změna v *rozumové oblasti člověka*. Klient si zjišťuje víc informací o charakteru onemocnění, zjišťuje jakým způsobem bude probíhat jeho terapie a tento tzv. náhled, neboli větší porozumění sobě a své situaci, mu dodává jistotu. Změna může nastat také v *citové oblasti člověka*, do které patří jeho motivace člověka, psychické naladění a emoční hodnocení situace. Prožití korektivní emoční zkušenosti probíhá ve vztahu k terapeutovi nebo jinému členu skupiny, kde si klient znovu prožije vztahy, které ho v minulosti negativně poznamenaly. Znovuprožití vzpomínek a vyjádření nevyjádřených emocí probíhá v rámci abreakce (tj. uvolnění emočního napětí) nebo katarze. Tento proces probíhá často za pomoci využití uměleckých činností, ve formě arteterapie, muzikoterapie apod. Vlivem uvolnění emočního

napětí vzniká změna ve *vztahové oblasti člověka*. Převedením výsledků terapie pomocí intrapersonálního učení a nácviku do každodenního života, je způsobena *akční změna*. *Změna v tělesné oblasti člověka* se zaměřuje na spojení emoční a somatické složky člověka a jejich vzájemné ovlivňování se.

Pokud výše uvedené shrneme, psychoterapeutické faktory jsou sice v teoretické rovině rozděleny pomyslnou hranicí, ale v praxi se objevují a prolínají se v různých částech a fázích psychoterapeutického procesu. Jednotlivé faktory jsou vždy na sobě závislé a nefungují či nevystupují samostatně. Podstatné je zde Vymětalovo definování fází procesu změny, jež má tři roviny: kognitivní (spočívající v porozumění sobě samotnému), behaviorální (týkající se rozvoje socializačních technik) a emocionální (odvislé od katarze). Tyto fáze Yalom (2021) popisuje jako definující obsah změny v psychoterapeutickém procesu, ačkoliv je z hlediska komplexity samotného procesu o obtížně zachytitelné aspekty.

Yalom (2021) tedy rozděluje terapeutickou zkušenost na jedenáct základních faktorů, které dále níže rozvedeme. Jde o:

- dodávání naděje
- univerzalita
- poskytování informací
- altruismus
- korektivní rekapitulace primární rodiny
- rozvoj socializačních technik
- napodobující chování
- interpersonální učení
- skupinová soudržnost
- katarze
- existenciální faktory

Dodávání naděje je důležité v každé terapii. Klientova naděje ve zlepšení mu prvně napomáhá v terapii setrvat. Výhodou skupinové psychoterapie je zejména možnost vidět a spoluprožívat pozitivní posun ostatních členů. Důležitým faktorem pro úspěšnou terapii je sjednocení klientova a terapeutova očekávání. Úkolem terapeuta je v klientech vzbudit optimismus a posílit důvěru v účinnost terapie. Kratochvíl (2005) dodává, že pro emoční podporu je důležité klima psychologického bezpečí. Klient se může svobodně projevit, zažít

korektivní zkušenost pochopení a přijetí. Důležité je tak samotné pozitivní vedení terapeuta, protože od skupiny nelze očekávat pouze kladný přístup.

Faktor univerzality spočívá v práci s jedincovo pocitem, že jeho myšlenky jsou jedinečné, nevhodné a nepřijatelné. Důsledkem toho prožívá osamělost. Tyto pocity jsou vyvolány tím, že jedinec nemá možnost vést rozhovory, které by mu ukázaly, že daným způsobem nepřemýšlí pouze on. V psychoterapii obvykle přichází úleva, poté co jedinec sdílí s druhými jeho „nepřijatelné“ impulzy, fantazie a myšlenky. Tím dochází ke zpochybnění pocitu jedinečnosti a nepřijatelnosti.

Poskytování informací Yalom (2021) rozděluje na didaktické instrukce a na přímé rady. Didaktické instrukce je vysvětlení psychických jevů, významu symptomů, fázi onemocnění, dovzdělání klientů a porozumění jevům na hlubší úrovni. Jasně pojmenování jevů může napomoci změnit katastrofické scénáře, které si klienti tvoří. Přímé rady se vyskytují spíše u nových skupin nebo ve skupině, kde došlo k problematické situaci způsobující regresi nebo zpomalení vývoje. Jako vhodnější se ukazuje poskytování přesných instrukcí a návrhů, které vedou k cíli.

Účinný faktor „altruismus“ má speciální místo obzvlášť ve skupinové psychoterapii oproti terapii individuální. Klienti obvykle přichází demoralizováni nízkou sebedůvěrou (Kratochvíl, 2005) a s pocitem, že jsou na obtíž. Účinný faktor terapie je zažít být někomu užitečný. Klient ve skupinové terapii naslouchá, poskytuje druhým své pohledy a názory, vyjadřuje podporu a pochopení (Yalom, 2021). Přichází i nový smysl života tím, že klienti mohou vyjít ze zaměřenosti na sebe a zažít přesah sebe sama.

Korektivní rekapitulace primární rodiny vychází ze skutečnosti, že klienti často přicházejí s negativní zkušeností své primární rodiny. Skupinová terapie se může zdát svou konstelací jako rodina. Postavení vedoucích může připomínat autoritu rodičů a ostatní členové skupiny sourozence, kteří se musí dělit o pozornost a čas jim věnovaný. To v klientech může vyvolat silné emoce, jako láska a nenávisť, hluboké a intimní sdílení v důvěrném prostoru. Pokud jsou vedoucími muž a žena, může to přispět pocitu rodičovství a klienti tak méně či více vědomě vnáší své vzorce rodinného chování (Yalom, 2021). Skupina jim může poskytnout emocionální kolektivní zkušenost a opravit nesprávnou generalizaci reakcí, způsobených traumatickými zážitky (Kratochvíl, 2005). Podle Vymětala (2004) dosahuje osoba změny v citové sféře právě emoční korektivní zkušeností.

Podle Yaloma (2021) je rozvoj sociálních dovedností terapeutický faktor, ke kterému se využívá sociální učení. V každé skupině je na to kladen jiný důraz i dle jejího zaměření. Klienti se potýkají s nedostatkem zpětné vazby z důvodu absence hlubokých vztahů. Obzvlášť

dynamické skupiny se skrz vzájemnou reflexi upozorňují na maladaptivní chování a rozpor mezi tím, jak klienti chtějí působit a jak působí. Kratochvíl (2005) uvádí, že pokrok záleží na klientově motivaci ke změně, identifikaci se skupinou atd. Ve skupinové psychoterapii se může uplatnit také systematický plánovaný nácvik, jako např. sebespazovací trénink, ve kterém si klient prosazuje názor, přičemž ostatní členové skupiny odporují. Pokud toto jednání zvládne, může ho přenést i do běžného života. Tento aspekt změny chování je klíčový, přičemž novému chování se lze přiučit též učením nápodobou. Napodobující chování je totiž přirozenou součástí převážně raných fází terapie. Vzory a vzorce pro dané chování klienti nacházejí jak v osobě terapeuta, či u ostatních členů. Na základě experimentování a zkoušení si nového chování si klient může ujasnit kdo je a vymezovat se vůči tomu, co mu naopak nevyhovuje (Yalom, 2021).

Interpersonální učení je podle Yaloma (2021) složitý terapeutický faktor. Obsahuje nejrůznější složky jako korektivní emoční zkušenost, náhled a přenos. Vymezuje tři oblasti, které se podílí na mechanismu interpersonálního učení:

- 1) Význam mezilidských vztahů
- 2) Korektivní emoční zkušenost
- 3) Skupina jako sociální mikrosvět

Člověk vždy existoval v síti vztahů, a proto psychologie klade důraz na význam mezilidských vztahů. Bowlby (1989) se věnoval *attachmentu*, neboli citové vazbě, přimknutí, kdy potřebujeme udržovat blízkost s určitou osobou. Tato potřeba se stupňuje ve stresových situacích. Teorie attachmentu předpokládá, že primární vztahy s pečovateli určují to, jak se v budoucnu bude tvořit náš sebeobraz a navazování a prožívání nových sociálních vztahů (Fraleay, Shaver, 1998). Mullahy (1952) uvádí, že je přirozené potřebovat se vztahovat k druhému. Na pozitivně hodnocené oblasti reaguje jedinec jejich rozvíjením a na negativní hodnocení reaguje potlačením a popřením. Pozitivní hodnocení a sebedůvěra jsou od sebe neoddělitelné. Pojem parataxická distorze (Sullivan, 1952) označuje jev, kdy se jedinec vztahuje k druhým ne na základě reálných vlastností, ale z představ vycházejících z jeho fantazie. To se projevuje v mylném přesvědčení o sobě samém, např. konstantní nízké sebehodnocení, a o lidech v jedincově okolí. Parataxickou distorzi lze měnit hlavně vzájemným potvrzením. Ve skupinové terapii je vzájemné potvrzování a poskytování si pohledů důležitou složkou terapeutického procesu.

Druhá složka je korektivní emotivní zkušenost, která již byla zmíněna v jednom z předešlých odstavců. Pro změnu je potřeba silný emoční prvek. Silný afekt je důležité zažít v bezpečném prostoru skupiny, ve kterém jedinec může otevřeně projevit napětí a dostat

zpětnou vazbu a prostor pro testování reality (Yalom, 2021). Rogers (1997) zavedl pojem *basic encouter* – „tj. hluboké a těsné vztahy, založené nejen na podpoře druhého, nýbrž na vcítění do jeho osobnosti a především na hlubokém spoluprožívání jeho radostí a smutků.“ (Kratochvíl, 2017, s.252).

Skupina funguje jako sociální mikrosvět. „Když je skupina vedena tak, že se její členové nemusejí příliš kontrolovat, jejich patologie se ve skupině znovu vytvoří a projeví.“ (Yalom, 2021, s. 70). Tím, že jedinec opakovaně zažívá maladaptivní chování, je možné si ho lépe všimnout a porozumět mu, společně se zpětnou vazbou od ostatních členů skupiny.

Yalom (2021) popisuje mechanismus interpersonálního učení, kdy nejprve zažívá klient porušené mezilidské vztahy a on stojí před úkolem naučit se vytvářet si zdravé a nezkreslené vztahy. Ve skupině se vytvoří sociální mikrosvět a jedinec si uvědomuje maladaptivní chování. To vede k uvědomění si své odpovědnosti, obzvláště pokud jsou pro něj vzniklé situace ve skupině silně emočně nabyty. Jedinec zkouší nové chování jak být s ostatními a pozitivní zpětná vazba napomáhá k odstranění obávaných scénářů. Změna ve vztazích jedince se poté promítá i vně skupiny a tak začíná tzv. adaptivní spirála, kdy při dostávání pozitivní zpětné vazby jedinci roste sebevědomí.

Další obsáhlým faktorem, který je podmínkou pro dobré fungování ostatních terapeutických faktorů, je skupinová soudržnost neboli koheze (Yalom, 2021). Koheze je „Jednota či solidarita skupiny projevující se silou vazeb, jež spojují členy do skupiny jako celku, pocit přináležitosti a sounáležitosti ve skupině, míra, v níž členové koordinují své úsilí, aby dosáhli společných cílů skupiny“ (Hartl, 2010, s. 254). Skupinová koheze se podle Novotné (2010) vyznačuje vzájemnými vazbami, blízkostí členů, vysokou frekvencí skupinových interakcí a homogenitou potřeb a cílů členů skupiny. Pokud členové skupiny mají stejné hodnoty a normy, hovoříme pak o konsenzu. Konsenzus utváří horizontální dimenze skupiny, kterým je skupinová koheze.

Ve skupinové terapii se jedná o skupinovou obdobu terapeutického vztahu a týká se vztahu klienta s ostatními členy skupiny, klienta a terapeuta a vztah klienta a celku skupiny. Odpověď na otázku, proč lidé setrvávají ve skupině, je výslednicí všech sil. Podílejí se na tom všechny výše uvedené faktory. Počáteční soudržnost je důležitá pro následné otevřené vyjadřování negativních emocí a řešení konfliktů (Yalom, 2021)

Nejdůležitější význam skupinové soudržnosti je „emocionální sdílení vlastního vnitřního světa a následné přijetí ostatními“ (Yalom, 2021, s.84). Mnozí členové nemají zkušenost s tím, že někam patří a jsou přijímaní. Pocit společné křivdy a odmítnutí může působit jako faktor zvyšující kohezi skupiny, podobně jako soulad individuálních a skupinových cílů, prestiž skupiny, soutěžení s jinými skupinami nebo společný nepřítel (Kratochvíl, 2005). Terapie je

účinnější, když dokáže přeměnit negativní sebeobraz jedince pomocí nové vztahové zkušenosti a jedinec je otevřený vlivu ostatních, má vliv na ostatní a je ochotný druhým naslouchat a akceptovat je. Skupina, která si vytvoří takové prostředí, dokáže také obsáhnout konflikt, vyřešit ho a mít z něj konstruktivní přínos (Yalom, 2021). Pokud hostilita není otevřeně vyjádřena, může dojít k přetrvávání nepřátelských postojů a to zabraňuje nebo brzdí interpersonální učení (Kratochvíl, 2005).

Yalom (2021) zmiňuje způsob měření skupinové soudržnosti, kdy dění ve skupině hodnotí vnější pozorovatel i sami klienti. Jako spolehlivá se ukázala škála *Harvard Community Health Plan Group Cohesiveness Scale* (GCS). Obsahuje pět subškál, která mají 10 bodové měřítko. Od naprostého nesouhlasu až k naprostému souhlasu. Vnější pozorovatel hodnotí a) stažení se do sebe vs. zájem a zapojení se, b) nedůvěra vs. důvěra, c) narušování vs. kooperace, d) zneužívání vs. projevení péče, e) nesoustředěný vs. soustředěný. Je možné uvést, že sledující nemá dostatek informací pro hodnocení dané oblasti. Hlavní škála měří nesoudržnost skupiny vs. soudržnost skupiny. Sledujícímu se pustí záznam 30 minut ze skupinové 90 minutové skupiny. Spolehlivost této metody byla vyhodnocena jako vysoká (Budman et al., 1993).

Dalším faktorem je katarze. Dle Hartla (2010) je katarze uvolnění napětí, výčitek svědomí, úzkosti pomocí sdělení a znovuprožití minulých zážitků. Dle Kratochvíla (2017) se tyto pojmy abreakce a katarze začaly využívat v psychoterapeutické literatuře po vydání „Studie o hysterii“ od Freuda a Breuera v roce 1895 (Breuer & Freud, 1895). Abreakce (odžití) je vyvolání silné vzpomínky, která byla potlačena a nevyjádřena a klient si vzpomínku prožije s uvolněním afektu a silných emocí. Katarze (očištění, vyjasnění) působí podobně, pomocí spoluprožitím dochází k odstranění negativních pocitů a přichází pocit úlevy (Vymětal, 2004). Yalom (2021) uvádí, že sami respondenti hodnotí otevřené vyjadřování emocí a prožívání jako nejdůležitější zážitky. Katarze sama o sobě nestačí pro zdárný terapeutický proces, pozitivní hodnocení je charakteristické pro její kombinaci s určitou formou kognitivního učení jako součást interpersonálního procesu. Soudržná skupina svými pevnými vazbami podporuje prožití katarze. Je spojena s nadějí a pocitem úspěchu. Síla osobního prožitku je přístupná pouze člověku, který ho prožívá. Vnější pozorovatel je tak závislý na zprostředkování intenzity vyjadřovaného afektu.

Yalom (2021) na závěr dodává myšlenku existenciálních faktorů, které se vztahují k existenci a existenciální psychoterapii. Spočívají v odpovědnosti, nutném osamocení, náhodnosti, smíření a v nevypočitatelnosti existence. Sami klienti hodnotí jako nejdůležitější, že převzali odpovědnost za svůj život, bez ohledu na to, kolik podpory se jim dostává od ostatních.

Existenciální terapeutický přístup klade důraz na vědomí vlastní smrti, svobody, osamělosti a smyslu života, snahu nepřehlížet existenciální danosti. Často je člověk vnímá v okamžiku, kdy přijde životní událost, která nás nutí si plně uvědomit bytí.

1.2.3 Složení skupiny

Téma zabývající se složením psychoterapeutických skupiny zůstává neprobádané a skryté. Přesto jsou terapeuti nuceni sestavovat skupiny a využívat k tomu nějaká vodítka.

Yalom (2021) tvrdí, že principy využívající se při sestavování skupin, se uplatňují ve všech formách skupinových terapií. Díky nim je pro vedoucího skupiny srozumitelnější, co se ve skupině děje za procesy a uzpůsobit jí činnosti na míru.

A jaké je ideální složení členů? Tvoření skupin je založeno na principu, že jsme schopni odhadnout, jak bude jedinec interagovat ve skupině. Toto předpovídání chování se děje pomocí různých metod. Vedoucí se může řídit předpokladem, že čím větší patologii člověk má, tím větší pravděpodobnost tohoto chování bude ve skupině. Nejčastější metodou je standardní diagnostický rozhovor, při kterém je probíráno téma léčby, síly ega, anamnézy, stresu a zvládnání úzkosti. Výsledkem rozhovoru je často diagnóza. Diagnostická terminologie pochází z medicínských disciplín a nebyla vytvořena se záměrem rozřazovat podle ní lidi do psychoterapeutických skupin. Výsledek rozhovoru proto není tak přínosný. Další metodou je standardní psychologické testování, které se ukázalo jako nedostačující.

Jako nejlepší se ukázalo přímé pozorování skupinového chování, které probíhá v tréninkových skupinách. Čím blíže přiblížíme terapeutickou skupinu tréninkové skupině, tím lépe můžeme předpokládat chování jedince. To se složením skupiny přirozeně mění (Yalom, 2021).

Praktickým řešením, je interpersonální vstupní rozhovor. Terapeut testuje schopnost jedince „zacházet s interpersonální realitou rozhovoru“ (Yalom, 2021, s. 311).

1.2.4 Skupinová dynamika

Skupinová dynamika je tvořena souhrnem skupinového dění a skupinové interakce. Mají na ní podíl vztahy, interakce členů skupiny, síly z vnějšího prostředí a samotné vědomí o existenci a činnosti skupiny. Do skupinové dynamiky patří cíle a normy skupiny, vůdcovství, koheze, konflikty, projektování minulých zkušeností do aktuálních situací, vytváření podskupin a vztahy jedinců ve skupině. Na dynamiku má vliv vývoj skupiny v čase (Kratochvíl, 2001).

Skupinová dynamika odkrývá mnohdy těžká témata, jako je fyzické, psychické a emoční násilí, závislosti, sebepoškozování, deprese a emoční nezralost. Proto je důležitá skupinová

struktura, která obsahuje postupování do fází, hierarchie pozic atd. To dává klientovi jasné hranice a pocit bezpečí a jistoty, ve kterém je mu poskytnut prostor pro prožití zážitků z terapeutické komunity, využít učící proces a získat odstup (Kalina, 2008).

Na závěr první části práce bych shrnula výše zmíněné pojmy. Psychoterapie je léčebná činnost, která působí na tělesnou, behaviorální a vztahovou složku člověka (Vymětal, 2004). Cílem psychoterapie je vyvolat žádoucí změny, kterých se dosahuje skrz prostředky komunikační a vztahové povahy (Kratochvíl, 2017). Psychoterapii vykonává psychoterapeut. Tímto pojmem se označuje jedinec s potřebným vzděláním a psychoterapeutickým výcvikem (Hartl, 2010). Výcvik obsahuje část teoretickou, sebezkušenostní a supervizní. Následně se v práci soustředím na sebezkušenostní část výcviku, při kterém je jedinec obvykle v pozici klienta (Oberhelová, 2006). Při terapeutickém procesu působí na klienta účinné terapeutické faktory (Yalom, 2021). Jedinec se rozvíjí v empatii, v náhledu na své motivy a prohloubí se mu sebepoznání (Oberhelová, 2006).

2 Práce duchovního

2.1 Duchovní

V této kapitole se budu zabývat pojmem duchovní, který označuje kněze nebo kazatele. V Bibli je zmíněno, že duchovní má být bezúhonný, jen jednou ženatý, střídavý, rozvážený, řádný, pohostinný, schopný učit. Musí mít dobrou pověst a dobře vést rodinu, být poslaný k tomu, aby boží vyvolené přivedl k víře a k poznání pravdy (1Tm 3 & 1Tt). Náplň činností duchovního se liší v křesťanských denominacích. Za tři hlavní směry křesťanství se pokládá katolictví, pravoslavlí a protestantismus. Dále bude pozornost věnována pouze dvěma směrům, a to katolictví a protestantismu.

Duchovní v Římskokatolické církvi jsou rozděleni do dvou kategorií. Hierarchie vysvěcených a hierarchie jurisdikce. Hierarchie vysvěcených zahrnuje všechny duchovní, kteří byli vysvěceni a těmi jsou jáhnové, kněží a biskupové. Do hierarchie jurisdikce patří jen papež a episkopát a všichni ti, kteří získali kanonické oprávnění vládnout. Profesionální vykonavatel a představitel církve se nazývá v římskokatolické církvi kněz (Religionistická encyklopedie, 2023).

Kněz by měl mít posvátnou moc, kterou přijal skrz svěcení, měl by přinášet svatou oběť, odpouštět hříchy a Kristovým jménem vykonávat kněžskou funkci. Vyvrcholením a dovršením této funkce je vysluhování eucharistie. Jeho úřad není omezen na věřící, ale měl by být, i s celým sborem, horlivý v misionářství. Podílí se na vytváření křesťanského společenství a vzbuzování pevné víry ve věřících, aby se mohli těšit i ti, kteří žijí v soužení (Presbyterorum ordinis, 1965).

Protestantismus se oddělil od římskokatolické církve a odmítl hierarchické uspořádání církve (Pavlincová, 1994). Klade důraz na autoritu Bible, význam osobní víry, zredukoval počet svátostí, obnovil přijímání pod obojí a odmítl instituci papežství a celibát pro duchovní (Religionistická encyklopedie, 2023). Pro označení duchovního v protestantských církvích se používá pojem kazatel nebo farář.

Na kazatele a faráře v protestantských církvích mají rozdílné požadavky. Za největší se považuje Českobratrská církev evangelická. Nejstarší církví je Jednota bratrská. V mnoha denominacích mohou tuto funkci plnit i ženy a duchovní mohou zakládat rodiny.

I přes podobnosti v rámci církevních denominací nepanuje shoda v tom, jaká je náplň práce a úkoly duchovního. Kay (2000) se ve své studii věnoval náplni práce duchovních a přišel s tímto souborem rolí: apoštol, prorok, teolog, kazatel, průvodce bohoslužbami, zprostředkovatel svátostí a obřadů, evangelista, muž modlitby, duchovní poradce, organizátor chodu společenství, učitel, údržbář kostela či místa ke shromažďování a je také sociálním a pastoračním pracovníkem.

Cílem této kapitoly bylo vysvětlit pojem duchovní a náplň jeho práce. Pojem duchovní je využíván ve všech církevních denominacích a označuje kněze nebo kazatele. Pouze některé činnosti jsou společné duchovním napříč církvemi. Společné je vedení bohoslužeb, vysluhování svátostí a pastorační práce.

2.2 Pastorage

Pastorage je slovo pocházející z latiny. „Pastor“ znamená „pastýř“. Dle Hartla (2010) je pastorage činnost institucionalizovaného náboženství, která je směřována k uspokojení náboženských potřeb osob. Předpokladem je otevřenost a dobrovolnost přijímání náboženského výkladu. Opatrný (2016) nabízí definici, že Ježíš Kristus je onen pastýř, jenž vede život jedince, který se mu svěří, k cíli, tedy k Bohu a životu věčnému. Pastorační pracovníci se tak účastní na milosrdné lásce Ježíše Krista. Pastorage se neskládá jen z vysluhování eucharistie, pečování o nemocné a duchovního vedení. Pastorage se zabývá reálnými lidskými životy v konkrétních podmínkách a kontextu celého života jedince (Opatrný, 2001). Pastorační péče má dle Smolíka

(1991) pomoci křesťanům setrvat na cestě k Bohu po celý život. Křesťan žije z potěšení, které pochází z vědomí toho, že člověk nepatří sám sobě, ale spasiteli Ježíši Kristu. Pastýřská péče dosvědčuje boží péči o člověka.

Je však potřeba rozlišovat, kdo je objektem pastorační péče. Pro označení takové osoby používá Augustyn (2002) označení penitent, světenec a vedený. Slovo penitent vychází z latinského pojmu *poenitens*- kající. Způsob pastorační péče je volen podle konkrétního člověka. Způsob činnosti se odlišuje při práci s křesťanem, věřícím nebo ateistou. Pastorační péče není omezena jen na lidi, kteří se hlásí ke křesťanským církvím (Opatrný, 2014). Opatrný (2016) uvádí, že pastorační činnost není činností končící hranicemi církevní obce, ale Ježíšova láska objímá všechny. Pastorační činnost je úkolem celé církve a dané úkoly směřují ke třem oblastem, a to vůči církvi, vůči světu a vůči jednotlivci.

Druhý vatikánský koncil zavádí pojem „kritická solidarita“, vyjadřující postoj katolické církve ke světu. Církev by se neměla ztotožňovat se světem mimo církev, ale neměla by vůči němu být nepřátelská. Může přicházet s námitkami, ale také s nabídkami. Veškeré aktivity jsou dobrovolné a církev se tak distancuje od vnucování názoru a zvěstování a ponechává prostor pro svobodné rozhodnutí (Opatrný, 2016).

Kvůli rozdílnému pojetí pojmu pastorační péče uvádí Martinek (2008) rozdělení na Evropské a Anglosaské pojetí. Evropské pojetí se dělí na úzce pojatou pastorační péči (snaha církve cílit pouze na duchovní dimenzi člověka) a široce pojatou pastorační péči (snaha církve co nejvíce rozvinout člověka v bio-psycho-socio-spirituální dimenzi). Anglosaské pojetí se dělí na péči církve o své členy a na péči pomáhajících profesí o obecné blaho člověka. Opatrný (2016) rozlišuje v pastorační péči osobní a sociální aspekt. Pracuje s předpokladem, že jedinec je vždy součástí nějakého společenství, kde má svou roli. Osobní aspekt je zaměřen na víru jednotlivce a na nesnáze, kterými prochází. Sociální aspekt se vztahuje k celé společnosti nebo menšímu společenství, kde je cílem pomoc a sdílení života pramenícího z víry.

Závěrem řečeno, pastorační péče může sloužit jako pomoc v setrvání u náboženského života (Smolík, 1991) nebo jako opora v situacích, které přináší běžný život. Je poskytována křesťanům i lidem, kteří se k církvi nehlásí (Opatrný, 2014) a pastorační práce se přizpůsobuje jejich konkrétním potřebám.

2.2.1 Pastorační služby

S pastorcí je neodlučně spjato duchovní vedení. Tím rozumíme poskytování individuální duchovní pomoci pro vnitřní růst jedince. Augustyn (2002) proto upřesňuje terminologické pojmy a jejich rozdílnosti.

Duchovní vedení se nesnaží o slepé následování duchovního vůdce. Je zde kladen důraz na rozdělení vůdce a vedeného, který se nechává vést. Není to rovnocenný vztah, kdy dochází k oboustrannému sdílení. Vůdce je zde jasnou autoritou, je zkušený, kompetentní a aktivně pracuje na vytvoření důvěrného vztahu.

Duchovní doprovázení klade naopak větší důraz na partnerství mezi oběma stranami a spoluúčasti a stejné odpovědnosti za vztah. Tento vztah nabízí jedincům vzájemné sdílení a výměnu duchovní pomoci v otevřeném a přátelském vztahu. Je však zapotřebí vyspělosti a zralosti vůdce i vedeného, aby nedošlo k nekritickému utvrzování se ve správnosti názorů.

Duchovní otcovství je pojem zdůrazňující zrození víry. V takovém vztahu je největší rozdíl mezi vůdcem, který má větší odpovědnost, a vedeným.

Dle Opatrného (2001) je třeba, aby pastorec byla obeznámena s problémy a očekáváními lidí, jakou odpověď lze najít v evangeliu a podle toho správně vést, udávat směr cesty a volit správné metody pro dosažení chtěného cíle jedincům, se kterými se pracuje.

Martinek (2008) uvádí, že každý, kdo je pastoračně činný, pracuje podle tzv. pastoračního konceptu, pod který zahrnujeme vzdělání a výchovu jedince, charisma, teologické chápání pastorec a vliv situace. K více či méně uvědomovanému vytváření toho konceptu přispívá pastorální teologie (Opatrný, 2016).

Pastorační koncept má různé pastorační prvky, které tvoří kompletní pastorační koncept.

Pastorační koncept	
Definice pastorec	
Cíle pastorec	
Teologické základy Obraz Boha	Obraz člověka
Adresát pastorec	Role past. pracovníka Kompetenční profil
Intra a interdisciplinární kooperace	Všednodenní praxe Volba metod

(Martinek, 2008, s. 75)

Definice a cíl pastorační práce určují její obsah a to, čeho má být dosaženo. Pastorační práce může být uchopena jako zvěstování víry, jako doprovázení, společné hledání či terapeutická záchrana.

Teologický základ a boží obraz záleží v argumentaci jedince, která bývá buď biblicko-teologická nebo podpořena dogmatickými pohledy. Boží obraz se pohybuje mezi extrémy jako nedotknutelné tajemství až po Boha, který touží a usiluje o vztah s námi.

Obraz člověka může být chápán velice rozdílně. Na člověka může být pohlíženo jako na jedince plně závislém na Bohu nebo jako na svobodné odpovědné stvoření, radující se ve světě.

Otázkou zůstává, kdo je adresátem pastorační práce. Jestli jen praktikující křesťané nebo trpící lidé, nebo by měla být nabídnuta všem, kteří ji vyhledávají.

Určení role a kompetenční profil je určen dle jedincovo uchopení pastorační práce. Pokud je uchopena teologicky, pastorační pracovník potom potřebuje jen teologickou kompetenci jakožto profesionál víry. Pokud je uchopena i se vztahem k neteologickým disciplínám, je více kladen důraz na psychoterapeutické a sociální schopnosti.

Intra- a interdisciplinární spolupráce se zabývá otázkou spolupráce se členy stejné církve, s členy z jiných církevních denominací či s jinými profesemi.

Poslední zmiňovanou charakteristikou je všednodenní praxe a volba metod. To zahrnuje rozdíly v konkrétních krocích, volených při práci s lidmi.

Výše zmíněným se snaží o přiblížení způsobu vztahu mezi pastoračním pracovníkem a vedeným (Augustyn, 2002) a jakým způsobem pastorační pracovník udává směr své práci. Jedinečnost práce dodává pastorační koncept, který se skládá z mnoha postojů pracovníka (Martinek, 2008).

2.3 Pastorační pracovník

Pro pastoračního pracovníka, jehož činnost je někoho duchovně vést, bude také použito označení „duchovní vůdce“, které zahrne duchovní otcovství, doprovázení a vedení.

Duchovní vůdce musí dle Augustyna (2002) také sdílet svou osobní zkušenost. Proto je nutno mít zkušenost s duchovním vedením i v roli penitenta, žít s Bohem i s lidmi. Zmiňuje několik důležitých bodů, týkajících se činnosti duchovního vůdce: zkušenost bolesti při otvírání se bližním, nebezpečí intelektualizace a projekce, sebeuvědomění a osobitý styl duchovního vedení.

Obavy spojené s otevřením se někomu, naděje a očekávání od vztahu, je přirozenou součástí duchovního doprovázení a proto by mu měl být podroben i duchovní vůdce. Takový

vztah napomáhá rozbití idealizace, falešných představ, zpochybňování sebe sama a napomáhá se dotknout zranění, která nějakým způsobem stále ovlivňují jeho chování k druhým či k sobě samému (Augustyn, 2002). Odhalení vnitřního strachu, zastřeným více či méně vědomým odporem, je složitý proces. Verbalizace strachu napomáhá jeho uvědomění. Zažití obav a strachu napomáhá člověku vystoupit z jistot, které do té doby cítil a poznat pravý základ, který se nezhroutí ani při prožívání situací zmatku a zoufalství (Augustyn, 1998).

Intelektualizace spočívá v tom, když se duchovní vůdce snaží o racionalizaci problému. Chybí empatické vcítění se do druhého a poskytování potřebné útěchy a vedení. S tím souvisí také projekce, při které pracovník přesouvá vlastní problémy na penitenta a dává prostor radám a pomoci, které jsou odpovědí spíše na jeho potřeby, než na potřeby jedince, kterému je duchovní vedení poskytováno (Augustyn, 2002).

Právě proto je důležité sebeuvědomění. Augustyn (2002) se odkazuje na C.G. Junga a Karen Horney. Dobrý psychoterapeut musí dobře rozumět svým pacientům a s tím je neodlučně spojeno, aby terapeut neustále podroboval sám sebe analýze a co nejvíce si rozuměl. Sebepoznání je také spojeno se schopností rozlišit subjektivní dojem a objektivní fakta. Napomáhá k poznání vlastních hříchů a vnitřního nepořádku, které vyžaduje skutečné obrácení (Augustyn, 1998).

Osobní styl vedení obsahuje výše zmíněné pastorační prvky (Martinek, 2008). Je kombinací obecných zásad duchovního vedení a osobního charisma (Augustyn, 2002).

Pastorace žádá od pastoračního pracovníka velkou frustrační toleranci, jeho práce, tak jako každá jiná, obsahuje zklamání a neúspěchy, je zdrojem radosti, ale i frustrace. Také si žádá toleranci a to pro všechny lidi. Od praktikujících křesťanů po ty, kteří nepřijali evangelium za své. V neposlední řadě je potřeba, aby se pracovník nebál budoucnosti a nedémonizoval ji. Budoucnost je v božích rukou a proto by se nemělo společenství vést ve strachu a v nejistotě (Opatrný, 2001).

2.3.1 Víra pastoračního pracovníka

Víra je podmínkou křesťanského života. Dle katechismu je vymezena takto: „Víra je odpověď člověka Bohu, který se mu zjevuje a sdílí, a zároveň jej hojně ozařuje světlem při hledání posledního smyslu života“ (KCC 26). Otázky křesťanské víry je potřeba studovat z různých pramenů. Víra jedince má dvě propojující se stránky. Stránka subjektivní vychází z osobního vztahu s tím, čemu (komu) věřím a objektivní stránka, která obsahuje sdílení

s druhými lidmi, např. v církvi. Duchovní vůdce musí být citlivý k tématům oslovujícím vedeného, aby víra odpovídala na jeho otázky a aktuální situace v jeho životě (Opatrný, 2016).

Právě proto, že duchovní vůdce sám zná Boha jako uzdravujícího, milujícího, zahrnujícího vnitřním pokojem a odpouštějícího hříchy, tak touží po tom sdílet své zážitky s těmi, kteří ho o to prosí. (Augustyn, 2002).

Víra duchovního vůdce se podle Augustyna (2002) projevuje především ve třech oblastech. První oblast je modlitba za vedeného, obvykle má přímluvný charakter. Duchovní vůdce přijímá spoluzodpovědnost za duchovní růst, ale také za celý život, se všemi zraněními a slabostmi. To by ale nemělo vést k závislému a infantilnímu způsobu života penitenta. Vůdce by měl podporovat jeho samostatnost. Druhou oblastí je respekt ke svěřencově svobodě, který vychází z pobídky víry, že máme na druhého pohlížet jako na boží dítě. Projevuje se uznáním hodnot druhého a zdržení se mravních soudů. Třetí oblastí je úcta k božímu působení, kdy je potřeba citlivosti vůdce a dostatečného prostoru, aby vedený poznal boží vedení.

Duchovní vedení je darem jak pro penitenty, tak pro samotné duchovní vůdce. Mají možnost vidět spojení člověka a božího jednání a být součástí tajemství. Svěřencovo otevření umožňuje vůdci být součástí příběhu a vidět individuální potřeby každého jedince. Být svědkem božího působení vede pastoračního pracovníka k pokoře ve vztahu k Bohu a jeho vlivu na lidský život.

2.3.2 Pastorační rozhovor

Pastorační setkání se obvykle uskutečňují formou rozhovoru mezi dvěma či více lidmi. Bukowski (2008) hovoří o pastoračním rozhovoru jako o „speciálním propriu“ pastýřské péče, aby se vyzdvihla jeho rozdílnost oproti jiným formám pastoračního jednání, jako je např. kázání.

Bukowski (2008) uvádí, že důležitými prvky svobodně vedeného pastoračního rozhovoru je vzájemné pozorné naslouchání, setkávání se v tématech, braní druhého vážně a zájem o něj. To je skutečný rozhovor, který má moc uzdravovat a zachraňovat. Jedinec v rozhovoru nachází sám sebe a poskytuje prostor pro vyslovení a uvědomění si sebe sama. Do duchovního rozhovoru jsou zapojeny tři osoby: Bůh, vůdce a vedený (Augustyn, 1998). Smolík (1991) shledává pastýřský rozhovor jako urputný a vyčerpávající zápas „starého Adama“ (Smolík, 1991, s. 44). Rozhovor je veden k radosti z odpuštění a přemožení hříchu, kde se penitentovi otevírá boží království. Do rozhovoru vstupuje Kristus skrz Ducha svatého. Nevydařený rozhovor pokládá za důsledek ztráty perspektivy víry a výhled na království.

Opatrný (2014) naopak uvádí, že pastýřský rozhovor není ani silně náboženským, ani „nenábožensky“ zabarveným rozhovorem. Rozhovor se podřizuje poptávce. Hlavním cílem je poskytnout oporu a spojence pro prožívané nesnáze, jimiž si jedinec prochází. Tento spojence nebo průvodce může být Bůh nebo člověk, za kterým jedinec přišel. Primárním cílem tedy nemá být evangelizace, morální náprava nebo dokonce manipulace k cíli duchovního vůdce, ale úspěšné zvládnutí situace na úrovni víry klienta. Usměrnovat klienta lze až poté, co duchovní vyslechl penitenta, povzbudil ho k upřímnému vypovězení se a až poté, co má pocit, že se vzdalují prožitkům dotýkajících se penitenta. S tím by však měl počkat, než plně porozumí klientovi, aby tak ukvapené názory nesnížily přesvědčení o kompetenci duchovního a nenarušilo to důvěru vedeného (Augustyn, 2002).

K dobře vedenému rozhovoru pomáhá cvik a znalost umění vedení rozhovoru, které je možné se naučit jen zčásti. Bukowski (2008) se orientuje dle „základních proměnných“, které vyvinul Carl Rogers. Těmito proměnnými jsou: opravdovost, úcta a empatie. Slouží jako pomoc při vnímání a orientaci, ne jako metody, kterých by se měl pastýř v rozhovoru pevně držet.

Opravdovost by se dala jinak označit i termínem kongruence. To je stav, kdy se jedinec chová v souladu s vnitřním cítěním. Jakékoliv masky a falešnost by mohly zabránit upřímnému vztahu. Probouzení důvěry v druhých je jedním z dobrých rysů duchovního (Augustyn, 1998).

Úcta je důležitou složkou respektu k druhému člověku, jeho názorům a hodnotám. Duchovní vůdce může vyjádřit nesouhlas, či poskytnout popud ke změně. Jeho úkolem není vše přijímat, ale je třeba vždy uvést, že do rozhovoru vnáší svůj subjektivní pohled. Dle Augustyna (1998) nám pro otevřené přijímání druhých, tedy pro možnost cítit se svobodně, pomáhá pokora.

Empatie jedinci umožňuje být blíže tomu, co je často pod povrchem rozhovoru, tomu, co člověkem doopravdy hýbe. Je proto potřeba se doptávat a ověřovat si své porozumění. Role pastýře je citlivě druhého doprovázet a odolávat svodům, jako může být přesvědčení, že známe správné řešení. Vedeného je třeba potkat tam, kde je a v jakém rozpoložení se zrovna nachází.

Udržení si odstupů je potřebné k účinné pomoci. Poskytovatel rozhovoru by si měl být vědomý svých kompetencí a měl by se snažit o skutečné poznání situace a vlastního poslání. Měl by také respektovat hranice svých sil a možností (Opatrný, 2016).

Smolík (1991) uvádí nepřímou a přímou přípravu na rozhovor. Příprava nepřímá má dlouhodobou formu a tvoří ji přijímání svátostí a naslouchání Božímu slovu. „Pastýř nachází pravý vztah k člověku v modlitbě a v meditativním čtení písma“ (Smolík, 1991, s.45). Přípravou přímou myslí zjišťování si konkrétních informací z kartotéky sboru. Pokud rodinu a

jedince, kteří jsou objektem pastorační péče pastorační pracovník zná, měl by si dát pozor na předpojatost. Smolík také upozorňuje na přenos a doporučuje stále vztah zkoumat.

Bukowski (2008) se zabývá otázkou role Bible v pastoračním rozhovoru. Důraz klade na to, zda je pastorační pracovník tázán na víru, Bibli, církve a teologii nebo ne. Pokud je tázán, je vhodné i tak zachovat citlivost pro míru svých příspěvků a všimnout si druhého, dělat pauzy v řeči a ujišťovat se pomocí zpětných otázek, jestli se příspěvky pracovníka stále týkají tázaného tématu. Časté je, že se pastorační rozhovor netýká tolik otázek víry, ale pomoci v životě. Do takových rozhovorů lze vnést Bibli, ne za účelem evangelizace, je pouze možné rozhovor chápat jako preevangelizační činnost (Opatrný, 2016), ale s vírou, že je to vhodný nástroj v pomoci druhému. Pokud tedy pastorační pracovník není tázán, Bibli do rozhovoru může vnést následovnými způsoby: vnést biblický příběh, vnést biblickou myšlenku, biblická řeč jako pomoc, biblické shrnutí nebo modlitba a požehnání.

Závěrem řečeno, důležitý aspekt pro pastorační péči je opora, kterou pastorační pracovník poskytuje (Opatrný, 2014). Způsob jeho práce se liší jedinečným pastoračním konceptem pracovníka (Martinek, 2008) a osobitým charisma (Augustyn, 2002). Pastorační pracovník vnáší do rozhovorů vlastní zkušenost s Bohem, což vytváří nárok na jeho duchovní život (Augustyn, 2002). Pastorační obvykle probíhá formou rozhovoru, k jehož dobrému vedení a poskytnutí podpory napomáhá cvik (Bukowski, 2008).

3 Psychoterapie a náboženství

Duchovní a duševní stránka života jsou velmi propojeny. Při prožívané tísní nemusí být ani odborníkům jasné, jestli je lepší pomoc duchovního či terapeuta (Říčan, 2002). Náboženství a psychologie mají stejný objekt zájmu a tím je člověk. Pomáhají najít člověku smysl života, podporu a oporu, zabývají se morální otázkou a hovoří podobným jazykem (Hricová, 2007). Konkurenční vztah vychází z blízkosti oborů, trpící člověk poté vybírá mezi dvěma možnostmi pomoci a zároveň mezi rozdílnými pohledy na to, jak chápat své utrpení (Říčan, 2007).

Říčan (2007) vybízí ke spolupráci těchto oblastí. Psychoterapie opomíjí duchovní život jedince, je potřeba se inspirovat myšlenkami vycházejícími z teologie a duchovenské praxe. Duchovní pastýři by se měli vzdělávat v psychoterapeutických technikách a mít dostatečnou odbornou přípravu. V duchovním prostředí přestává být tabuizována psychologická pomoc a otázky se týkají spíše základu, na kterém psychologie a psychoterapeutické směry stojí (Augustyn, 2002).

Rozdílnost spočívá v odlišných metodách a cílech. Duchovní vedení se zabývá hlavně vztahem člověka a Boha. Tento cíl je společný jak vedenému, tak pastýřovi. V pastýřském rozhovoru se vyskytují emocionální a psychické reakce, které ale nejsou hlavním objektem vedení. Své starosti předává vedený nejdříve na vůdce a postupně se je učí odevzdávat Bohu. Bůh je definitivní místo konfrontace. Hlavní zkušenost s Bohem je při modlitbě (Augustyn, 2002). Modlitba slouží i jako nástroj pro uzdravení jedince. V křesťanství je úzce spjatý vztah nemoci a hříchu. Modlitba za uzdravení je často spojena s modlitbou za odpuštění (Říčan, 2007).

Cílem psychoterapie je naučit člověka zvládat jeho emoce, kritické situace, být odolnějším a uzdravit si pohled na sebe sama. Terapeut volí metody dle svého uvážení a podle toho, jaký má pocit, že si klientova situace žádá a tím pádem se dost promítá jeho osobnost do procesu terapie. Zkráceně by se tedy dalo říct, že psychoterapie se zaměřuje na psychické a emocionální stavy člověka (Augustyn, 2002).

Velmi blízkým cílem psychoterapie a náboženství je snaha dosáhnout vnitřního pokoje, harmonie, sebepoznání atd. (Říčan, 2002). Lidé očekávají od duchovního pastýře a terapeuta pochopení, soucit, pocit bezpečí, psychickou oporu. A to je to, co je oběma směrům podobné. Pomoc s problémy, zraněními, prožívanými strachy, potřebami a přáními. Vedou člověka k tomu, aby vzal plně zodpovědnost za svůj život a zvládal své emocionální stavy (Augustyn, 2002).

Říčan (2007) uvádí paralely mezi náboženským působením a psychoterapeutickými technikami:

Nabídka řádu: Pacientovi, který žije v chaosu, je v terapii nabídnutý řád, který by měl respektovat. Náboženství přináší řád, který má existenciální naléhavost. Jeho přestupky jsou trestány a dodržování odměňovány. Náboženství navíc nabízí vysvobození od chaosu (Říčan, 2002).

Práce s tíživými vzpomínkami a jiným psychickým materiálem: V psychoterapii je pacient vybízen ke sdílení svých tíživých zážitků. V náboženství lze ventilovat tíživé myšlenky při zpovědi, tzv svátosti smíření (Říčan, 2007) nebo při pastoračních rozhovorech (Augustyn, 2002).

Skupinová psychoterapie: Skupinová psychoterapie funguje na principu, že jsou pacienti ve skupině, kde sdílí své těžkosti, učí se novým sociálním dovednostem, mají možnost odhalit své vzorce, dostává se jim reflexe od druhých lidí atd. (Yalom, 2021). V křesťanských komunitách vznikají nejrůznější skupinky, jako např. “biblické hodiny“, “domácí skupinky“, kde již nejde o nácvik, ale je to součást života členů. Společně se zabývají otázkami křesťanství.

Navození prožitků vysoké intenzity: Navození těchto zážitků slouží v psychoterapii k otřesu patologických struktur osobnosti jedince. V náboženství dochází k intenzivním zážitkům např. v exorcismu, využívané prostředky mají vysokou sugesci.

Katarze: V psychoterapii představuje uvolnění napětí, výčitek svědomí, úzkosti atd. pomocí znovuprožití minulých zážitků (Hartl, 2010). V náboženství může mít tento efekt výše zmíněná zpověď nebo skupinové setkání a nejrůznější duchovní cvičení.

Rituály, symbolická jednání: Pacientovi umožňují plně prožít emoce, jako je odpuštění, akceptace atd. a napomáhá tomu zejména skupina. Náboženství má hlubokou tradici v rituálech, věřící na nich pravidelně participuje a představuje oporu, protože náboženský rituál je již „nacvičen“.

Přenos: Přenos byl objeven Freudem a je hojně využíván v různých typech terapie. Pacient se na terapeuta citově upne a díky tomu mohou u pacienta probíhat transformující procesy. V náboženských vztazích toho může duchovní vůdce využít v prospěch vedeného, ale měl by s přenosem zacházet citlivě a včas ho vyvést.

Posílení Já jako centra osobnostní struktury: Při nalezení stabilní hodnotové orientace a sociálních vazeb jedinec nachází a posiluje svou identitu. Náboženským cílem je prožít boží oslovení, které jedinci dává jednotící charakter a tvoří střed, kolem kterého se točí myšlenky, touhy a city.

Narativní psychoterapie: umožňuje např. psychodramatickou formou vstoupit do příběhu, ve kterém je jedinec jako fiktivní účastník. Pomocí toho jsou integrovány negativní touhy a city a jsou začleněny do smysluplného kontextu. Náboženství předkládá archetypické příběhy a jedinec v nich hledá sám sebe a ztotožňuje se s aktéry. To mu dodává pocit bezpečí a pevného místa v něčem přesahujícím.

Transformace velmi raných, primitivně strukturovaných afektů: „a objektivních vazeb v komplexní existenciální vhlady a přesvědčení je jedním z ambiciózních cílů psychoanalýzy.“ (Říčan, 2007, s. 305). V náboženství lze takových výsledků dosáhnout pomocí nábožensko-kulturních symbolů.

Augustyn (2002) se vymezuje vůči oddělování psychické a emocionální sféry v psychoterapii od oblasti duchovní a náboženské. Jsou proudy, které se snaží náboženství začlenit, ale v hlavních směrech převládá strach z nesmrtelné duše člověka a z toho, jak uchopit stálou přítomnost Boha. Psychoterapie nenahrazuje svátost smíření či duchovní vedení.

Studie provedena Hricovou (2007) ověřovala terapeutický efekt náboženské víry na aktivně praktikujících křesťanech. Náboženství vyšlo jako uspokojivá odpověď po smyslu života, ten umožní člověku být součástí božího díla a nežít jen sám pro sebe.

Otázky byly rozděleny do čtyř okruhů: funkce a význam víry v životě jedince, souvislost víry a životních postojů, význam víry v překonávání problémů a přínos náboženství. Bylo zjištěno, že terapeutický účinek náboženství se zvyšuje díky dlouhodobému, často i celoživotnímu působení a může sloužit jako prevence. Víra představuje základní kámen morálních zásad a směřování života. Věřící vyšli jako menší individualisti. Významnou hodnotu přikládali i společenství, se kterým sdílí stejné hodnoty. Vědomí o přítomnosti Boha slouží jako opora a vysvobození od strachu ze samoty. V překonání problémů slouží také zpověď, modlitba a další aktivity církve. Věřící ohodnotili jako největší přínos náboženství vnitřní pokoj, harmonii, sebepoznání, řád a vlastní rozvoj.

Víra představuje zdroj naděje a smyslu života. Slouží jako stabilizační prvek emotivity a náboženský řád dává hranice, pomáhá i zavazuje morálkou a pravidly.

Jung (citovaný v Říčan, 2007, s. 299) tvrdí, že: „Není to hra se slovy, nazývám-li náboženství psychoterapeutickým systémem. Je to nejpracovanější systém a je za ním velká praktická pravda.“

Všechny lidské problémy mají „dvojitě dno“ (Augustyn, 2002, s. 110). Duchovní i terapeut by si měli být vědomi svých kompetencí a včas spolupráci s člověkem odkázat na odborníka, kterého si jeho problémy vyžadují (Augustyn, 2002).

Zajímavou variantou propojení těchto oborů je tzv. Biblioterapie od Prokopa Remeše. Užívá biblické příběhy, do kterých se pacient vcítuje a experimentuje s jednotlivými postavami, aniž by bylo podmínkou být věřícím či praktikujícím křesťanem.

Výše předložená tvrzení dokazují propojení oborů a možnost doplnění se. Psychoterapie a náboženství pracují s jinými metodami a cíli (Augustyn, 2002). Náboženství usiluje o vztah s Bohem. Potkávají se ve snaze o vnitřní pokoj, harmonie a sebepoznání.

Na tomto místě bych ráda shrnula klíčové body pro mou práci. Psychoterapie je léčebná činnost (Vymětal, 2004), která se snaží o žádoucí změnu v klientovo životě a jeho prožívání (Kratochvíl, 2017). Psychoterapii provádí psychoterapeut, jedinec, který má dostatečné vzdělání a psychoterapeutický výcvik (Hartl, 2010). V další části jsem se věnovala sebezkušenostní částí výcviku a účinným faktorům, vyskytujících se v psychoterapeutickém procesu (Yalom, 2021). Dále předkládám definice pro pojem duchovní, pastorační pracovník a pastorační práce. Pastorační rozhovor je nejčastější formou pastorační práce (Bukowski, 2008) a

projevuje se v něm pracovníkovo pastorační koncept (Martinek, 2008), osobité charisma a vztah s Bohem (Augustyn, 2002). Tyto dva obory mají mnoho společných cílů (Říčan, 2002) i přesto, že ke své práci využívají jiné metody (Augustyn, 2002). Mohou se doplnit při pomoci v životních situacích, kdy jedinec vyhledává oporu.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Cíl výzkumu a formulace výzkumné otázky

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaký význam pro pastorační práci připisují duchovní psychoterapeutickému výcviku, který absolvovali.

Formulovány byly dvě výzkumné otázky:

Jaký význam připisují duchovní absolvovanému psychoterapeutickému výcviku?

Jaké dovednosti získali díky psychoterapeutickému výcviku?

4.1 Volba výzkumné strategie

Záměrem této práce bylo zjistit, jaký význam připisují duchovní psychoterapeutickému výcviku pro vykonávání pastorační činnosti. Bylo nutné zvolit takovou metodu, která umožňuje téma zkoumat do hloubky. Z toho důvodu byla použita kvalitativní výzkumná strategie (Švaříček, 2007).

4.2 Metody sběru dat

„Kvalitativní přístup v psychologických vědách je přístupem, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ (Miovský, s.17, 2006).

V této bakalářské práci byl pro dotazování využit tzv. polostrukturovaný rozhovor. Příprava na něj obsahuje vytvoření schéma obsahující okruhy otázek, podle kterých se výzkumník při rozhovoru orientuje (Miovský, 2006). Všechny rozhovory měly stejnou strukturu. Participantů se bylo možné během rozhovoru doptávat a případně usměrňovat jejich odpovědi tak, aby bylo zodpovězeno na otázky.

Scénář rozhovoru byl rozdělen do tří částí. První část se zaměřovala na motivaci k práci duchovního, obsah této činnosti a zdroje, ze kterých participant čerpá při duchovenské práci. Cílem bylo zjistit prvotní zaujetí a cestu, kterou jedinec prošel, aby toto zaměstnání mohl vykonávat. Druhá část rozhovoru se zaměřovala na psychoterapeutický výcvik. Zde bylo cílem zjistit motivaci, proč do výcviku vstoupili a subjektivně pocíťovaný dopad po absolvování výcviku. Třetí část se zaměřovala na otázku týkající se propojení pastorační a terapeutické

činnosti. Zde byli participanti požádáni k vysvětlení, jak pracují s oddělením či propojením těchto dvou oblastí.

4.3 Metody analýzy dat

Tematická analýza umožňuje identifikaci a organizaci témat v souboru dat. Výzkumník hledá v datech to, co je pro participanty společné a z těchto podobností následně vytváří témata (Braun a Clarke, 2012).

Při analýze dat bylo postupováno na základě kroků podle autorů Braun a Clarke (2012):

1. Seznámení se s problematikou dat

Prvním krokem tematické analýzy je opakované čtení a poslouchání rozhovoru a dělání si poznámek. Z informací se díky zaznamenávání stávají data. Z nich se potom snažíme vybrat ta, která jsou relevantní pro výzkumnou sondu.

2. Generování počátečních kódů

Kódy slouží k výstižnému shrnutí části rozhovoru a představují základní stavební jednotku analýzy. Cílem této fáze je mít dostatek kódů, které jsou pestré, ale i opakující se v celé datové položce.

3. Hledání témat

Hledání témat je proces vedoucí od kódů ke komplexním tématům. Témata konstruujeme z jednotlivých kódů, které by se neměly napříč tématy překrývat. Témata by na sebe měla navazovat a zprostředkovat ucelený přehled o všech datech.

4. Přezkoumání potencionálních témat

Tato fáze obsahuje přezkoumání témat ve vztahu ke kódům. Ověřit si jejich návaznost a případně jednotlivé kódy opravit či je přiřadit jiným tématům. Témata by měla adekvátně zachytit všechna data.

5. Definování a pojmenování témat

Témata poskytují ucelený přehled a výzkumník sděluje jedinečnost témat. V tomto procesu je dobré čerpat z přepsaných rozhovorů a použít výňatky, které tvoří strukturu analýzy. Po interpretaci dat je třeba témata propojit s výzkumnými otázkami.

6. Vypracování zprávy

Poslední fáze obnáší argumenty na výzkumnou otázku. Důležité je, aby na sebe témata navazovala a podávala příběh o datech na základě analýzy.

4.4 Výběr participantů

Výběr participantů probíhal 3 způsoby. Na dva participanty jsem dostala kontakt přes rodinné přátele pohybující se v křesťanské komunitě. Druhý způsob byl takový, že jsem našla stránku s kontakty na duchovní, kteří mají psychotherapeutický výcvik. Díky těmto participantům jsem získala kontakty na další, kteří splňovali kritéria – jednalo se o metodu sněhové koule (Miovský, 2006).

Kritéria pro participanty byla:

- Duchovní z protestantské nebo katolické církve.
- Absolvování akreditovaného psychotherapeutického výcviku.
- Náplní činnosti duchovního je práce s lidmi.

Následně jsem vybrala z oslovených lidí ty, kteří splňovali podmínky. Rozhovor proběhl s pěti participanty. První rozhovor jsem použila jako pilotní z důvodu nedokončeného psychotherapeutického výcviku a potřeby doplnit rozhovor o další otázky. Ve výzkumné sondě jsem se snažila mít ženy i muže, ale podařilo se mi spojit a sejít se pouze s muži. Jejich věk se pohyboval mezi třiceti až sedmdesáti lety.

4.4.1 Představení participantů

	Církev	Psychotherapeutický směr
Radek	římskokatolická	Psychoanalýza
Dan	evangelická	Logoterapie
Lukáš	evangelická	SUR
Martin	evangelická	SUR

4.5 Vlastní sběr a analýza dat

Během ledna a února jsem začala shánět participanty a následně jsem se s 5 z nich setkala a udělala s nimi rozhovor. S jedním participantem proběhl online z důvodu komplikované cesty do místa jeho bydliště. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí 30 – 80 minut.

Poté jsem rozhovory přepsala a dále se řídila dle výše zmíněného postupu od Braun a Clarke (2012). Nejdříve jsem si rozhovory ještě jednou poslechla a přečetla. Při dalším procházení textu jsem již začala tvořit kódy. Kombinovala jsem vyznačení témat v papírové

verzi a následně zapsání kódů do programu MAXQDA. Poté jsem si kódy vytiskla, rozstříhala jsem je na malé papírky a seskupila je dle podobnosti. Některé jsem vzhledem k jejich množství nevyužila. Když byly kódy rozřazeny, postupně jsem všechny skupiny pojmenovala. Následně jsem některá témata spojovala, aby se nepřekrývala a využila jsem systém hlavních témat a podtémat. Při psaní výzkumného šetření jsem následně ocenila, že jsem mohla do programu MMAXQDA napsat kód a ten mě nasměroval na část textu označenou daným kódem.

4.6 Vlastní výzkumné šetření – témata

Celkem jsem identifikovala 5 hlavních témat. Dvě témata jsou rozdělena do podtémat.

- Motivy k absolvování psychoterapeutického výcviku
- Prolínání a oddělení rolí a technik
- Přínosy skupiny
- Psychoterapeutický výcvik
 - Osobní přínos
 - Vztah k nevěřícím lidem
 - Nový rozměr pastorace
- Spirituální prožitky
 - Dobro
 - Utrpení
 - Postoj k hříšnosti

4.6.1 Motivy k absolvování psychoterapeutického výcviku

Velkou roli hrála u participujících touha po sebepoznání „...ale bylo to fajn, vždycky jsem se těšil i na to, co bude nového, co se objeví, co člověk prožije.“ (Radek), „A já jsem se v sobě tak zoufale potřeboval vyznat. ... Tak to byl ten výcvik důležitý no.“ (Martin) a po lepších schopnostech, díky kterým by mohli účinněji pomoci lidem, kteří za nimi přicházeli do pastorace „Jsem prostě cítil, že mě to porozumění člověka, nějaké ty dovednosti sociální a tak, chybí. Jsou pozůstalí, žejo, pohřby.. s nima mluvíte, porozumět jim a nějak je vést a další situace.“ (Lukáš).

Podstatná byla absence terapeutických kompetencí a schopnosti umět pomoci, bez přebírání zodpovědnosti a nároku na dovedení jedince do jasného cíle. „Ty tendence v pomáhajících profesích máte. Nějak přebírat zodpovědnost a mít tu potřebu, někam toho člověka dovést.“ (Radek).

Duchovní zpětně hodnotí, že je při pastorační práci ovlivňovaly neuvědomované motivy a motivovalo je se lépe znát. „*Je to velký balík věcí, které člověk jakoby nemá nebo si neuvědomuje, co všechno vlastně tam přináší nebo nepřináší a ono to nefunguje.*“ (Dan).

4.6.2 Prolínání a oddělení rolí a technik

Na oddělování terapeutického a pastoračního světa kladli participantů důraz. I tak se techniky a témata oborů prolínají kvůli komplexnosti problémů, se kterými klienti přicházejí. „*My musíme odlišovat tyto dva světy a zároveň které se v něčem prolínají.*“ (Radek). Za terapeutické techniky by se dal považovat rozhovor, který je také základním stavebním kamenem pastorace (Bukowski, 2008). „*Já bych řekl, že to terapeutické je určitě i vedení rozhovoru, ale i nějaká už jenom ta technika toho naslouchání, kladení otázek, zrcadlení a nevím, co bychom ještě mohli vyjmenovat, ale potom jsou věci dejme tomu hraní role, nebo prostě posadíme si tady někoho. A my si tam můžeme posadit i Pána Boha a to si ho tam posadíme tehdy, když se ukáže, můj vztah s lidmi je velmi provázán s mým vztahem s Bohem...*“ (Dan). „*Ale nedá se říct, když to jsou duchovní, tak do toho tu svou psychologii neplet'. Ono se to tam každému člověku plete. Je to hodně propojený.*“ (Lukáš).

Lukáš zmiňoval, že v pastoraci se nedoptává tak, jak by se doptával v terapii. „*Půjdu jenom tam, kam mě pustí. Nebo, kde mi vysloveně jde napřed.*“ (Lukáš).

Je důležité setrvat v roli, kterou má v danou situaci duchovní. „*Tak bych doplnil jenom, ať chcete nebo nechcete, v tom pastoračním světě vás to nemine, že používáte nějaké věci z toho, co jste dostala ve výcviku, tak to jakoby můžete aplikovat, ale samozřejmě, vždycky si člověk musí sám držet, aby se místo duchovního nestal terapeutem.*“ (Radek)

Martin využívá to, jak se témata prolínají a on je všechny může využít při práci s klientem. „*... protože mi to celý umožňovalo a umožňuje doteďka pracovat komplexně s člověkem, nejen jako pastýř, jako supervizor, jako terapeut, jako vzdělavatel, ale celej ten komplex. A já si uvědomuju, jak si spolu povídají, jak si nahrávají ty témata, jak se nevyklučuje jedno od druhého.*“ (Martin). Lukáš v práci využívá pět univerzálních principů, které dodržuje v terapii i v pastoraci. „*...pro mě jsem si to zformuloval pět principů, naprosto jasných. Je potřeba tomu člověku umožnit abreakci... Empatii... Akceptaci, až potom jiný pohled, ale až po těch čtyřech, co byly před tím a jako páté nabídka pomoci...*“ (Lukáš).

4.6.3 Přínosy skupiny

Být členem skupiny, ve které je jedinec konfrontován s názory a pohledy ostatních, hodnotí všichni pozitivně, ačkoliv to obnášelo složitosti a bolest. „...konfrontován věcmi, které tušil, vy to ale někdy potřebujete potvrdit někým, kdo tomu rozumí a dovede vám to popsat, co se ve vás děje, proč se věci dějí tak jak se dějí a dát vám i prostor to vyjádřit a říct to.“ (Radek) Na skupině je ta výhoda, že se její členové, podle Dana, doplňují. „...a tak člověk někdy mohl jen přihlížet a nechat se inspirovat, někdy byl aktérem a tam bych řekl, že nejvýznamnější tlak té skupiny mi přijde jako unikátní věc. Kdy více lidí vyjádří nějaký pohled na vás a to vás neskutečně formuje...kdy někdo je kritický, někdo vás opečuje a je tam tak.. ta skupina poskytne všechno bych řekl.“ (Dan)

Výcviková skupina nabízí poznání sama sebe, odhození masek a přijetí, které představuje pro Radka osvobození od hodnocení a komentování. „...když jste ve skupině lidí, kteří se chtějí poznávat nějak ten svůj vnitřní svět i s tím, že musíte odkrývat svoje slabosti, traumata a to bylo i toho součástí... umět si to zpracovat a postavit se k tomu tváří v tvář a odhodit všechny ty masky... no, chce se toho zbavit a nechat to být.“ (Radek)

„Vy to potřebujete říct, vidět to z druhé strany, nějak se k tomu postavit, ale ne k tomu, aby vás někdo hodnotil a komentoval vám to. To je to, co se vám v té terapii nabízí, pokud je to dobrý terapeut.“ (Radek)

Výcvik nese vlastnost, že ji její členové mohou dovolit být mnohem přímější. „A vím, že si to můžu dovolit. Jo, že to je výcvik, že ten život je jinde, ale ten výcvik vám nastavuje zrcadlo. V tom pro mě ten výcvik byl hodně zásadní.“ (Martin). Martin také uvádí, že ho výcvik rozdrásal, ale díky tomu nahlédnete do sebe a zjistíte, kdo jste. „Tam si právě taky říkáte, „to seš ty?““ (Martin). Emoce, které se ve výcviku vzbouzejí mohou být ovlivněny přenosovými vztahy, které byly pro Lukáše přínosné. „Ty přenosový vztahy a to jsem potřeboval jak koza drbání.“ (Lukáš). „...najednou zjistíte, kolikrát jste byli na lidi v životě jinací, jenom kvůli tý blbý projekci.“ (Martin).

4.6.4 Psychoterapeutický výcvik

4.6.4.1 Osobní přínos

Participantí hodnotí, že psychoterapeutický terapeutickým výcvikem započal proces sebepoznání a postupně se z něj stal návyk. „A nemyslím si, že za těch pět let toho výcviku bylo hotovo. To spíš jako nastartoval ten proces nebo návyk a no, těch obran sebepojetí je moc, než

jsem dokázal, no. Prostě postupovalo to postupně a pořád to ještě postupuje.“(Lukáš). Sebepoznání s sebou přineslo i uspořádání hodnot v životě participanta a schopnost mít nadhled nad sebou samým. „...srovnat si ty věci. Co je kdy důležitý v jakou chvíli. To pro mě bylo hodně důležitý.“ (Martin). Lukáš to označil jako „koperníkovský obrat života“(Lukáš).

Radek cítí, že se naučil lépe si rozumět a otevřeně vyjadřovat své emoce. To v důsledku napomohlo přiblížení se lidem, i když ze začátku okolí nevědělo, jak na otevřenost reagovat. „...ale potom si zvyknou na to, že to tak může být, že já nejsem nějaký bůh bez emocí a bez prožitků, nějaké božstvo. Tak se od toho odproští a dostanou se ve vztahu se mnou na zem.“(Radek) „...takže v tom to bylo něco, co přineslo problémy tomu okolí se mnou, když jsem o těch věcech mluvil, lidé byli ze začátku v rozpacích a pak si na to zvykli a zjistili, že to nemusí být špatný, když ví na čem jsou.“(Radek)

4.6.4.2 Vztah k nevěřícím lidem

Participantů popisují, jak jim výcvik pomohl překonat rozdělení světa na „my a oni“ a jedinečným způsobem se přiblížit lidem nevyznávající křesťanskou víru. „*Já bych řekl, že určitý věci člověk určitě přehodnotí, člověk je konfrontován, byť, člověk je konfrontován s tím, že ten černobílý svět křesťanský versus sekulární jako versus jo.. že my jsme na té lodičce záchrany, ta Noemova archa, všechny mrtvolky plavou kolem.*“ (Dan)

Blízkost s nevěřícími je nutila se zamýšlet nad deklarováním víry a co znamená jí žít. „...„*po ovoci poznáte..*“ *jo, tak v tady těchto věcech někteří ti lidi mne zahanbovali svoji láskou, svým přístupem, svoji laskavostí a někteří mne velmi odpuzovali svoji tvrdostí a tak no. Takže to je najednou si říkáte jaké to ovoce je, jak to Ježíš myslel, když říká „po ovoci poznáte ten strom“ ... a nese je někdo úplně jinej, do koho bychom to vůbec neřekli. Takže tyhle ty otázky...*“ (Dan).

Lukáš prožíval znechucení a pocit sobeckosti a nemravnosti druhých, ale také se mimo církev setkal s lidmi, kteří uměli být doopravdy upřímní a to mu dávalo jistotu. „*Všichni to byli světšší lidi... jako k mému překvapení oni byli tak sobečtí a nemravní... ale vlastně nedělali se lepší. Na druhou stranu, vedle té přímočarosti, jak byli sobečtí a sprostí a na prachy, tak byli i upřímně kamarádští a když „Jasně, svezu tě, pojď“*“, *tak jsem měl jistotu, že mě chce svézt, nebo že dělá dobrej skutek a plní nějaký program*“ (Lukáš).

4.6.4.3 Nový rozměr pastorače

Získání citlivosti pro situaci, pro to, co klient potřebuje, uvádějí participantů jako jednu z nejdůležitějších schopností. To je umět si hlídat své hranice. Vědomí toho, kam až duchovní

může zajít a kde jeho místo již není a je to pouze na klientovi, jak se zachová. „*Umět se odprostit od toho, že mu nabízíte něco a že to je na něm, jak s tím bude pracovat... Nejit dál, až do toho sebezpoškození, kdy neznáte tu hranici, kolik ještě máte energie a kolik toho můžete člověku dát, nastavení si svých hranic a chránění sebe*“ (Radek). Díky tomuto vědomí, které přichází i s poznáním svých motivů, si jsou respondenti více vědomi důvodu, proč se v situaci chovají daným způsobem a čím jsou ovlivňováni. „*No, víc rozumím svým motivům a myslím, že mi uteče míň protipřenosu, míň snahy machrovat, ješitnosti, mám mesiášský komplex a tak. I prostě aktivně naslouchat a doptávám se a ověřuji si.*“ (Lukáš).

Jako důležitou schopnost je vyčkávat při vedení klienta. „*No..hm. Mlčet. (smích). Nepřicházet s řešeními dřív, než je potřeba a jako určitě velká část byla ta sebezkušenost.*“ (Dan). Práci s tichem, nasloucháním a neposkytováním rad participantům zmiňují ze všeho nejvíce. „*A ty výcviky, ta, ta pak jdete v té praxi a zjišťujete, jak je jednou důležitý mlčet a naslouchat, jak je důležitý doporučit nějakou cestu, jak nikdy nesmíte radit, co ten člověk má dělat, přebíráte odpovědnost, máte zodpovědnost sami za sebe. Zjišťujete, že někdy fakt stačí takle pohled do očí, někdy je nutný ty oči odvrátit a nic víc.*“ (Martin). „*...ale mnohem víc si je člověk vědom tady těch věcí a nuancí a někdy mi velmi rychle dojde, že teďkon má dát jenom podporu a ani náhled a že náhled by byla chyba.*“ (Dan).

Martin připisuje také vliv životní zkušenosti, která se promítá do jeho práce s lidmi a popisuje vděčnost, kterou cítí za každého člověka v jeho životě. „*A já jsem těm lidem říkal a věděl jsem dobře co říkám, díky těm svejm kiksům „hele, já jsem v životě dostal tolik příležitostí. Já nemám právo vám brát možnosti. Já jenom chci, abyste respektovali člověka v jeho plnosti, v jeho důstojnosti, abyste vnímali jeho lidství, abyste jim nepohrdali, abyste nesli odpovědnost za to, co děláte“.*“ (Martin) Radek uvádí, že díky životním zkušenostem se lépe orientuje a rozlišuje, co si situace žádá. „*...ty zkušenosti jsou, a je to výhoda, když tu vlastní zkušenost máte a dovedete to někdy rozlišit, že těm lidem pomůžete, místo toho, abyste je ještě více poškodili.*“ (Radek).

4.6.5 Spirituální prožitky

4.6.5.1 Dobro

Přesahující hodnoty v životě participantů jsou zdrojem vděčnosti a radosti. Lukáš uvádí pocit naplnění, když má možnost spojit se s přírodou a cítit se jako součást Božího stvoření. „*Tak jdu v létě plavat do takovýho rybníka, nade mnou to modrý nebe a rád plavu znak a teď ten prožitek, že jsem splynul, že mě ta voda prostupuje, že jsem součástí toho božího světa a že*

je dobřej, že já tam patřím a splývám s ním. Tak to jsou třeba vrcholný, spirituální prožitky.“ (Lukáš). Tuto hodnotu představuje láska, která z nás dělá lepší lidi. „To už jsem Vám říkal a pro mě to je hrozně důležitý, protože mi to říká, že vzdělání z nás nedělá lepší lidi. Ono nám jenom umožňuje se uplatňovat, profesně se realizoval, ale to, co z nás dělá dobrýho člověka, pokud jím jsme, tak je to furt naše láska, přijetí našeho člověka.“ (Martin)

Často prožívanou emocií, ve spojení s křesťanstvím, je vděčnost. Nejčastěji participanti uváděli vděčnost ve spojení s dobrými lidmi v jejich životech a za Boží lásku a milost. *„To je můj zdroj, ta vděčnost, to, že jsou hodnoty větší než já a tak ještě bych řekl. Já mám rád hodný lidi.“ (Lukáš). Pro Lukáše je důležité zažívat lidské příběhy a vidět dobro v nich. „Tak to byl pro mě spirituální zážitek nádhernej. Prostě tak jo, takový dobro je na světě..., že se mě dotýká víc, než třeba po stopadesáté o tom, jak Ježíš měl rád lidi.“ (Lukáš). Každý den používá metodu zapisování si zážitků, které ho naplňují. „A teď prostě ta psychologie vděčnosti, to je, ještě teď mi jde mráz po zádech, když si to vybavím, a to ty metody Count your blessing a zaznamenávat si večer, nebo já to dělám ráno vlastně, co teda pěknýho jsem dostal a co se mi povedlo a tak děkuju Pánu Bohu každý ráno.“ (Lukáš).*

Martin čerpá z Boží lásky v jeho životě. Uvádí, že žil život na hraně, ale že i to patří k jeho autentickému žití života a prožívá vděčnost za Boží vedení po celou dobu. *„Já jsem nikdy, ačkoliv jsem žil hodně takovej světskej život, tak já jsem nikdy neztratil nebo spíš Pán Bůh mě nikdy neztratil ze zřetele a to bylo pro mě důležitý.“ (Martin). Boží láska přebývá v nás všech a není vzdálená nebo jen pro někoho. Martin v sobě má horlivost pro přibližování Pána Boha lidem. „...Bůh je láska, Bůh přebývá v lásce a Bůh v něm“ Boha nikdy nikdo neviděl, ale jestli milujeme jeden druhýho, Bůh v nás přebývá. A jeho láska v nás dosáhla svého cíle. Doprčic, ten děda nesedí na obláčku, ten živej Bůh je ve vás a ve mně a v těch, kteří jsou tady pro to, aby vnímali život v plnosti a nesoudili a odpouštěli a někdy jeli na dřev.“ (Martin). Boží láska je bezpodmínečná, křesťanství dává rady, jak je dobré žít, ale nepředstavují podmínku pro boží přijetí. „Dneska dobře vím, co to je. Vnímám boží lásku jako základní, bezpodmínečnou lásku. Ten Kristus Pán mi neříká, budu tě mít rád, když neříkáš nikdy kurva. Ten Kristus Pán mi říká, mluv si jak chceš, já tě nepřestávám mít rád. A jestli mě máš rád taky, tak tak mluvit nebudeš. A to je něco jinýho, rozumíte tomu.“ (Martin).*

4.6.5.2 Utrpení

Téma utrpení participanti spojovali s pozitivními důsledky. *„...nebát se existenciálních rozhovorů sama se sebou. Oni bolejí, ale jsou důležitý. Protože vás posouvaj.“ (Martin) Bolest s sebou nese hloubku, ukazuje nám, co vše zvládneme vydržet. Martin se díky své víře může*

se vším opřít o Boha. „*Chcete-li víra a konkrétní životě všech jeho všednostech, bolestech a jeho trápeních. Já jsem si říkal, že kdybych neměl víru, tak bych neunesl a dodneška nenesl všechnu tu tíhu.*“ (Martin). Lukáš po smrti jeho otce získal nový rozměr spirituality. „*Ted' pro moji spiritualitu, můj tatínek umřel před třemi lety, tak jak se s ním setkávám, jak s ním mám soucit, jak cítím tu svoji zodpovědnost za něj a bez ohledu na exegezi, spíš ta svatost, zážitek a závazek té křesťanské cesty jsou pro mě prožitkový a ne, že slyším kázání nebo že exegetuju nějaké biblické oddíl.*“ (Lukáš).

„*...oni to nejsou poučky Emi, to jsou prožitky věci, který bych vám takle neříkal, kdybych bytostně nevěděl, co říkám. K tomu jsem se dostal přes pláč, přes vztek, přes samotu, přes bolesti, přes trápení. Pak ještě něco, co mi hodně pomohlo v životě, v té pastorační práci. Když jsem začal vnímat utrpení jako součást života, kterou stvořil... A bylo to v době, kdy jsem se rozváděl a rezignoval jsem na faráře.*“ (Martin).

4.6.5.3 Postoj k hříšnosti

Klienti přichází za participanty často s problémy, které mají původ duchovní, ale i duševní. Stává se, že přicházejí z jiných církví s tím, že byla prožívaná těžkost označena za hřích a jako nástroj k odpuštění a k uzdravení se používala pouze modlitba. „*Což je jakoby ten základní pastorační nástroj duchovní a i jsem se setkal u některých kazatelů, možná i v církvi bratrské, nevím, vlastně s jakýmsi zúžením lidských problémů v podstatě jenom na hřích. Ať je to co je to, vždycky je za tím nějaký hřích. Já si myslím, že je to složitější nebo že to tak vůbec nemusí být.*“ (Dan). Pokud se po modlitbách jedinec neuzdraví, může se stát, že viní Boha a kvůli špatnému pojmenování těžkosti se rozchází s křesťanstvím. „*V okamžiku, kdybych tam měl ještě Pána Boha, tak tam bude hrozit, že když se rozejdeme, tak on se rozejde i s tím Pánem Bohem.*“ (Dan). Radek parafrázuje Carla Gustava Junga a zmiňuje, že někdy může být vhodná cesta přiřivít víru jedince. „*Ted' čtu Gustava Junga, který říká, že většina těch lidí, kteří se dostali do péče v jeho období, tak třeba potřebovali jen znovu nasměrovat a přiřivít svoji víru, ten jejich duchovní problém vlastně se pak přetransformoval do nějaké neurózy, to bylo jen o tom, znovu objevit víru, by jim pomohlo vyřešit svůj duševní problém.*“ (Radek). Dan se setkává s lidmi, kteří kvůli navštěvování společenství, která Boha představovala jako krutého soudce vyžadujícího nejlepší výkon. „*Jsou lidé, kteří prošli nějakým nejmenovaným hnutím, které mělo velký důraz na výkon jo a ti lidé vlastně přejali pojetí Boha jako někoho, kdo ten výkon vyžaduje a když nedáš výkon, tak ti nedá milost. A ti lidé prožívají strach ze smrti, těžký, jsou to lidé věřící, praktikující, ale utápějí se ve slabých chvílích v těchle děsivých snech a zoufalství z toho, jak to vlastně bude.*“ (Dan). Lukáš zmiňuje, že se původ duchovní a duševní mohou v tématech

klienta prolínat. „Prostupujou se určitě, podle mě. Protože tak mám nějaký vztah k Bohu. To je duchovní téma, ale jestli mu důvěřuju nebo se ho bojím, to už je taky duševní. A jestli jsem mu důvěřoval nebo se ho bál svého táty a jak to s tím souvisí, to je prostě hodně propojený a takže jsou lidi, kteří tu duchovní stránku nemají. Bůh neexistuje a po smrti nic nebude a dobro a zlo jsou konstrukty a my tady jenom nějak žijeme. Tak tam je jen to duševní.“ (Lukáš).

Hříšnost zmiňuje Martin i v kontextu svého života. „No, až umřeš, tak tomu věřím tak, že budu stát před Boží tváří, nikdo tam nebude, jen Bůh a já ... ale já tam nebudu stát úplně sám. Vedle mě bude stát Kristus Pán a ten řekne „Otče, ty jsi mě neposlal na kříž i kvůli tomudle [redacted]? Já jsem nebyl křížován pro jeho kříž? Ty jsi to zapomněl?“ A on řekne „Promiň synu, málem bych fakt zapomněl.. [redacted], pojd' do mé radosti“. A to byl objev. Emi to byl tak významnej objev.“ (Martin). Zažívá odpuštění od Boha a také klade důraz na to, aby odpouštěl lidem. I těm, kteří se k němu nezachovali s úctou a respektem. „... výčitky, ty jsou bourákem pro život, odpuštění jo a smíření jsou stavební kameny pro život.“ (Martin).

Diskuze

Cílem této bakalářské práce bylo odhalit význam psychoterapeutického výcviku, který duchovní vnímají při práci s lidmi po jeho absolvování. Zajímaly mne jejich motivy pro účast na psychoterapeutickém výcviku, proces změny, jejich přítomnost ve skupině, emoce, které prožívali a jak se následně tento proces odrazil v jejich profesním i osobním životě a pojetí víry.

Pro získávání dat jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Než jsem ho vedla, tak jsem si vytvořila scénář, ke kterému jsem se v průběhu rozhovorů vracela. Metoda mi umožnila se s respondenty seznámit osobně, poznat jejich příběh a prožívat s nimi emoce, které se mnou sdíleli. Ačkoliv jsem se s participanty neznala předem, tak první kontakt s nimi byl velice otevřený a přátelský. Je nutno dodat, že genderové rozložení vzorku je nevyvážené a rozhovory mi poskytl pouze muži, ačkoliv jsem kontaktovala i několik žen.

Jelikož je to má první zkušenost s vedením rozhovorů za účelem analýzy, bylo obzvlášť v prvních dvou rozhovorech poznat, že jsem se více držela připraveného scénáře rozhovoru a nedoptávala jsem se na důležité informace. V transkripci rozhovorů lze vidět, že se délka rozhovorů postupně navýšila a získala jsem schopnost soustředit se na sdělení participanta a doptávat se na potřebné informace.

Pro analýzu dat jsem zvolila tematickou analýzu. Celkem jsem identifikovala 5 hlavních témat a dvě z toho obsahují podtémata. Témata jsou následující: Motivace k absolvování psychoterapeutického výcviku, prolínání a oddělení rolí a technik, přínosy skupiny, psychoterapeutický výcvik, který zahrnuje osobní přínos, vztah k nevěřícím lidem a nový rozměr pastorační práce a posledním hlavním tématem jsou spirituální prožitky s podtématy dobro, utrpení a postoj k hříšnosti.

Studie týkající se absolvování psychoterapeutického výcviku duchovními jsou převážně v zahraničí. Riggs (2006) se ve své studii zabývá zařazením duchovního vedení do psychoterapie. To je vhodné pro silně věřící klienty, u kterých je víra součástí identity. Na základě údajů participantů v této práci se většina duchovních naučila na psychoterapeutickém výcviku do terapie nevkládat náboženské prvky a role terapeuta a duchovního oddělovat. Role se prolínaly v pastorační práci, ve které používali i terapeutické techniky.

Pargament et al. (2001) zkoumal vliv náboženského života, např. modlitby, na well-being. Studie identifikovala aspekty náboženského života, které jsou potenciálně škodlivé, ale i prospěšné na well-being. Představují zdroj, ze kterého jedinec čerpá při těžkostech a ukázalo se, že kdo investuje do náboženského života více, tak z něj má větší užitek. Toto může být zdrojem velké bolesti při duchovních bojích. O této zkušenosti hovoří obzvlášť jeden

participant v této práci, který se snaží problémy klientů řešit hlavně terapeuticky, aby nedošlo k očernění Boha na základě nevyslyšených prosb klienta.

Limity výzkumu a podněty pro budoucí výzkum mne napadaly obzvlášť během sbírání a analýzy dat. Původně jsem myslela, že k analýze dat využiji Interpretativní fenomenologickou analýzu, která umožňuje detailně prozkoumat jedinečnou zkušenost participanta (Smith et al., 2009). Vzhledem k jedinečným odpovědím se mi těžko hledala společná témata a mnoho důležitých zkušeností nebylo zmíněno, protože se nepřekrývaly se zkušeností jiného participanta. Proto také nepředkládám ve výzkumném šetření odpověď na to, co bylo motivací klientů se stát duchovním. Jejich zkušenosti byly velmi rozmanité. Velikost vzorku omezovala zkoumání genderových aspektů duchovních s psychoterapeutický výcvikem. Zařazení dalších participantů/ek by přineslo rozšíření a utvrzení získaných poznatků.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce má za úkol přiblížit, jaký význam přikládají duchovní psychoterapeutickému výcviku, který absolvovali. Cílem bylo předložit zkušenost duchovních, to, jaký význam připisují psychoterapeutickému výcviku a vytvořit srozumitelný text, který by mohl napomoci přiblížit tuto problematiku.

Práce je rozdělena na část teoretickou a na část empirickou. Teoretická část je rozdělena do tří částí. V první části se věnuji psychoterapii, psychoterapeutickému výcviku, vlivu skupiny a je kladen důraz na sebezkušenostní část výcviku. V druhé části je popsána pastorační činnost duchovních a třetí část se týká propojení psychoterapie a náboženství. V praktické části je předložena analýza rozhovorů a představení témat, která vznikla kódováním dat za pomoci tematické analýzy dat.

Z analýzy vyplynulo, že mezi společné motivy participantů, kteří se rozhodli absolvovat psychoterapeutický výcvik, patří touha být schopen lépe pomoci a získat terapeutické schopnosti. Shodují se v důležitosti sebezkušenostní části výcviku, která jim umožnila nahlédnout do sebe. Výcviková skupina představovala jedinečný prostor, ve kterém zažívali upřímnost a přímost ostatních, konfrontaci a bolest. Všechny tyto prožitky hodnotí jako nejvíce hodnotné pro jejich posun a sebenáhled. Participantů se díky výcviku naučili pracovat se svými emocemi, pojmenovávat je a otevřeně o nich hovořit. Skupina často představovala jedinou blízkou skupinu lidí participantů, kteří nejsou z náboženského prostředí. To bylo podnětem ke změně pohledu na nevěřící lidi a osvobození od černo-bílého vidění světa.

Rozdílně participantů prožívali vliv Boha ve svém životě a vnášení křesťanského obsahu do terapeutické či pastorační práce. Každý čerpal v křesťanském životě z jiných zdrojů a tím byli dobří lidé, modlitba, přítomnost Ducha svatého a příprava kázání.

Z výzkumu vyplývá, že díky psychoterapeutickému výcviku získali participantů návyk podrobovat se sebereflexi, terapeutické schopnosti a větší cit pro to, co situace klienta vyžaduje. Vyskytlo se také nové téma, které se týká rozdělení role terapeuta a duchovního.

Zdroje

- Augustyn, J., & Hubková, J. (1998). Kde jsi Adame?: rozjímání na základě Duchovních cvičení svatého Ignáce z Loyoly. Karmelitánské nakladatelství.
- Augustyn, J., & Hubková, J. (2002). Vedení Bohem: Praxe duchovního vedení. Karmelitánské nakladatelství.
- Bloch, S., Crouch, E. (1985). Therapeutic Factors in Group Psychotherapy. Oxford University Press: Oxford. *Psychological medicine*, 16(3), 712-713.
<https://doi.org/10.1017/S0033291700010473>
- Bowlby, J. (1989). The role of attachment in personality development and psychopathology. In S. I. Greenspan & G. H. Pollock (Eds.), *The course of life, Vol. 1. Infancy* (pp. 229–270).
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (pp. 57–71). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13620-004>
- Breuer, J. B., Freud, S. (1895). *Studies in hysteria* (3rd ed). Nervous and Mental Disease Monographs.
- Budman, S. H., Soldz, S., Demby, A., Davis, M., Merry, J. (1993). What is Cohesiveness?: An Empirical Examination. *Small Group Research*, 24(2), 199–216. doi:10.1177/1046496493242003
- Bukowski, P., Coufalová, H., Macek, O., & Beneš, L. (2008). Budu s tebou ..: role bible v pastýřském rozhovoru. Mlým.
- Česká asociace pro psychoterapii. (2019). Kdo je kvalifikovaný psychoterapeut? <https://czap.cz/FAQ-clenstvi>
- Duchovní. (n.d.) In Slovník spisovného jazyka českého online. Získáno 8. března 2023 z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=duhovn%C3%AD&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>
- Eis, Z. (1995). Supervize. Praha.

- Fraley, Ch., Shaver, P. (1998). Airport separations: A naturalistic study of adult attachment dynamics in separating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(5). 1198–1212. doi:10.1037/0022-3514.75.5.1198
- Hartl, P., Hartlová, H., & Nepraš, K. (2010). Velký psychologický slovník. Portál.Začátek formuláře
- Hricová, A. (2007). Možné analogie mezi náboženským prožitkem aplikovaného křesťanství a působením psychoterapie.
- Kalina, K. (2008). Terapeutická komunita: obecný model a jeho aplikace v léčbě závislostí. Grada.
- Katechismus katolické církve. (2001). Karmelitánské nakladatelství.
- Kay, W. (2000). Job Satisfaction of British Pentecostal Ministers. *Asian Journal of Pentecostal Studies*, 3(1):. 83-97.
- Kněz. (n.d.) In Religionistická encyklopedie online. Získáno 10. března 2023 z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/kněz_\(JKI-J\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/kněz_(JKI-J))
- Kratochvíl, S. (2005). Skupinová psychoterapie v praxi (3., dopl. vyd). Galén.
- Kratochvíl, S. (2006). Základy psychoterapie. Praha: Portál.
- Kratochvíl, S. (2017). Základy psychoterapie (7. vydání). Portál.
- Martinek, M. (2008). Praktická teologie pro sociální pracovníky. Jabok.
- Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Grada Publishing.
- Mullahy, P. (1952). The contributions of Harry Stack Sullivan : a symposium on interpersonal theory in psychiatry and social science. *American Sociological Review*, 17, 650.
- Novotná, E. (2010). Sociologie sociálních skupin. Grada.
- Obrhelová, V. (2006). Hodnotový systém (srovnání hodnot frekventantů dlouhodobých sebezkušenostních výcviků v psychoterapii s hodnotami psychoterapeutů). Rigorózní práce (PhDr.)--Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2006.
- Opatrný, A. (2001). Pastorační teologie v postmoderní společnosti. Karmelitánské nakladatelství.
- Opatrný, A. (2014). Pastorační teologie zvláštních skupin. Pavel Mervart.
- Opatrný, A. (2016). Pastorační teologie pro laiky. Pavel Mervart.

- Pargament, K. I., Tarakeshwar, N., Ellison, C. G., & Wulff, K. M. (2001). Religious coping among the religious: The relationships between religious coping and well-being in a national sample of Presbyterian clergy, elders, and members. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40(3), 497–513. <https://doi.org/10.1111/0021-8294.00073>
- Pavlincová, H., Lyčka, M., Frolíková, A., Papoušek, D., Janda, J., Kejř, J., Karfíková, L., Pokorný, P., Balabán, M., Rejchrtová, N., Mendel, M., Uhlíř, Z., Horyna, B., Aleš, P., Spunar, P., Křikavová, A., & Müller, Z. (1994). Slovník: judaismus, křesťanství, islám. Mladá fronta. Začátek formuláře
- Petersen, P. (1973). Gruppenarbeit in der Psychiatrie. G. Thieme Verlag, Stuttgart. In: Výcvik v psychoterapii. Psychiatrická léčebna KÚNZ Kosmonosy, edice LD 1978.
- Protestantismus. (n.d.) In Religionistická encyklopedie online. Získáno 10. března 2023 z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/protestantismus_\(JKI-K\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/protestantismus_(JKI-K))
- Riggs B. J. (2006). Ethical considerations of integrating spiritual direction into psychotherapy. *The journal of pastoral care & counseling : JPCC*, 60(4), 353–362. <https://doi.org/10.1177/154230500606000404>
- Rpgers, C. K., Semanová, I., (1997). Encountrové skupiny. Inštitút rozvoja osobnosti.
- Říčan, P. (2002). Psychologie náboženství. Portál.
- Říčan, P. (2007). Psychologie náboženství a spirituality. Portál.
- Skála, J. (1993). Psychoterapie II.: Sborník přednášek. Triton.
- Smith J. A., Flower P., Larkin M., (2009). Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research., In *Qualitative Research in Psychology*, 6(4), 346-347, [10.1080/14780880903340091](https://doi.org/10.1080/14780880903340091)
- Smolík, J. (1991). Pastýřská péče. Kalich.
- Švaříček, R., & Šedřová, K. (2007). Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Portál.
- Vatican. (1965). Presbyterorum ordinis: Dekret o službě a životě kněží. https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651207_presbyterorum-ordinis_cs.html
- Vymětal, J. (2004). Obecná psychoterapie (2., rozš. a přeprac. vyd). Grada.

Yalom, I. D., Leszcz, M., Hajný, M., & Drábková, H. (2021). Teorie a praxe skupinové psychoterapie (Vydání čtvrté, v Portále třetí). Portál.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Osnova rozhovoru

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Příloha č. 3: Rozhovor s Radkem

Příloha č. 4: Rozhovor s Danem

Příloha č. 5: Rozhovor s Lukášem

Příloha č. 6: Rozhovor s Martinem

Příloha č. 1: Osnova rozhovoru

1. Co vás motivovalo k tomu dělat pastorační práci?
2. Jaké vzdělání jste k tomu potřeboval?
3. Kde jsou zdroje vašich duchovních kompetencí? Odkud čerpáte?
4. Co vás motivovalo k tomu si udělat psychologický výcvik?
5. Psychologický výcvik: (jestli měl dvě části)
 - a. Psychologický výcvik - co jste získal díky skupině?
 - b. Psychologický výcvik- co jste získal v individuální terapii? Byla součástí výcviku?
6. Jaký vliv měl výcvik na vás osobně a na vaši víru?
7. Poskytujete individuální nebo skupinovou terapii?
8. Poskytujete terapii vždy v kontextu křesťanství?
9. Jaké jsou klíčové dovednosti, které pastoři získají prostřednictvím výcviku a jak se projevují v pastorační práci?
10. Cítíte rozdíl v práci s lidmi (pastorace) a toho, co práce duchovního obnáší před (bez) výcvikem a po výcviku?
11. Jaké jsou přínosy - nevýhody psychologického výcviku pro pastorační práci?
12. Vnímáte hranice mezi pastorační a terapeutickou prací?
13. Jak rozlišujete duchovní a duševní problém?

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s rozhovorem a jeho užitím

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl jsem informován o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Emy Novákové s tématem „Význam psychoterapeutického výcviku pro práci duchovních“.
- Účast je zcela dobrovolná. Mou povinností není odpovědět na všechny otázky.
- Souhlasím s nahráním a následným zpracováním rozhovoru. Nahrávání může být na mou žádost přerušeno.
- Zvukový záznam nebude nikomu poskytnut a po přepsání bude vymazán. Transkripce bude přístupná pouze komisi s výjimkou částí, které budou citovány v bakalářské práci.
- Veškeré získané údaje budou anonymizovány.

Datum:

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

Příloha č. 3: Rozhovor s Radkem

Co vás motivovalo dělat pastorační práci?

Ted' otázku myslíte kněžskou službu nebo terapeutickou? Abychom si tu ujasnili pojmy? Pastorační... co myslíte přesně? Můžete mi to specifikovat?

Ano, k terapeutické práci se později dostanu, to znamená, vy v rámci duchovní práce. Co vás motivovalo k tomu?

Myslíte být knězem?

Ano.

Tak, dobře, tak to myslíte. Máme jasnou pastorační práci. Tak to byla moje zkušenost víry, tím, že jsem vyrůstal v prostředí, které nebylo křesťansky orientované, ale bylo tam jakési zázemí, které mi dávalo podněty k přemýšlení o víře. Tehdy jak jsem uvěřil, tak i s tím přišla motivace se nějak zapojit do života církve, angažovat se... Právě to kněžství pro mě se tehdy vygenerovalo jako ta nejlepší forma v té době, jak můžu naplnit svůj nový rozměr života.

Dobře a jaké vzdělání jste k tomu potřeboval?

Vy jste vlastně šel.. vzdělával jste se nějak v teologii?

Ano, podmínka k tomu, abych mohl být knězem je, že musíte mít teologické vzdělání. Studoval jsem v Olomouci na teologické fakultě. Bez toho to není možné.

Takže teologie. Odkud čerpáte při práci kněze? Nevím, jestli vyjádření duchovní zdroje je správná formulace. No... odkud čerpáte?

Hlavním zdrojem pro mě je modlitba. Modlitba, duchovní četba, ať to je Bible nebo nějaká duchovní literatura a pak setkání s druhými lidmi. To je pro mě zdroj inspirace, ta zkušenost jak druzí tu svoji víru prožívají, jaký mají vztah s bohem, co pro ně znamená v životě. Myslím, že bez toho to ani nejde bez těch interakcí s druhými lidmi... prožívat víru.

Dobře. Co vás motivovalo si potom udělat psychologický výcvik?

To je celkem dost dlouhý příběh a velmi komplikovaný. Před tím, než jsem šel studovat teologii, tak už jsem měl takovou vnitřní potřebu dělat i psychologii. To byla jedna z věcí, kterou jsem byl rozhodnutý studovat už před tím, ale protože jsem šel potom na teologii, tak už to potom byl jenom takový koníček nebo něco v čem jsem se pořád vzdělával a hledal jsem i podněty, protože vždycky pracujete s lidma a potřebujete jim porozumět a taky potřebujete porozumět sobě v moha věcech. A to bylo to, co mě vždycky přitahovalo, ten vnitřní svět člověka, co se v něm odehrává, ten svět, kterému někdy těžko rozumíme a to bylo to, co bylo před tím, než jsem šel studovat teologii a u toho jsem pak zůstal, ale jenom v takové okrajové podobě a potom přišel ten podnět, kdy jsem šel pracovat s narkomany a tak byli lidé, kteří měli psychologický výcvik, a tak mě navnadili, abych to s nimi zkusil, poznal, jak oni pracují, tak jsem se pro to nadchl a pak jsem si udělal výcvik. Ale před tím jsem už měl jednu zkušenost skupinové terapie, kdy moji přátelé pořádali takový seminář, tak mě přizvali a tam jsem tím prošel taky, tím seminářem. A pak jsme se jako skupina rozhodli, že chceme pokračovat a tak jsme se ještě rok a půl scházeli na skupinové terapii a ona ta příjemná zkušenost, když jste ve skupině lidí, kteří se chtějí poznávat nějak ten svůj vnitřní svět i s tím, že musíte odkrývat svoje slabosti, traumata a to bylo i toho součástí, ono to bylo zaměřené na traumata, protože každý se neseme nějaké zranění ze života o které se postarali ti druzí, kteří nás formovali, ať chceme nebo nechceme, tomu se nikdo nevyhne, prostě to tak je a umět si to zpracovat a postavit se k tomu tváří v tvář a odhodit všechny ty masky, které jsme se naučili nosit. Ne, že jsme chudácci, kteří jsou tady pošlapáváni v tomto světě.. no, chce se toho zbavit a nechat to být.

Rozumím, to znamená, vy jste před tím studoval psychologii, nebo jste se pouze zajímal o psychologii?

Nene, byl jsem pouze rozhodnutý jít ji studovat, ale nestudoval jsem jí nikdy. Takle, měl jsem přijímačky na vysokou školu, na dálkové studium, ale tam jsem se nedostal a pak už to teda šlo jiným směrem, tak jsem to pustil. Jako ten pokus tam byl.

Jakej vliv na Vás měl sebezkušnostní výcvik a popřípadě na vaší víru, na prožívání vaší víry?

Tak sebezkušnostní výcvik, tím že byl celkem dlouhý a intenzivní, tak to pro mě bylo velmi hluboké, protože člověk byl konfrontován věcmi které tušil, vy to ale někdy potřebujete potvrdit někým, kdo tomu rozumí a dovede vám to popsat, co se ve vás děje, proč se věci dějí tak jak se dějí a dát vám i prostor to vyjádřit a říct to, protože za mnoho věcí, které se v nás odehrávají se stydíme, je pro nás trapné si přiznat že jsem takový a takový a většina lidí v okolí máme ty tendence za ty druhé soudit a nebo nějak hodnotit a to je to, co v té chvíli ten člověk nepotřebuje. Vy to potřebujete říct, vidět to z druhé strany, nějak se k tomu postavit, ale ne k tomu, aby vás někdo hodnotil a komentoval vám to. To je to, co se vám v té terapii nabízí, pokud je to dobrý terapeut. Což já jsem měl úžasného člověka, který mě doprovázel a tak mi to dopřál, to vnitřní nahlédnutí a sebepoznání že. To je ten základ. Poznat sebe sama, svoje reakce, všechno co se v nás děje a porozumět tomu v nějakém kontextu svého života, takže pro mě to byla velmi hluboká zkušenost se skvělým člověkem, se kterým jsem si rozuměl, takže to bylo super. Vždycky jsem nechápal, protože všichni moji kolegové, kteří byli v supervizi nadávali na svoje ... jsem si říkal my to máme nějaké divné (*smích*), jako divné, nemám proč nadávat, nemám proč prožívat vzdor a stranina od svého supervizujícího terapeuta a já jsem si říkal, tyjo, to je nějaký divný, to já nemám, já nemám na co nadávat a tak jsem se cítil vždycky trapně mezi nima a my jsme měli až takový symbiotický vztah, který prostě, byl takový příjemný. Jasně, když člověk občas tušil nebo věděl, co ho čeká nebo co se bude řešit, tak to nebylo to úplně příjemné, tak se mu moc nechtělo, ale bylo to fajn, vždycky jsem se těšil i na to, co bude nového, co se objeví, co člověk prožije.

Ano, a teď se bavíme o sebezkušnostní části výcviku, to před tím byla skupinová terapie?

Ano.

A mělo to potom vliv na prožívání vaší víry?

Nevím, jestli to mělo zásadní vliv na prožívání víry, ale na vztah k ostatním lidem určitě. To si myslím, že v té interakci určitě, prožívání víry s druhými lidmi, myslím si že jo, velký vliv to mělo.

Takže ne na vztah s Bohem, nebo to taky, ale na prožívání víry s druhými.

Protože tu náboženskou rovinu beru vždycky jakoby vztahově. Buď ve vztahu k Bohu nebo k druhým lidem, protože to tak je, není to jen intersubjektivní prožívání, ale vztah s druhými.

Vy poskytujete individuální a nebo skupinovou psychoterapii?

Já jediné individuální, ve skupinové se necítím moc dobře, na to jsem moc introvertní. V té skupinové, já jsem si jí prožil, prošel jsem jí, ale pak jsem z ní odešel před koncem, protože to byl způsobem, se kterým jsem se potom ke konci nedokázal identifikovat. Byly tam věci, které nesouzněly se mnou, to zakončení, kdy se to mělo řešit psaním dopisu rodičům, kde se jim nějakou dobrou formou vytýká, že nám ublížili a přehazuje se to na rodiče a to se mi nelíbilo a s tím jsem nesouhlasil, tak jsem to ukončil, nedovedl jsem se s tím identifikovat. Výcvik i skupina byla fajn, ale forma zakončení se mi nelíbila.

Rozumím.. Jaké klíčové dovednosti jste získal díky absolvování psychoterapeutického výcviku, já to nazývám pastorační práci, rozumíme si, když používám tento pojem?

Jo, ano teď už ano. No, tak to je teda otázka, nad kterou jsem moc nepřemýšlel. Je to něco co si musí člověk uvědomovat a reflektovat to, no.. myslím si, že jedna věc je nepřebírat zodpovědnost za druhé, to vím, že jsem se naučil díky výcviku v pastoraci, mít nadhled nad těmi věcmi, které jsou pro mě důležité, chci tomu člověku nějak pomoc, ale nepřebírám zodpovědnost za něho a jeho rozhodnutí, jo, že to je pro mě osvobozující. Ty tendence v pomáhajících profesích máte nějak přebírat zodpovědnost a mít tu potřebu, někam toho člověka dovést. Umět se odprostit od toho, že mu nabízáte něco a že to je na něm, jak s tím bude pracovat. Přesunutí zodpovědnosti na toho druhého člověka, že to je jeho život a jeho zodpovědnost za jeho život, ne já. Tak to byla jedna z těch zásadních dovedností, které vím, že jsem potřeboval pro sebe se naučit, nepřebírat kompetence, ale že to člověka velmi osvobozuje a tak se cítím svobodný. Víam, že mohu pomáhat, ale je to vždycky na nich,

co s tím udělají.. a jak se s tím poperou. Tak to si myslím, že je jedna věc, kterou si teďka uvědomuju, jestli to stačí, nebo jich potřebujete nějakou větší škálu.

Jak chcete, to je na vás, jestli to chcete uzavřít tady nebo to chcete promýšlet dál ještě.

Věc, které mě teď napadla, samozřejmě, ten faktor si v některých věcech říct ne. Že do toho třeba nepůjdu. Nastavení si hranic, toho, co je pro mě ještě možné a nemožné. Nejit dál, až do toho sebepoškození, kdy neznáte tu hranici, kolik ještě máte energie a kolik toho můžete člověku dát, nastavení si svých hranic a chránění sebe. Vím, že to jsem se potřeboval naučit, co mi ta sebezkušenost ještě pro pastorační práci dala. Protože vždycky můžete jet až do úplného vyčerpání, kdy se vám to všechno zhroutí, protože máte potřebu, že ten svět zachráníte a že musíte všem pomoci, protože bez vás ten svět nebude fungovat.

Já tady mám právě další otázku, jestli cítíte rozdíl mezi pastorační prací před výcvikem a po výcviku, ale vlastně tomu jsme se teď asi věnovali. S čím jste bojoval před tím než jste..

Určitě. Jo, určitě je to něco, co se prolíná, je to něco, co mě formovalo a co mi ten výcvik mi dal.

Má výcvik i nějaké nevýhody? Teď se bavíme spíše o výhodách, tak přinesl s sebou i nějaké nevýhody, které zaznamenáváte v pastorační práci? Nebo obecně?

Co se týká pastorační práce, jestli přinesl nevýhody, myslím si že ne. Nevidím tam nic, co by mi zkomplikovalo život. Samozřejmě, zkomplikuje Vám to život v tom, že pro druhé lidi se stanete komplikovaným, protože lidé mají raději jasné postoje, takové vyhraněné a když jim dáváte svobodu, tak ten člověk se někdy vedle vás cítí příjemně, ale pro některé je to nekomfortní, protože mají rádi ten černobílý svět a vy říkáte, že to tak černobíle není, ten svět je velmi barevný a to je pro mnoho lidí nepříjemný, nediktujete jim věci jak mají být, nedáváte jim to hned nalajnované, tak pro někoho je to takle těžší.. pro ty, kteří to teda takle chtějí, kteří jsou takle nastavení, abyste jim diktovali ten život a pořád je š'ouchali, takle to musíš dělat a tak... tohleto bylo pro některé komplikované, protože jsem to nedělal.

V rámci pastorační práce?

Ano v rámci pastorační práce. A myslím si, že terapie vás učí být pro lidi čitelnými, protože se nebojíte vyjádřit svoje emoce, třeba jste naštvaní, tak to řeknete těm lidem. A třeba v tom církevním prostředí to není úplně komfortní zóna, protože s tím často neumím zacházet ty lidi ze začátku, než si na to zvyknou, jsou z toho takoví v rozpacích, protože mluvit o tom co prožívám a co to se mnou dělá, oni na to nejsou zvyklí že... takže v tom to bylo něco, co přineslo problémy tomu okolí se mnou, když jsem o těch věcech mluvil, lidé byli ze začátku v rozpacích a pak si na to zvykli a zjistili, že to nemusí být špatný, když ví na čem jsou (smích). Oni se dovedli neštvát jako i jim jsou věci nepříjemné a necítí se v něčem komfortně tak ti lidé jsou z toho ze začátku v rozpacích, ale potom si zvyknou na to, že to tak může být, že já nejsem nějaký bůh bez emocí a bez prožitků, nějaké božstvo. Tak se od toho odproští a dostanou se ve vztahu se mnou na zem.

Vnímáte hranice mezi pastorační a terapeutickou prací? Já bych se tím vrátila zase k té otázce, kdy jsem se ptala, jestli děláte terapii, vy máte.. jak to máte, máte rozdělenou pastorační práci, když jednáte s lidmi jako kněz a kdy jako terapeut? Nebo je to je to společné?

Ne, tím že jsem prošel psychoanalytickým výcvikem, tak tam se vždy striktně doporučovalo všechny tyhle věci oddělovat. Takže to jsou dva rozdělené světy, ten duchovní a ten terapeutický, dokonce tam je radikální oddělení psychiatrie a psychoterapie, jakoby psychiatr by neměl dělat terapii člověku, protože je to zavádějící a nebezpečné, vlastně tomu člověku to moc nepomáhá, vlastně spíš škodí. Takže to jsem si osvojil a snažím se to osvojovat a jsem z těch, kteří si myslí, že by se to mělo oddělovat. Jsou na to teda rozdílné pohledy v církvi, někteří to dávají dohromady, já teda tím, že jsem byl formátován tady tímto způsobem a osvojil jsem si to a identifikoval jsem se s tím.

Tak bych doplnil jenom, ať chcete nebo nechcete, v tom pastoračním světě vás to nemine, že používáte nějaké v věci z toho, co jste dostala ve výcviku, tak to jakoby můžete aplikovat, ale samozřejmě, vždycky si člověk musí sám držet, aby se místo duchovního nestal terapeutem.

Potom teda když takle mluvíte s lidmi, rozlišujete, nebo dá se rozlišit vůbec duchovní a duševní problém? Kdy je potřeba víc terapie? Kdy je potřeba víc toho pastoračního zásahu.. jde to?

Je to nutné. Je to nutné odlišit a umět to oddělit. Zrovna před tím, než jsme začali rozhovor my dva spolu, tak jsem si psal s jednou paní, protože už dlouhodobě si takle na dálku píšeme a ona je silná anorektička a zároveň je věřící žena, která si řeší svůj osobní život a teď se napojila na nějakou skupinu věřících, kteří ji prostě místo toho, aby ji pomohli se sebezpřijetím, tak ji poslali k exorcistovi a je to úplně brutální způsob léčby člověka, který už tak bojuje sám se sebou. A ta žena bojuje fakt o život, to je dennodenní zápas o to přežít do dalšího dne a je zázrak, že vůbec žije, je to prostě neskutečný, kdy ona s tím bojuje přes dvacet let, což ti neurotici umírají velmi mladí. A takže to pro mě bylo, tady tihle duchovní rádci jsou fakt někdy nebezpeční pro tyto lidi a i já v té duchovní péči většinou, tím že si je nemohl vzít, tak jsem jim doporučoval, ať si zajdou za nějakým odborníkem. My musíme odlišovat tyto dva světy a zároveň které se v něčem prolínají. Teď čtu Gustava Junga, který říká, že většina těch lidí, kteří se dostali do péče v jeho období, tak třeba potřebovali jen znovu nasměrovat a přiživit svoji víru, ten jejich duchovní problém vlastně se pak přetransformoval do nějaké neurózy, to bylo jen o tom, znovu objevit víru, by jim pomohlo vyřešit svůj duševní problém. Takže to jsou dva světy, které, prostě ale teda vy můžete tomu člověku pomoc, objevit ten kořen toho problému, a teda objevíte, co je kořenem tady toho. Ale je třeba to oddělovat a je nebezpečí těchto fundamentálních skupin to radikalizovat, kdy máte nějaké problémy a takže prostě vezmete na to exorcistu, anebo modlitba to zachrání a ten člověk se vám rozsype pod rukama. Pár takových lidí jsem zažil, kteří přišli s tím, že jsou posedlí ďáblem a chtěli nějaké modlitby a pak zjistíte, že ten člověk je takhle jenom duševně nemocný nedovedl tomu porozumět, ty zkušenosti jsou, a je to výhoda, když tu vlastní zkušenost máte a dovedete to někdy rozlišit, že těm lidem pomůžete, místo toho, abyste je ještě více poškodili.

Myslíte, že na vás lidi, právě proto, že máte přesah do obou oblastí k vám přichází třeba s jinými požadavky?

Myslím si, že pro určitou skupinu lidí ano, že to je přitažlivé. Takhle se jim něčím stáváte důvěryhodnější, protože jako duchovní jste jakoby vázaní striktně nějakou formou utajování a jste na to navyklí a pro spoustu lidí to je něco, co jim hodně pomáhá v terapii, protože musíte navázat nějaký kontrakt důvěry, že ty věci, které říkáte, tak se to nikdo nedozví, že to jsou věci, které ten člověk poprvé v životě řekne a vlastně naposledy jo, pak už to nebude mít nikdy potřebu říkat, takže jste jediný člověk, který se to dozví, takže to, že jste zároveň duchovní, některým to pomáhá kvůli rychlejšímu navázání důvěry a otevřenosti, takže si myslím, že v něčem ano. Lidi, kteří mají v něčem spirituální rovinu otevřenou, tak určitě, ale nevím jestli obecně, s tím nemám zkušenost.

Mockrát Vám děkuji, to je za mě takhle všechno.

Příloha č. 4: Rozhovor s Danem

Co Vás motivovalo k tomu dělat pastorační práci? Dělat práci duchovního?

Asi práce s lidmi je mi nějakým způsobem blízká, já jsem začal vlastně.. moje první štace, když to tak řeknu, bylo jako učitel na církevní základní škole pro romské děti a tam jsem.. to jsem začal dělat speciální pedagogiku a ta práce s dětmi nebo s lidmi mě naplňovala a potom, někdy v tom čase, jsem začal dělat v Církvi bratrské v dorostu, s dětmi, a když jsem vlastně dodělal speciální pedagogiku, tak jsem se stal vedoucím v dětském stacionáři slezské diakonie a vnímal jsem to, že nějakým způsobem mě to doslova blíž a blíž do církve, tak jsem byl několik let no a..

Pardon, co znamená „do církve“?

Co to znamená do církve. Do církevních organizací obecně a ať už vlastně ta práce v dorostu s těmi dětmi v církvi, vedle toho práce na církevní škole, vlastně posléze diakonii, tak jsem to vnímal, že se mi to spojuje, práce obecně s církví no a potom jsem byl osloven z rady naší církve, jestli bych nechtěl vstoupit do vikariátu, což je vlastně ten kazatel na zkušenou a tak, no a v té době jsem se začal rozhodovat, že začnu studovat teologickou školu. Takže to šlo tak ruku v ruce, když jsem začal studovat, tak jsem vstoupil do vikariátu a ukázalo se, že to tak nějak sedí, že to dělám rád a mám-li do toho vložit ten duchovní prvek, tak jsem vnímal společně s manželkou, že nás Pán Bůh vede tím směrem a tak to tak dopadlo a pořád to tak dopadá.

Takže stále děláte kazatele v Církvi bratrské?

Ano.

Vyrůstal jste v prostředí u protestantů? Nebo jaký původ má to, že jste nakonec v Církvi bratrské?

Tak je to boží vedení, nebo náhoda nebo obojí. Ale já jsem nevyrůstal ve věřící rodině nebo praktikující a jestli někde, tak to byl katolický kostel, kde jsme si občas s babičkou zašli, no ale potom to byl nějaký americký misionář u nás na škole, který učil angličtinu a taky kamarádi z Církve bratrské, se kterým jsme dělali muziku a pak jsem na nějaké období svého života, to bylo vlastně takové intermezzo mezi.. na začátku to byla skutečně Církev bratrská, na konci až dodneška Církve bratrská a takže někdy v osmnácti letech jsem takhle jako uvěřil.

A rovnou jste vstoupil do církve bratrské?

Ano, ano.

Vy jste říkal, že jste to, kam se ten život line, ten směr, cítil společně s manželkou. Jste v církevních aktivitách společně?

Každopádně. Ona je z věřící rodiny, takže v Církvi bratrské vyrostla a když jsme se poznali, tak ona vlastně nastoupila taky na tu školu kam já, no a ukázalo se, že má nějakou zkušenost z církve, dlouhou a vlastně s prací s dorostem a potom, když jsme spolu začli chodit a vzali se, tak to naše duchovní souznění tam bylo maximální. Takže všechna ta rozhodnutí potom jsem dělal v té duchovní práci, jsme už dělali spolu.

Co jste studoval. Jaká je povinnost studia pro kazatele církve bratrské?

Církev bratrská má nějaké své řády, ale ty řády nejsou povýšeny nad Ducha božího, bych tak řekl. Takže ano, na jednu stranu je to velmi doporučeno a trochu žádáno, aby člověk měl teologické vzdělání, takže já jsem studoval ETS a máme výjimky.

ETS je seminář, takže jste studoval VOŠ?

Ano.

Jak dlouho děláte kazatele?

Já myslím, že je to nějakých 20 let.

Odkud čerpáte při práci kazatele?

No tak asi se na prvním místě je to společenství církve.. teda, co je na prvním místě. Určitě je to společenství církve, je to pro mě Písmo, vlastně si užívám psaní kázání, hrabání se v tom, to je pro mě duchovní strava. Jsem za to vděčný, že to vlastně musím dělat, to je vždycky dobře v tom životě, když člověk něco má a něco musí. To tak vnímám, no. A určitě jsou to knihy, četba, hodně dělám muziku.

To je pro mě kontroverzní v něčem, na jednu stranu miluju muziku a je to i vyjádření nějaké spirituality a taky je to pro mě zábava a někdy si říkám, co převažuje. Ale určitě je to zdroj duchovních podnětů. Tak třeba takhle.

Vy jste tedy potom absolvoval psychoterapeutický výcvik. To přišlo potom, co jste studoval ETS nebo jak to bylo časově?

Jojo, já jsem vloni ten výcvik dodělal, takže je to celkem čerstvé.

A jaký směr jste zvolil?

Logoterapie a existenciální analýza.

Co vás motivovalo k tomu začít výcvik?

No v podstatě asi to, že jsem narážel ve své pastorační péči o člověka, na své limity a to, že prostě doopravdy nevím a neumím pomoc a že mi to nestačilo no.

Při té pastorační práci?.. Chtěl jste mít nějaký psychologický schopnosti?

Ano, terapeutický schopnosti.. no... Ano, mít nějaké kompetence, které mi umožní těm lidem pomáhat v situacích, kde jsem si.. Člověk si samozřejmě neví rady nebo prostě neumí – to je prostě o komunikaci, o tom sebenáhledu, o tom, jak já to vnímám vůči tomu člověku a tak dál. Je to velký balík věcí, které člověk jakoby nemá nebo si neuvědomuje, co všechno vlastně tam přináší nebo nepřináší a ono to nefunguje. Tak jsem si říkal, že s ohledem na člověka bych se v tom měl posunout dál, abych mu mohl pomoc.

Takže hrála roli i nějaká ohleduplnost?

Klidně, tohle je jedna z věcí a dá se to tak nazvat.

Ten výcvik obsahoval skupinovou i individuální terapii?

Ten výcvik se skládá ze tří částí, je tam část teorie, praxe a sebezkušenost. A to se děje individuálně, takzvaně, od páru až po prostě celou skupinu sedmnácti lidí a všechno mezi tím.

Jo, takže se to střídalo.

Přesně tak. Někdy ve čtyřech, někdy jenom dva, někdy jsme byli celá skupina. Či-li normálně jenom takhle.

A uměl byste rozdělit a vyzdvihnout to, co vás oslovovalo v té skupinové práci a v té individuální? Co přinášely?

V té skupinové práci.. ona, jak jste naznačila, ona je to do jisté míry skupinová terapie, když jsme ve skupině a jak jsem říkal. Jsou tam ty tři oblasti sebezkušenost, teorie, praxe a tak člověk někdy mohl jen přihlížet a nechat se inspirovat, někdy byl aktérem a tam bych řekl, že nejvýznamnější tlak té skupiny mi přijde jako unikátní věc. Kdy více lidí vyjádří nějaký pohled na vás a to vás neskutečně formuje, někdy mnohem víc, než prostě sedíme dva a zároveň velká pestrost těch náhledů na vás, kdy někdo je kritický, někdo vás opečuje a je tam tak.. ta skupina poskytne všechno, bych řekl. Takže to je to skupinové. A zase v tom individuálu se člověk někdy dokáže dostat do hlubších témat a více se otevřít, což před některými lidma až tam nechcete jít a s někým to zase sedne. Takže to je ten rozdíl asi.

Aha, a ten individuál probíhal s ostatními členy výcviku nebo to byl potom terapeut nebo supervizor?

To ještě je vlastně další část toho výcviku, kdy my jsme vlastně museli mít odpovídající počet supervizí a individuálních terapií s terapeutem nějakým.

A to je ta část toho výcviku, ta individuální?

Hmm..Ne.

Když jste mluvil o individuální části výcviku, tak to je ještě něco jiného?

To je ještě něco jiného. Já bych řekl, že tak, jak já jsem o tom mluvil, tak jsem to myslel tak, že byly cvičení, byly časy, kdy jsme byli jenom spolu ve dvojici a tam jsme prostě spolu hovořili o těch věcech.

Co vám potom tedy dala ta individuální terapie? Ta vlastně patří taky do toho výcviku?

To je individuální s jiným terapeutem a případně se supervizorem. No tak.. jako to nejcennější, co mi tak utkvělo je, že člověk je najednou v opačné roli, že není terapeut, ale je najednou pacient a zakouší si to, jaké je to být pacientem, s těmi klady i zápory, že vám to sedí nebo nesedí. Člověk si uvědomí, že přesně takhle to mají lidi naproti vám, když jste jejich terapeut a něco jim sedí nebo nesedí a je potřeba to spolu najít a otevřít, nebo to nejde otevřít a tak dál.

Takže jste si na tom vytříbil i vlastní práci, co vám se líbí a co se vám nelíbí a co vám vyhovuje, když jste na té straně klienta?

My jsme vlastně tolik těch.. já teď nedokážu říct, kolik jsme měli těch individuálních terapií, že bych měl dlouholetou zkušenost s individuální terapií, to jako nemám, takže řekl bych, že mě to moc neformovalo. No, asi takhle. Člověku to dá nějaký náhled, ale ne až tak.

Měl výcvik vliv na vaši víru? A případně jaký?

Já bych řekl, že určitý věci člověk určitě přehodnotí, člověk je konfrontován, byť, člověk je konfrontován s tím, že ten černobílý svět křesťanský versus sekulární, jako versus jo.. že my jsme na té lodičce záchrany, ta Noemova archa, všechny mrtvolky plavou kolem. No tak člověk najednou začne přehodnocovat, začne zjišťovat, že mnozí lidé, kteří se deklarují spíš jako nevěřící, tak jejich způsob přemýšlení a chování je nesmírně inspirativní, řekl bych, že v něčem mnohem křesťanštější, mnohem, než mnozí z nás křesťanů. Takže byť ta naše skupina měla, já bych řekl tak dvě třetiny věřících lidí a třetinu nevěřících.

Věřících- myslíte věřící křesťany?

Ano, tak. A myslím si, že ta skupina těch nevěřících byli doopravdy nevěřící, jako ateisté bych řekl. Velmi. Tak člověk po pěti, to trvalo šest let, takže po letech najednou zjistíte, že jste si blíž s lidma, který se deklarují jako ateisté, ale hodnoty mají mnohem podobnější a stejnější než s některými křesťany, takže to bylo zvláštní.

To znamená, že do té doby jste se cítil blíž lidem, který mají stejnou víru?

Do té doby, bych řekl, že jsem nahlížel na ten svět opravdu jako my a oni mnohem víc, než po tom výcviku a v něčem to tak je, že jsme my a oni, to jako bez debat, ale po tom výcviku jsem na to začal spíš nahlížet, že tady žijeme ten svůj život, v něčem jsme Pánu Bohu blíž, v něčem dál, v něčem se deklarujeme, že jsme blíž nebo prostě vyznáváme svými ústy tu víru, někdo ji těmi ústy nevyznává, ale víc to žije. Takže to bylo takové zaskočení trochu.

Co to znamená to žít, jestli žít znamená si to uvědomovat, spojovat si to právě s křesťanstvím?

No tak to samozřejmě, když vezmeme ty podstatný věci, to „Miluj Hospodina a bližního svého jako sám sebe“, tak jako.. nebo „po ovoci poznáte.“ jo, tak v tady těchto věcech někteří ti lidi mne zahanbovali svoji láskou, svým přístupem, svoji laskavostí a někteří mne velmi odpuzovali svoji tvrdostí a tak, no. Takže to je, najednou si říkáte, jaké to ovoce je, jak to Ježíš myslel, když říká „po ovoci poznáte ten strom“ jo, a mluví to v kontextu farizeů, kteří se deklarují jako ti správní věřící a on je vlastně odmítá tady tímhle, že oni to ovoce nenesou a nese je někdo úplně jinej, do koho bychom to vůbec neřekli. Takže tyhle otázky...

Poskytujete terapii?

Ano.

A individuální, skupinovou nebo oboje?

Vlastně obojí.

A je to vždy v kontextu křesťanství a vy tam jste vždy taky jako kazatel anebo máte rozdělené tyto role?

Já bych řekl, že obojí. A že pro některé tam jsem kazatel a mám tam být kazatel a to křesťanství je tam, já bych řekl (úsměv), to bude znít hloupě, ale tak, jak by asi mělo být, jo, že mám pocit, že ho tam není málo a není to. Teď přemyslím, co by bylo moc, myslím, že ho tam je tolik, kolik ho tam má být. A jsou určitě lidé, u kterých jejich problém není duchovního rázu nebo jakoby nezasahuje tolik do těch duchovních věcí, tak to tam jako zbytečně nevnaším. Nebo dokonce, když jsem si vědom toho, kdybych tam vnášel ty duchovní věci, tak bych vystavil pacienta riziku, že když se to nepovede, tak mu očerním i Boha, tak z opatrnosti to tam nevnaším.

Já tu právě na konci svých otázek mám i jednu, která se týká rozlišení duchovních a duševních problémů. Jde to?

Já si myslím, že jde. Já si myslím, že jsou některé věci, kdy dejme tomu, máme problém v komunikaci, máme v tom nějaký, když to tak řeknu, zlozvyk nebo jsme nějak.. jsme si nevěšmí, že prostě něčím ubližujeme druhému nebo nesdělujeme a ten problém jako nelze vyřešit tím, že ho vyznám jako hřích. Což je jakoby ten základní pastorační nástroj duchovní a i jsem se setkal u některých kazatelů, možná i v Církvi bratrské, nevím, vlastně s jakýmsi zúžením lidských problémů v podstatě jenom na hřích. Ať je to co je to, vždycky je za tím nějaký hřích. Já si myslím, že je to složitější nebo že to tak vůbec nemusí být. A protože jsou věci, kde jsou dejme tomu nějaká zranění z dětství, vícegeneračně něco vrozeného a tak dál a vyznávat to a můžeme se za to modlit a to zpravidla nepomáhá. Čili musíme hledat techniky, jak se s tím vyrovnat, jak to zvládnout.

Ty techniky patří do té terapeutické části? Děláte i duchovní cvičení nebo oddělujete ty terapeutické techniky pomoci a potom ty duchovní?

Snažím se jenom přijít na to.. abych pochopila to rozlišení, co tam pokládáte za to terapeutické a co potom za to pastorační.

Já bych řekl, že to terapeutické je určitě i vedení rozhovoru ale i nějaká už jenom ta technika toho naslouchání, kladení otázek, zrcadlení a nevím, co bychom ještě mohli vyjmenovat, ale potom jsou věci, dejme tomu hraní role, nebo prostě posadíme si tady někoho. A my si tam můžeme posadit i Pána Boha a to si ho tam posadíme tehdy, když se ukáže, můj vztah s lidmi je velmi provázan s mým vztahem s Bohem a typicky jako nebo typicky... řeknu jeden příklad, s jakým se setkávám. Jsou lidé, kteří prošli nějakým nejmenovaným hnutím, které mělo velký

důraz na výkon, jo a ti lidé vlastně přejali pojetí Boha jako někoho, kdo ten výkon vyžaduje a když nedáš výkon, tak ti nedá milost. A ti lidé prožívají strach ze smrti, těžký, jsou to lidé věřící, praktikující, ale utápějí se ve slabých chvílích v těhle děsivých snech a zoufalství z toho, jak to vlastně bude. Jaký ten Pán Bůh jako je. Takže my potom nějakými terapeutickými technikami vedeme, nebo vedu k tomu, aby vlastně proměnil nebo přijal jiný obraz Boha, než do této doby měl. Čili je tam vlastně obojí, je tam terapeutická technika, zároveň je to velmi spirituální, protože je to o modlitbě je to prostě o vedení k rozhovoru s Bohem přímo. Tak třeba takhle.

A to hnutí, jste myslel křesťanské?

Přesně.

Já bych si jenom chtěla upřesnit, vy nabízíte čistě terapii nebo to má vždy prvky pastorační a náboženského rozhovoru?

Je to tak, že já pracuji v diakonii na nějaký malý úvazek a tam je to zaměřeno spíše terapeuticky a pokud někdo nepřijde vyloženě s problémem, jako v duchovní oblasti, tak se snažím pracovat téměř ryze terapeuticky. To znamená, že se s těmi lidmi ani na konci nemodlím, nenabízím jim to a tu modlitbu tam nezařazuju. Obecně mám docela velký respekt, já už jsem to jednou zmínil, v okamžiku, kdy se ta terapie nepovede, což je prostě... buď nepovede anebo vlastně výsledkem terapie je, teda ukončení terapie je s tím, že nemůžeme pokračovat dál, to znamená, že ten klient odchází zklamaný, dokonce našťvaný, ale protože on do toho vnášel věci, které, nebo požadavky na mě, které já nemůžu naplnit, protože mi svědomí nedá, abych ho podpořil v jeho špatné cestě, že ho nemůžu doprovázet na jeho cestě, která vede špatným směrem, tak se rozejdeme. V okamžiku, kdybych tam měl ještě Pána Boha, tak tam bude hrozit, že když se rozejdeme, tak on se rozejde i s tím Pánem Bohem. Kdežto takhle zůstává farář, když, pokud jestli je křesťan a ten farář mu poskytne duchovní péči a může to pokračovat dál. A tohle to mi dává doopravdy velký smysl pro to, abych to tam nevnášel.

Pardon, vy jste teď řekl farář, mluvíte ještě o někom dalším, kdo mu poskytne duchovní oporu?

Protože jedna věc je můj sbor. Mám klienty z řad nejrůznějších církví, docela hodně od katolíků, jo. Takže tam potom se snažím opravdu, někdy až úpěnlivě, držet a vysvětluji to, proč se vlastně nechci s nima modlit, proč tam nechci vnášet ty duchovní věci a u jedné klientky jsem měl ten tlak, jakože by o to stála a přišlo mi, že by to nebylo dobře. Tak jsem jí to odmítl. A pak je v rámci mého sboru, kde jsem teda ten kazatel, no a tam, tady bych řekl, že je to víc různý, ale je to mnohem víc těch duchovních věcí i té modlitby, ta poptávka, aby to tak bylo, je větší a vlastně mám pocit, že to funguje.

Takže členům vašeho sboru nabízíte něco trochu jiného než externím lidem?

Více méně tak to je, že je to spíš pastorační práce s prvky terapie, než terapie s modlitbou.

Tak by asi potom přicházela otázka, jestli můžete pracovat víc terapeuticky s členy vašeho sboru. Nebo to tam neřešíte?

To, jestli můžu nebo nemůžu. Je to na té domluvě a na zrovna prostě o čem to je.

Co Vám dal výcvik pro pastorační práci? Kompetence, který jste získal díky výcviku?

No..hmm. Mlčet. (smích). Nepřicházet s řešeními dřív, než je potřeba a jako určitě, velká část byla ta sebezkušenost, tak to člověka hodně vychovává a proměňuje a ta zpětná vazba bývá náročná na zpracování a o to lepší a důležitější roli to má, no. Takže tohle bych řekl... Snad jako pokora, jestli tímhle slovem bych to mohl vyjádřit nejvíce, to asi nejvíce, potom jsou to ty dovednosti, nějaké techniky, ale já bych řekl, že ty techniky jako, ten důraz zrovna u nás je, že neléčí technika, ale léčí vztah.

U nás myslíte v psychoterapeutickém směru?

Jojo. Neléčí jakoby technika primárně, ale vztah, tak to je něco, co jsem si ještě asi víc uvědomil, že pokud se podaří, nebo předpoklad dobré terapie a postarat se je opravdu hluboký vztah a který potom umožní pacientovi slyšet i těžký věci a neutéct. Takže tak, zjednodušeně.

Mě by ještě zajímalo, co vám přinesla ta skupina, protože vy jste byl už před tím v nějakém blízkém společenství, křesťanském a tak co rozdílného vám to přineslo?

To je velmi zajímavá otázka, já jsem byl vlastně jako šokovaný tou blízkostí na výcviku, kterou jsem nikdy v církvi nezažil. Kde jsme si tam teda věřící nevěřící lidí prostě povídali o věcech, o kterých jsem si nikdy s nikým nepovídal o.. no. A tak jsem byl šokovaný, že v církvi to nezažívám. Nicméně na ten popud tady máme dvě terapeutické skupiny. Asi to je terapeutická skupina..

Nebavíme se o tom teda, že to splňuje přesný požadavky, nebo?

No, já to popíšu. Říkáme tomu Anonymní otcové (mužská skupina) a Anonymní ženy (ženská skupina) no a v podstatě obě ty skupiny vedu a je to v podstatě balintovská skupina. Kdy ta mužská skupina vznikla už před několika lety a už za sebou máme třicet setkání nebo kolik a lidé se prostě mění, je to otevřená skupina, čili někdo tam přijde jednou za rok, někdo tam chodí úplně pořád a ten průměr, teďka se nás schází zhruba deset lidí, deset chlapů se takhle scházíme a to setkání trvá tři hodiny. Mám tam vlastně nějakou část, kde začneme, rozdám papírky, zamyslíme se na nějakým biblickým veršem ve vztahu ke mně, jak, dejme tomu otcovství prostě teď, jak aktuálně na tom jsem, obecně řečeno. Lidé si napíšu nějaké slovo, nějakého člověka nebo prostě něco takového. Na konci se k tomu vrátíme, ale nikdo to neříká nahlas, jenom s tím odcházíme a třeba s úkolem, co tomu člověku dát dneska jako za dárek nebo zítra. Je to teda na začátku uvozeno modlitbou, no potom

ale přichází ten balint, kde jako pro mě neuvěřitelně, to jsem byl šokován, že to je možný a pak najednou jsem zjistil, že ta blízkost je možná, že se tam i ti chlapi začli otvírat neuvěřitelným způsobem úplně se vším. A je to vlastně, celé to setkání, věnováno jednomu člověku. A to trvá tak ty dvě hodiny, přes dvě hodiny, kdy prostě ta skupina naslouchá, potom dává tu zpětnou vazbu, jo, prostě tak, jak je to děláno a později jsem to otevřel i pro ženy a taky to teda vedu a je to podivuhodný, protože to funguje úplně stejně a je zajímavý, jak jenom jsme otevřeli nějaký prostor, kde to je nastaveno, he, pojďme si povídat úplně o těch nejhlubších věcech a ono to funguje a ti lidi do toho jsou, protože ten prostor nemají nikde, kde by to takhle na férovku mohli vyjádřit všechno. Takže to funguje taky nakonec.

Takže stačí vytvořit nějakou platformu pro to, aby to fungovalo?

Ano. Možná jsme ji jenom neuměli vytvořit nebo jsme ji neměli.

A vy tam jste, na začátku, jestli to dobře chápu, jako průvodce, ale potom při té balintovské skupině jste člen?

Jo. Jako trochu to řídím, protože zejména nově přichozí.. (smích). Tak, ale jinak ano, jsem členem skupiny. Jo, jo. My to máme trochu složitější. Nebo jak to říct. My tady máme školku, tak to je společenství třiceti rodin, až pětadvaceti a další velký balík je skautský oddíl, který má sedmdesát dětí, zase prostě balík rodin, některé ty rodiny chodí do školky i do skautu a pak máme ten sbor, tam jsou některé rodiny, které chodí i do školky i do skautu i do sboru. Takže to společenství je takhle velký a zrovna ty skupiny tam, zejména ti chlapi jo, je to smíšená skupina, co se týče věřící nebo nevěřící.

Ale i tak pracujete s biblickými verši?

Jo.

Takže tam už vnášíte víc víru než do těch terapií?

Jo, ještě jeden prvek, který jsem nezmínil, když ten člověk to o sobě dopovídá, toho balinta, tak potom se za něho modlíme, kdo chceme, to je ještě takový prvek navíc.

Aha.

Což je, řekl bych, takový velký prvek podpory, který v normálním balintovi není a zejména u těch žen, to bylo velmi silný moment, kdy se tam bych řekl, že většina těch žen jsou křesťanky, tak to byla silná chvíle, kdy ten jeden člověk dostal, já nevím, pět, šest modliteb a to tam ještě další takový, bych řekl podstatný moment, silný.

Takže se tam snoubí ta podpora toho, co může nabídnout skupina, ale i to křesťanství? Tam nevidíte riziko znevážení Boha?

No, ne. Já mám prostě pocit, že ta skupinová terapie je obecně bezpečnější, jo. Že klidně tam někdo může říct něco, co je hloupé, no ale pak se objeví korekce od někoho, což se velmi často stává, to je výborný. Takže tady nějak mám pocit, že to je v pohodě. A je to pocit.

Cítíte rozdíl v tom, jak vystupujete jako pastorační pracovník, jako duchovní teď po výcviku a před výcvikem?

Určitě, moc. Určitě myslím si, že mnohem jako líp pracuji s nějakými obavami svými, s ohrožením nebo když mám rozhádaný pár jo, tak ustojím to, že oni se po sobě začnou rvát a já je z toho dokážu vyvést, dokážu je zklidnit a to jsem nedokázal třeba vůbec. Takže rozhodně mám mnohem větší jistotu, nehroučím se ani neděším.

A z čeho přišlo tady to sebevědomí, ta stabilita toho, že to ustojíte?

Dneska bych řekl samozřejmě, že už to jsou nějaké zkušenosti, které jsem vyloženě jakoby terapeuticky nabral a jsou to supervize, v rámci výcviku i bokem, že ledasjaký věci, který bych řekl, že jsou třeba někdy, že je člověk odmítne a neměl... nebo, jinak. V terapii prostě podpora a náhled jo. To jsou jakýsi kontrasty jo, že před tím člověk hlavně tu podporu a opatrně s tím náhledem.

Před tím než jste absolvoval..

Jo, před tím, než jsem dělal ten výcvik. Na druhou stranu, když člověk dával náhled, tak ne vždycky to bylo dobře a možná neměl přijít a měla přijít jenom podpora. Né, že bych teď nedělal chyby. To já samozřejmě dělám, ale mnohem víc si je člověk vědom tady těch věcí a nuancí a někdy mi velmi rychle dojde, že teďkon má dát jenom podporu a ani náhled a že náhled by byla chyba. A naopak, někdy je potřeba říct, he, ale tady je to velmi vážný, takhle to nejde, vedete terapii a vedete ji tímle směrem, takže ještě se vrátím k té otázce, kde se bere to sebevědomí. Taky určitá motivace, že to sebevědomí.. že s tou sebejistotou tam také jít musí. Protože znejistit ty nejistý klienty ještě sám sebou je taky někdy průšvih.

Mám pocit, že teď mluvíme spíše o přínosech výcviku... jsou i nějaké nevýhody? Něco, co vám to přineslo a je to na obtíž?

Myslím si, že.. že když jsem se třeba ptal na výcviku věřících, byla tam hlavní šéfka, která byla velmi věřící žena, tak ona to velmi odděluje. A když jsem přinesl nahrávku, která byla vlastně ze sboru a jako pastorační, nahrávku, kterou vám schválí nebo neschválí a to je prostě klíčová zkouška. Klíčová zkouška na výcviku je, na tom našem, že přinesete nahrávku své vlastní terapie. Celou si ji poslechne celá ta skupina, všichni se vyjádří. (smích)

To zní jako velká výzva.

No, to teda. Je to hrozný. (smích) A pak hlavní terapeut to pojmenuje a první co řekne terapeutka, jakoby šéfka, jestli ano nebo ne. A u téhle nahrávky zaznělo ne, protože, no terapeut to označil, že to byla výborná terapie a ona řekla, že ne. Protože to bylo v rámci sboru, protože to bylo, protože jsme se znali mnoho let a nebylo takovýto klasický terapeut pacient, neznají se nic, bylo to duchovní, byla tam modlitba a to je něco, co je za nějakou hranou a nejde to. A já tím odpovídám na otázku...

Nevýhody, jaké a jestli vám výcvik přinesl nevýhody.

Takže tam byl určitý tlak na to, abychom ty duchovní věci odseparovali, jo, tři faráři jsme tam byli a takže, takže, já jsem, když to tak řeknu, byl vyučen v tom, 4abych toho Pána Boha tam neměl. Takže si uvědomuju, že do jisté míry prostě s tím musím nějak pracovat a opravdu jako se trošku tlačit do toho, aby ten Pán Bůh tam byl, protože ten tlak tam byl přesně opačnej, takže mě to dotáhlo někam, kam si myslím, že už je to pro faráře moc. Jo, že teď se zkrátka musím postavit na obě ty nohy, aspoň tak to teď vnímám a aby to bylo vyvážený.

Ted' mluvíte stále o terapiích nebo jste přešel i do další části vašeho působení?

Já bych řekl, že určitě v těch terapiích, v terapiích, teda respektive v té pastoraci, tady ve sboru, pokud ta zakázka není vyloženě jakoby pouze terapeutická, tak si chci hlídat to, aby ten Pán Bůh tam byl tak akorát a tak správně. No, protože lze pomáhat lidem a nebýt farář a jenom terapeuticky, bezpochyby to má své výsledky. Tak jako sádra pomůže se zlomenou nohou a není to duchovní věc, ale pomodlíme se za tu nohu, tak sroste kost a je to dobrý, tak ta sádra prostě je nástrojem, ale jako farář je ode mne mnohdy očekáváno, že tam toho Pána Boha budu mít. Chci s ním počítat, tak abych ho tam dával tak, jak je to správně.

A pracujete i s lidmi, kteří nejsou věřící? Vy jste zmiňoval, že v té balintovské skupině jsou nevěřící, tak jestli i v individuálu?

Jo, určitě, jak jsem předeslal, že máme školku, skauta a sbor, tak já bych řekl, že ve školce je většina lidí spíš jako ani nevíme, jak to maj s tím Pánem Bohem. Většinou nepraktikující, většinou nevěřící. Takže a.. jsou součástí té balintovské skupiny, někdy s nima mám párové terapie, někdy s nima mám individuál a nejsou věřící.

Dobře, díky. Já jsem si to chtěla ujasnit, aby to bylo srozumitelné. Jak vnímáte hranice mezi pastorační a terapeutickou prací?

Jako určitě byly doby, kdy jsem z toho byl nervózní a to plynulo z toho, jak jsem zmínil, že jsem v tom výcviku, ale nějak se v tom normalizuju prostě.. asi to prostě dělám, asi teď to klíčové slovo, které mě napadá, je fúze těch dvou věcí, které jsou něčím rozdělené a něčím odlišné, ale mě to opravdu pomáhá, dávat obojí. Ale ten rozdíl je v podstatě v tom, že ten Pán Bůh, ho tam pouštíme anebo ho tam nepouštíme.

Vždycky ten daný klient? Na tom to záleží?

Rozhodně, na tom, jak to vyloženě chce. A opravdu jsem obezřetný v tom mu to nabízet a někdy to ani nenabízím, pokud to od něho vyloženě nevezjde, tak mu to tam netlačím, netlačím mu modlitbu, nic takovýho.

Omlouvám se, já jsem se v tom teď trošku ztratila, v jakém případě jste mu nechcete tlačit modlitbu? Protože před tím jste říkal, že vy tam tu modlitbu nechcete vnášet.

No, v podstatě, když...

Jde o zakázku?

Jojo, určitě jde o zakázku. To určitě. Jako někdy je člověk v pokušení, i když to v zakázce není „tak já se za tebe ještě pomodlím“ a já si myslím, že někdy to prostě dobře není. Že pro toho člověka to potom je tak, že ten farář tady prostě terapeut, tam teďka vnáší něco, co nepotřebuju, já jsem si o to neřekl. Takže tady já se snažím to nějak rozlišit a porozumět tomu, jestli by to bylo dobře nebo ne.

Takže sázíte na svůj v tu danou situaci?

Jo, to určitě hodně. Asi když jsem jako v diakonii vyloženě, tak tam zpravidla k tomu jdu ryze terapeuticky, pokud vím, že ten člověk je z prostředí, kde to vyloženě je i tak, že je nějaký despekt k terapeutické práci, k té psychologické, tak dokonce pokud by tam ta modlitba nebyla, tak by to nebylo celý, tak tomu takhle vyjdu vstříc.

Příloha č. 5: Rozhovor s Lukášem

Jak jste se dostal k práci duchovního? Co Vás k tomu motivovalo?

Já jsem vyrostl v evangelické rodině, tady v Brně, moji rodiče oba pocházeli z Miroslavi. Znáte trochu realie evangelické církve nebo?

Nene, neznám. Jenom tak obecně.

Tak to je jedno. Prostě takovej tradiční sbor, takže jsem v tom byl vychovanej, ale do kostela jsem chodil nerad, tak jak to děti mají, ale když mi bylo čtrnáct zhruba, tak do sboru přišel velmi charismatický misionář, Miroslav Herián, oslnil nás a teď, když jsem se věnoval psychologii náboženství, té vývojové, Fowler a Fouser, tak jsem si uvědomil, že jsem měl klasickou, Fowler tomu říkal, synteticko-konvenční víra. Syntetická, jasně, všechno je jasné, konvenční, odněkud jsem to převzal, takže hurá, věřím. A vlastně tak jsem byl na gymplu a psychologie mě zajímala už tehdy. To tajemství. Já jsem introvert, ale tomu člověku porozumět, a jít na to racionálně, empiricky a vědecky, takže za jiných okolností bych v tom sedmdesátým šestým roce jsem maturoval, se hlásil na psychologii, ale nebyl jsem svazácký pracovník a soudruzi a tak a tehdy to prostě nešlo a taky jsem to vnímal tak, musím zasvětit život tomu nejcennějšímu. Církev volá, je ohrožena, je to potřeba, tak prostě jdu. Tak jsem vystudoval a teologii a šel jsem dělat faráře, po vojně, ale nebo ale, tam potom na sboru v [REDAKCE], jsem prostě cítil, že mě to porozumění člověka, nějaké ty dovednosti sociální a tak, chybí. Jsou pozůstatlí, žejo, pohřby.. s nimi mluvíte, porozumět jim a nějak je vést a další situace. A tak jsem si četl psychologický knížky a to už vlastně překračuju. Farářem jsem se stal tak. Normálně od roku devatenáct set osmdesát tři jsem se stal standardní evangelický farář v [REDAKCE]

Vy jste říkal, že církev volala, zkomírala. Co to znamená, co to bylo za volání?

Tak, zkomíralo, spíš byla vystavena velkému tlaku, žejo. Prostě to byla normalizace. A že volá, prostě, věřil jsem tomu a věřím do teď, jenom jinak a tak jsem to vnímal, že to je to nejdůležitější ve vesmíru, aby lidé věřili v Boha a byli mu oddaní, aby církev tak nezkomírala, tak jsem šel dělat to, co jsem považoval za nejdůležitější a ne to, co by mě zrovna tak přišlo pod nos.

A co jste k tomu potřeboval za vzdělání? Nebo co jste absolvoval?

Gymnázium.

A potom jste mohl začít dělat faráře?

Ne, no potom teologickou fakultu samozřejmě, v Praze.

Jo, to je podmínka..

Aha, no, takže v šestaosmdesátým, rok před válkou, před Chartou, to jako nejužší normalizace jsem šel studovat do Prahy teologickou fakultu, to bylo nádherný, tak jsem z toho probuzeneckýho, až charismatickýho velmi rychle vystřízlivěl. Oslovila mě historicko-kritická metoda, to je jasné, prostě to Jericho bylo třista let zbořený, když jako tam přicházel Jozue, prostě o tom nebudeme diskutovat. Epištolu Efeským nepsal apoštol Pavel, Koloským taky ne, to je prostě jasné a ještě v rámci toho, tam na fakultě byli všichni Bartiáni, takoví toporní, řešili, aspoň z mého pohledu prostě formulaci problému starou padesát let, tak jako Karl Fahrt v roce devatenáctsetdvacettřidvacettři, to byla pořád jejich Fragestellung a no, ale s tou civilní interpretací jsem se také setkal, takže Bonhoeffer, Bultmann, Tillich, to mě prostě uchvátilo a to vlastně liberálem jsem až dosud. No a pak jsem to vystudoval, šel jsem na vojnu a na sbor.

A když jste byl více charismatický, než jste nastoupil na fakultu, jak jste říkal, tak jste byl i v jiné církvi?

Nenene, v rámci, nebo jako, jazyky jsem nikdy nemluvil, ale ten farář byl tímto směrem orientovanej a byl nesmírně výraznej a sugestivní a v té době, v těch sedmnácti letech, to mně připadá, že je výstižná ta formulace Thomase Hobbese, toho filozofa, který říkal, „křesťané polykají ty dogmata jako pilulky“ ani nepoznají, jak to chutná, nerozkoušou to a je to tam, tak jsem to takhle spolkl. Takovou tu probuzeneckou víru a

víra mých rodičů a ta generace mi připadala vlažná, že nejsou dost horoucí a tak vnitřně nasazení pro to a naši nebyli ani moc rádi, že chci být farářem, takoví evangelíci kování jo, ale no.. no co mě čekalo, pořád pod dozorem církevních tajemníků a estebáků a moje žena nebude mít pořádnou práci a moje děti pořádný vzdělání a práci a to jako byla..

Aha, takhle, takže tam byla náboženská rovina toho povolání, ale i to, jaký byl stav politický v České republice..

Oni jako rodiče chtěli, aby se jejich syn měl dobře a vnoučata, žejo. A myslím si, že i to byl projev toho, čemu bych řekl vlažnost, že prostě, víra nadevše, církev nade vše, no ale když by ■■■■■ měl mít vlastně těžkej život a jeho rodina, tak s tím tak nadšení nebyli, no. Já se jmenuji ■■■■■. Odpověděl jsem Vám, já mám už pocit jako..

Dobry, ja jsem moc rada, kdyz o tom povidate.

Vy delate stale farare?

Ne, už jsem v důchodu.

Aha, dobre. Odkud jste cernal v te duchovni praci, kdyz jste delal farare? Co jsou vase zdroje?

Kognitivni nebo emocionální nebo spirituální, jaký myslíte? Protože to se dost liší.

Nemam to vyhranene.

Jo, záleží na mě?

Jo. Co vam tak treba prijde na mysl jako prvni.

Z čeho čerpám ve své farářské práci vůbec nebo hlavně v té pastorační?

Je to zaměřeno na tu duchovní stránku člověka.

No, tak v tom já jsem málo zbožnej. Mně ty psychologický kategorie jsou mnohem víc mým jazykem, který pojmenovává moji zkušenost a který já prostě formuluju to, co prožívám a hledám tam, tak. Nicméně ten spirituální rozměr, myslím, že je pro mě živější než před tím, když jsem jako dbal na biblické veršiky a na správnou exegezi a pro mě se tady setkává pozitivní psychologie, psychologie vděčnosti a odpuštěním. S biblickým poselstvím Pavel Řičan, nevím, jestli pro vás mladý to je ještě nějak pojem.

Nevim, jestli obecně, ale ja cerpam z jeho literatury, hlavne ted' na bakalarku.

Jo, tak to jsem rád. Výborně. No, žejo, tak on v té knížce Spirituální výchova v rodině, jestli se k tomu někdy dostanete, tak to je geniální. Je to jednoduchý, takový populární a on si tam klade otázku, jaká je ústřední emoce křesťanství a odpovídá vděčnost a pod čarou má, mnozí by odpověděli, že strach, ale prostě pro něj vděčnost. A teď prostě ta psychologie vděčnosti, to je, ještě teď mi jde mráz po zádech, když si to vybavím, a to ty metody Count your blessing a zaznamenávat si večer, nebo já to dělám ráno vlastně, co teda pěknýho jsem dostal a co se mi povedlo a tak děkuju Pánu Bohu každý ráno. Dneska jsem nestihl moc si napsat deník, takže jsem, ale děkuju nebesům nebo děkuju jen tak. Jo, já bych neřekl, že Pán Bůh nám dal prostě takovej krásnej den, teplej jarní, ale jsem za to hluboce vděčný. Tak. To je má spiritualita. To je můj zdroj, ta vděčnost, to, že jsou hodnoty větší než já a tak ještě bych řekl. Já mám rád hodný lidi. Jo, mě to prostě, to je tak posvátnej zážitek, tak třeba. Ta moje psychologická práce, to ještě trošku dělám a část toho jsou pěstounský rodiny a tak ta paní, ona je pěstounka babička, má v pěstounské péči dvě své vnoučata, to jsou většinou přibuzenští pěstouni, protože ta dcera je narkomanka a matka těch dětí, no, to je obtížný a zlatá ženská, ta babička a žili v bytě se svým manželem a s dalšíma dětma a pěstounskýmá dětma a potom získala holčičku od té dcery a vyprávěla, tedy ta babička pěstounka, jak toužila mít rodinný dům a prostě jak má velkou rodinu, ty děti a zahrádku a psa, aby si mohl vyběhnout. A konečně si tam vyhlídli rodinný dům ve vedlejší vesnici, který by jim vyhovoval žejo, tak měli našetřeno, nebo nějakou hypotéku domluvenou, šli si ho obhlédnout a ona říkala no a oni se ti předchozí majitelé dostali do nějaké finanční tísně a tak, já jsem tam přišla s tou realitní makléřkou a ta paní, které teď patří ten dům, tak se rozplakala a utekla na dvůr, že prostě někdo se jde dívat na její dům a mně jí bylo tak líto, jo, ona říkala, konečně můj dům a už jsem si představila, že budu mít zahrádku a rybičku, jí bylo líto té ženské, která to ztratí, jo. Tak

to byl pro mě spirituální zážitek nádhernej. Prostě tak jo, takový dobro je na světě, vlastně utrpení toho druhýho je významnější, než ti, že je šťastná a získá ten dům, tak to přiznám, že se mě dotýká víc, než třeba po stopadesáté o tom, jak Ježíš měl rád lidi. To, jak je to v Bibli. Ale na té živé ženské, je to pro mě nějak živější a mocnější.

Jo, takže potom i při té práci, když jste přímo dělal kázání a vlastně byl jste aktivní v té duchovní práci, tak jste tedy čerpal z lidí? Ze světa?

Ano a v každým kázání takovej příběh vyprávím. Třeba nějaký článek z Respektu, tak jsem ho tam zmínil. Takže jsem takovej.. víte co je pastorálka? Pastorální konference?

Nene.

Že faráři jsou takový solitéři, tam jako sedí na faře. Tuhle jsme se bavili s jedním kolegou, jsme generačně zhruba stejně starý a on řekl vid', on se jmenuje Zvonimír, „Vid' Zvonku, my jsme dostávali plat a dělali jsme, co jsme uznali za vhodné, nikdo nám do toho nekecal, nikdo nás jako nekontroloval, nikdo nás neovlivňoval, to bylo báječný, vid'“. Dneska už se to mění, nějaký ten dozor, dneska už platí víc, ale tak si to taky víc hlídají, co ten farář dělá.

Jak jsme solitéři, tak jednou za měsíc je pastorální konference, kde ti faráři se sjedou na jedno místo, to mají povinný a mají nějaký vzdělávání, vždycky někdo přednese svoje kázání a ti ostatní to jako rozebírají, kritizují nebo chválí, aby sme měli tu zpětnou vazbu, no zpětnou vazbu. A tam mě ty kolegové kritizovali. ■■■■■ ty tam máš pořád nějaký příběhy ze života a tak to evangelické evangelium přeče, tam musí být no, takže všude to není vítáno, ten můj sbor si na to zvykl, já jsem si ho vychoval, jsem v něm dvacet pět let, a teď už kážu dobrovolně, zadarmo, berte neberte.

V čem je vlastně ta větší kontrola teď?

Do roku tak dva tisíce patnáct, dejme tomu, faráře platil stát od roku devatenáct set čtyřicet devět vzali katolíkům všechny ty lesy, pole a tendle palác třeba a dávali nám takovou almužnu. No, já jsem měl osm set nástupní plat. No a pak po listopadu osmdesát devět, že se to musí vyřešit, tak potom konečně v těch dva tisíce patnáct vzali katolíkům všechny ty lesy, takže třeba na Moravě 2/3 lesů patřily katolické církvi. A v podstatě, zjednodušeně řešeno, faráře si už církve platí samí, takže najednou prostě, teď je to tak, že sbor pro to, aby měl faráře, tak musí odvést do ústředí dvě sta šedesát tisíc a oni z toho platí faráři plat, kterej je dohromady třeba nějakých čtyři sta tisíc. No a teď je to tak, no vy nás, pane faráři, stojíte tolik peněz, tak my ale myslíme, že málo pracujete a očekáváme, že to budete dělat tak a tak a třeba jako takovejle požadavek, vemte si, dětičky nechtějí chodit na náboženství, co je ve sboru. No a dřív to bylo tak, třeba já, když jsem chodil, „Ivane, tak prostě budeš chodit a basta a nebudeš tam zlobit“ dneska už řeknou, pane faráři, tak se snažte, aby je to bavilo a když řeknou, že je to nebaví, tak je tam nepošleme, jako, ale považujeme vás za nekompetentního faráře. Takže potud jsou ty nároky větší, lidi jsou oprsklejší, než byli dřív, když to řeknu takhle škaredě, ale já si myslím, že je to legitimní, že na nás maj nároky. Ale té svobody máme míň.

Svoboda v tom, jak vykonáváte svou práci a třeba i v tom, co říkáte?

Jo, koho navštěvuju, koho nenavštěvuju. Teď někteří kolegové mají tendenci angažovat se, třeba ho oslovili z Rotari klubu a tak to mu to tolerovali, ale mě řeknou to ne, pane faráři, z toho náš sbor nic nemá, prostě trávíte čas mimo to, „nechceme, věnujte se našim dětem a starým lidem“. A třeba on řekne, to víte, to je důležitý, abychom měli kontakt s tou obcí, můžu svědčit nebo prostě tu církev zviditelnit „My si to nepřejeme, my vás platíme a budete tady“.

Co Vás vedlo k tomu si udělat psychologický výcvik? A vy jste před tím mluvil o psychologii, tak jaký to mělo ten vývoj?

Nevím, jestli jsem úplně v tý vaší kohortě, kterou sledujete, nebo kolik máte respondentů?

Kolem 4-5.

Jo aha, takže kvalitativní ten rozbor, z toho moc kvalitativní data nezískáte. No, já jsem, jak jsem vám říkal, dělal faráře a na střední mi chyběla, tak v roce osmdesát osm jsem se z ■■■■■ hlásil do Prahy na katedru, tak už v roce osmdesát osm jsem se hlásil na psychologii do Prahy, nevzali mě samozřejmě na řádný studium, ale to už bylo osmdesát osm, Gorbačov prostě, potom bylo mimořádné studium, to tedy byl takovej institut,

že člověk si mohl zapsat tři předměty, chodit na ně, udělat zkoušku a žít se tím nemohl, ale něco se dozvěděl. Tak jsem tam chodil a tehdy jsem dělal přijímací zkoušku a docent Čáp, on učil pedagogickou psychologii, psychologii pro učitele taková – známá, tak se ptal, proč pane kolego chcete studovat psychologii a já jsem mu říkal „já jsem farář a ty psychologický poznatky a postupy by se mně hodily, když jsem se starší lidmi nebo jedním s pozůstalými i s mládeží“. A on řekl „pane kolego, jestli vám můžu doporučit, dále už zdůrazňujte pouze tu péči o starší občany, tu mládež ne, že byste chtěl ovlivňovat“. Jo, komunista ale... tak jsem chodil s jednou tou třídou jenom na tři předměty a potom přišel rok osmdesát devět a já jsem vstoupil na filozofickou fakultu, kde byla stávka, kde to jako vřelo a pak jsem se přihlásil v roce devadesát na přijímací zkoušky a to tehdy, tam nás v tý, v tý svažující se učebně bylo čtyři sta, pět set a staří chlapi, vousatí, jeptišky, řádové sestry, prostě po listopadu se všechny existence jako jsem já hlásili na dálkový studium psychologie a byla taková nervozita, nojo, oni vyžadují zkoušku z cizího jazyka, ale nemůže to být ruština. „No umíš něco, já umím jenom rusky“ a já jsem se musel naučit německy, protože nebyla žádná teologická literatura, takže ta němčina mi pomohla a tak. A tak jsem normálně studoval psychologii dálkově a tam až vlastně doktor Kuťák, na psychologii osobnosti nás měl, hypnotizoval nás, to jsem poprvé zažil hypnózu skupinovou, ale mě nikdy nezhypnotizoval, já jsem pařez na to, až potom, to se k tomu třeba dostaneme a pak jsem s ním něco domlouval, s Kuťákem, a on říkal „Pane kolego, jakou máte profesi?“ „Já jsem evangelický farář.“ „Vy jste evangelický farář? Pane kolego, moc mě těší, no tak poslyšte, jděte do psychotherapeutického výcviku, sebezkušenostního, jak vás tak poslouchám, to je to, co potřebujete a já jsem, aha, a jak to..“. No, tak já jsem se přihlásil do SUR, vlastně, takovej ten starej ještě. Vlastně na přelomu té teoretický psychologie k výcviku.

A máte ještě nějaký výcvik? Já, jestli se nepletu, tak jste ještě zmiňoval..

No, potom už nic tak rozsáhlého. Potom jen vedio-trénink interakcí, to je specifický, ale byl třeba sto padesát hodin, potom supervizní výcvik pro evangelický faráře, ale takhle jako vydatný a intenzivní výcvik jsem už žádný nedělal.

A ten výcvik obsahoval jak skupinovou terapii, tak i individuál?

Jenom skupinovou.

A ani část potom nebylo povinné absolvovat v individuální terapii?

Ne.

Takže s tou nemáte vůbec zkušenosti nebo nebyla pouze součástí výcviku?

Nebyla součástí a vlastně tam pořádné vzdělání nemám, ale bylo tam zázemí a tak jsem tam chodil celý ta léta a zažil jsem v akci Jána Braško a Možného a Šlépeckého a čtu si ty knížky a schéma terapii a takže jsem takovej drzej samouk a některý ty principy uplatňuju, ale zcela tak jako, vlastně není to lege artis.

Takže jste nebyl klientem individuální psychoterapie?

Ne. Tudle zkušenost nemám.

Tak já se budu ptát na vaši zkušenost se skupinou, na tu sebezkušenostní část výcviku. Co vám to dalo?

No, dalo mi to koperníkovský obrat mého života. Ono to bylo ve dvaadvadesátém, to ještě bylo.. povídali jsem si o svých životech. To ještě žádný psychotherapeutický rámec neměl. Teoretické, nebo, že by. My se teda dodnes scházíme s tou skupinou, třicet let. Už jsme důchodci většinou. To byl takovej dárek, že jsem se tam s těma lidma setkal, s nima to prožil. V podstatě, jako kdybychom to absolvovali jako pacienti. Ostatně, během toho magisterského studia. Tehdy bylo jedno magisterský, tak byly nějaký povinný praxe a v [REDACTED] je osmnáctka B Kratochvílova, nebo oddělení skupinové psychoterapie neuróz. Nevím, jestli to je ještě pojem. Standa Kratochvíl, staříček pán, ktorej je tam hospitalizované s Parkinsonovou nemocí. Tak v rámci praxe, v té teoretický školy, jsem tam absolvoval tu uzavřenou skupinu jako pomocnej terapeut a třeba tam byla kolegyně, mladá psycholožka, která tam byla jako pacientka, ale ze studijních důvodů, ale ostatní byli pacienti. Ona říkala, jo, já mám nějaké psychologické problémy, tak jsem zrovna na psychologii, ale absolvuju to tady s váma jo. Pak tam bylo psychodrama a plakala tam a odživala si tam něco s rodiči. Dřív to bylo takhle. Jenom nebo hlavně. Do Kroměříže člověk šel jako pacient. My jsme to měli už jako výcvik, byli jsme tam všichni ve výcviku. Ale ten průběh byl takovej, zacházeli s náma jako s pacienty a taky jsme tam plakali a taky

jsme se tam hádali a taky to bylo „Ty my tak připomínáš mého manžela!“ Ty přenosový vztahy a to jsem potřeboval jak koza drbání. Vedoucí té komunity byla Darja Kocábová, která teď zemřela, před pár týdny a ona mi po pár letech řekla „Ivane, ty když si tam přišel, ty jsi mi těma svýma farářskýma manýrama tak šel na nervy.“ Já jsem myslel, že tam budu sloužit bližním a svědčit o Kristu. Na to nebyl nikdo zvědavěj. Paradoxně, jo, Všichni to byli světší lidi. Psychiatři hlavně, psychologové, gynekoložka a prostě jako k mému překvapení oni byli tak sobečtí a nemravní. Jak tam mluvili o tom, že jsou nevěrní svým manželům, jak mají erotický sny, fantazie, jak chtěj něco získat pro sebe a někdy jako neberou moc hled na ostatní. I tak jsem to viděl. „Prosim tě, Jirko, já bych tam potřeboval zavést autem“ „Ne, víš, já ho mam nový a to bys mi ho ušpinil interiér“, ale vlastně nedělali se lepší. Na druhou stranu, vedle tý přímočarosti, jak byli sobečtí a sprostí a na prachy, tak byli i upřímně kamarádští a když „Jasně, svezu tě, pojd“, tak jsem měl jistotu, že mě chce svézt nebo, že dělá dobrej skutek a plní nějakej program a tak to mě vlastně, ten koperníkovský obrat. Dřív jsem se snažil být dobrým křesťanem a člověkem a pak jsem, a teď jsem víc v kontaktu s tím, co cejtím, jsem sám sebou a autenticej a v rámci toho se snažím neškodit a mám rád dobro, ale je to úplně jinak postavený. Taky, že mi potom Kocábová řekla „Pak už tě ty manýry opustily“.

Vy jste mluvil o skupině s neurotickými pacienty. To bylo v rámci studia magisterského oboru psychologie?

Ano, ano. Měl jsem to v Kroměříži za rohem. Tam jsem zas viděl.. to taky z hlediska dnešního by se nedalo říct, jaká to byla metoda. Tak nějak eklekticky.

Měl jste na výběr nebo tu byl jeden psychoterapeutický výcvik?

Tak no, jo to začínalo. Pak se objevil Gestalt a nějaký nový. Ale i pak na tý 18 B kde co kdo tak chytil a Kratochvíl lecco

Pardon, na osmnáctce B?

To je to slavné oddělení, kde se dělá ta psychoterapie neuróz. Dosud. Promiňte, vy nejste z [REDACTED]. Jo a tam to bylo taky takový eklektický. Ale třeba hodně tam uplatňovali tu psychogymnastiku. To je inspirovaný Elenou Junovou. To je takový propracovaný, třeba ztroskotání loď, jo. Tak musíte instruovat. Tady je loď a ona se potápí a jsou tam i zvukový efekty, teď ta bouře k tomu, ale je tam záchrannej člun a dostane se k němu jen šest lidí. A vás je tady dvanáct. Tak kdo, tak teď boj o ten člun, kdo se jak pak chová. A pak odpoledne, ve skupině, se k tomu vrátili. „No ty, jak jsi mě potom vyhodil z toho člunu! Tvoje manželka, jestli se k ní chováš takhle bezohledně, tak teda chápu...“ Jo, takže tam jsem vlastně to viděl v přímém přenosu, jak se probírá. Jak ty jednotlivý složky.. Vždycky dopoledne byla skupina a odpoledne psychogymnastika a večer takový, buď zábavný pořady, třeba jedna psycholožka skvěle tančila, tak to byl můj nejkrásnější zážitek tance. Jo, když, zábavný pořady, ale i jako vzdělávací, edukativní, hrál se volejbal a tam taky zase, jo „ty nikdy nenahraješ, ty musíš pořád sólovat a mně to přijde, jak tady ve skupině, to jsi taky sóloval a jak ta tvoje manželka.“ jó, to se tak vzájemně prokysličovalo. Ten systém je propracovanej a paradoxně, z mého pohledu, tak nejlepší psychoterapeutka byla zdravotní sestra [REDACTED]. Taková obyčejná sestra. Ale má velkou sociální inteligenci. Moudrá ženská. A nějakej výcvik má. Myslím, že ta dávala víc než ta psychiatricka a než ta psycholožka, který tam byly. Jo, ten zdravotní personál tak byl dost aktivní. Dost vlastně toho znamenalo pro ně.

Mne zaujalo, jak jste zmiňoval, že jste potkal novou skupinu lidí. Čím to bylo, takový šok? Čím byl způsobený?

No, šok. Ale pozitivní šok. Překvapení.

Jo, překvapení, pozitivní?

No, je fakt, že jak byli sobečtí a na prachy a na ženský a na kariéru, tak.. třeba když jsem chodil na gympl, tak tam jsem taky potkal normální lidi. Ale v této intenzitě, ani z počátku, mě to pobuřovalo, ale postupem jsem víc a víc poznával, jak za tím jsou hodní a féroví, různou mírou a různým způsobem. Vlastně, co se mi jevilo jako taková hříšnost, je vlastně autenticita a poctivost. Jo a ta hříšnost, té mám stejně jako oni. Jenom jsem to nepřiznával druhejm ani sobě. Takže, paradoxně, i to pro mě bylo pozitivní, jakkoliv, dosud, občas mě serou, jak jsou sobečtí a jak ti psychiatři jsou bohatí. Tak vznikaly takový situace. Jak se setkáváme, tak si jedna kolegyně vybrala tam skvělou restauraci. No, oni mají husi hody, takže dělaj jenom husy. A strašně drahý a my jsme jí to říkaly, že je to hrozně tučný a drahý „No, přece, já jsem to tady sháněla a já chci husu, no a tady...“ „No kurva, Jano, tak se vzdáš husy“ no, ale ona si to umanula, ona chtěla zazářit... No tak jsem si říkal, jsi taková bohatá i ti doktoři, co doktor řekne, to je pravda a vždycky si to svoje prosadila a zaplatila, tak jako to jako to bylo až moc sobecký.

Vy jste říkal, že vás skupina motivovala poznat i vaše zákoutí. Jaký je ten proces poznávání?

Nádhernej. A nemyslím si, že za těch pět let toho výcviku bylo hotovo. To spíš jako nastartoval ten proces nebo návyk a no, těch obran sebezpojetí je moc, než jsem dokázal, no. Prostě postupovalo to postupně a pořád to ještě postupuje.

Takže je to proces, který začal a

Ano, proces, a když si to navyknete, tak pak už to jde samo nebo pokračuje to. Taky to pro mě, já nechci, aby to vypadalo, jakože machřím, já znám sám sebe a rozumím svým emocím a motivům a nad ostatní se vyvyšuju, že jsou v tomhle horší nebo ubozí, ale speciálně v církvi, kde je těch imperativů a těch povinností. No, takže zkrátka, mám za to, že potkávám moc lidí, kteří ve velké míře nerozumí sobě samým a tvrdí, že něco dělají z nějakého důvodu, ale my ostatní kolem si myslíme, že.. no, je to služba církvi a já musím tady to budovat a on je ještě ten nebo je to hyperkompenzace. Třeba náš ročník z fakulty. Dva kluci, kteří se někde vyučili zámečnickem a pak večerní průmyslovku a pak horko těžko s tou latinou a řečtinou. A ty pak udělej největší kariéru, protože tlačili na pilu, myslím. Je to hyperkompenzaci, já musím být úspěšný, já vám dokážu, že jsem dobřej a velkej a myslím, že si nejsou vědomi téhle té motivační struktury a domnívám se, že mě toho tolik neutuče, díky těmto zkušenostem. Výcvik mi odšpuntoval emoce.

Měl výcvik vliv na vaši víru? Na vidění Boha a vztah s ním?

Určitě jo, je fakt, že po té kognitivní stránce, tak tam mě ovlivnila historicko – kritická metoda a demitologizace Bultmannova a ta nenáboženská interpretace, kterou nastartoval Bonhoeffer, ale prožitkově určitě jo. Pro mě to přestalo být a dosud už není tady něco čtu v Bibli a ještě mám exegezi, z původních jazyků a ještě mám vymakaný a tohle je správný. Jo, tak tohle třeba, cti otce svého a matku svou. To neznamená, že musíš poslouchat maminku a tatínka, ale to, že až budou staří, tak se o ně postaráš. Tak to je prostě cesta, ta exegetická, Teď pro moji spiritualitu, můj tatínek umřel před třemi lety, tak jak se s ním setkávám, jak s ním mám soucit, jak cítím tu svoji zodpovědnost za něj a bez ohledu na exegezi, spíš ta svatost, zážitek a závazek té křesťanské cesty jsou pro mě prožitkový a ne, že slyším kázání nebo že exegetuju nějakou biblickou oddíl.

Takže ty zážitky se Vám ani nespojují s konkrétními biblickými příběhy jako spíš s dobrem a s prožitky?

Dá se říct a dokonce si myslím, že a je nás pár takových evangelíků, že ta, to co je.. Myslím, že je to univerzální, vzácný a nosný a myslím, že je zajímavý ty zkušenosti, když zjišťuju, že ta pozitivní psychologie dochází k tomu, co učil a žil Ježíš, protože to je prostě univerzální. A já si myslím, že to univerzální se děje a může existovat v prostoru církve a křesťanství i bez bible. Tak. A nejenom, že může, ale třeba i u té paní, jak jí bylo líto, té majitelky domu, tak to jsem potkal v realu.

Proč se vám to spojuje teda s křesťanstvím?

Jestli dobře rozumím, když je to, může tam být církev, nemusí, může tam být církev, nemusí, tak proč se toho ještě držíte, jo? Tak jednak je to moje synapse, tam to je. A většinu těch hodných lidí, který mě.. Mám jedno takový cvičení, když jsem malomyslněj, tak si sednu nebo lehnu a tak zkusím si vzpomenout na hodný lidi a oni vstupují do mysli a mě se potom hned chce žít, žít jak se má a to jsou většinou lidé z církve. Takže prostě můj život je takovej, ale třeba i někteří lidé z té terapeutické skupiny, kteří jsou pohani jak poleno.

Vy poskytujete individuální nebo i skupinovou psychoterapii?

Skupinovou skoro ne. I když jako mám v tom výcvik, ale jsem introvert a když čtu Yalomovo knížky, čeho všeho si ten terapeut všimne a musí rychle reagovat, tak já na to nemám. Mě ty věci napadnou až když jdu po schodech z toho sezení nebo když si potom píšu zápis, takže ta individuální práce je pro mě snadnější, protože ten člověk tam je jednom jeden, nejsem klinický psycholog, nemám smlouvu s pojišťovnou, takže to na těch mých pracovištích... Teď jsem živnostník, pracuji na Ospodu opatrovníckými spory, zítra přijde paní s novým partnerem a ten chlapeček že přijde o toho otce, je rozhozenej, a no, tak před tím jsem byl ve středisku výchovné péče poruchy chování, před tím ve speciálně pedagogickém centru, v SOS vesničce jsem byl. Tak vlastně to nikde to není definovaný, vlastně ta zakázka. „Pane doktore, bude dělat psychoterapii“, ale co. Oni přijdou s nějakým problémem a mám i několik soukromých klientů, pro které bylo důležité, aby to byl člověk z církve. Já si teda myslím, že dělám psychoterapii, ale takovou, hm, eklektickou, něco z těch směrů kbt, základní ty rogeriánský principy, tak vlastně na koleně. Nemám standardní výcvik a trůfám si to dělat takhle.

To znamená, že jste nikdy nebyl čistě terapeut se soukromou praxí, ale vždy jste pracoval v různých zařízeních a v pastorační oblasti?

V těch zařízeních no, v tom mi to teda vyhovovalo. Já bych nemohl mít šest ani čtyři klienty za den. Takhle.. teď třeba příklad z praxe, jeli jsme se sociální pracovníci do sousedního města tam řešit, manželé se rozvedli, mají dvě děti, ta starší má čtrnáct let, její bratr má Aspergrův syndrom a je to s ním strašný a teď se řeší ta holka, ale je zvyklá v té vesničce, chtěla být s tím bratrem, kterej celou noc dělá binec, ona se nevyspí, teď na ní vytáhne nůž a tak jsme prostě řešili, aby ona bylo ochotná se přestěhovat do jiného města k té matce. Tak jsme s tou matkou a holkou mluvili. V něčem to bylo terapeutický, porozumět těm jejím motivům. Co jí dává ten život u maminky, v klidu, u tatínka a tedy bratra a jaké by se daly hledat řešení jo. Jaký jsou tam pro a proti, ale i to bylo poradenství, edukace, taková o aspergrově syndromu, až takový edukativně právní „Hele, podívej se, když by tvůj bratr doopravdy uhořel ten dům, tak maminka by byla souzena, možná i tady pan doktor víc... musíš vzít v úvahu i to...“. Co to je, jestli to je i terapie, vlastně nevím, ale je to báječný. My tam jedeme s kolegyní, bavíme se, jedeme zpátky, jo, povídáme si, co si o tom myslíme, já si pak napíšu podrobný zápis a už ten den bych kvalitně nic dalšího nezvládl a pak se věnuju dalším věcem a mně to takhle vyhovuje. Ale třeba zrovna to, třeba u té kolegyně, farářky, třeba něco řeší, tak jsem s ní pracoval, s tím commitment-therapy, oni tam maj, žejo, zaujímání odstupu k zúzkostňujícím myšlenkám a já jsem jí říkal „Víš, já jsem byl včera na supervizi...“ to pracuju teda s dobrovolníkama v jedné organizaci...

Aha, to děláte teda vy, toho supervizora?

Ano a tak ta skupinová dynamika je. Třeba ta koordinátorka a ty dobrovolnice, to byly ženy asi čtyřicátnice, krásný ženský a ony... já jsem měl pocit, že mě neberou na vědomí jako odborníka, ale ani jako muže, že se tak baví mezi sebou a něco jako bylo... a tak jsem se snažil být v kontaktu se svými emocemi a říkal jsem si, já bych jim poněkud rád imponoval, ale nestalo se, nedělo se. Tak jsem potom té kolegyni psal „No, víš Martino, pro mě to bylo zraňující, že jsem jako celkej nezajímavej“ a tak ve smyslu té terapie jsem si řekl, že se cítím jako celkem nezajímavě, neimponující chlap a jako odborník pro ně. Druhej krok. Objevila se ve mně myšlenka, že jsem pro ně nezajímavej a neimponující. Třetí krok. Uvědomil jsem si, že se ve mně objevila myšlenka, že jsem nezajímavej a neimponující, a když si to člověk takhle formuluje, tak se to vzdaluje mimo něj. Tak já si třeba pomohlo, tak zkus tímto způsobem formulovat některý svoje myšlenky, který jsou pro tebe mučivý. Tak třeba takovejde terapeutické postup využiji, když jsem v kontaktu s kamarádkou.

Dobře a když jste dělal aktivně faráře, tak používal jste terapeutické dovednosti při těch pastoračních aktivitách?

Určitě.

A jaké jsou ty klíčové dovednosti?

Já jsem si tak poskládal v hlavě a několik let jsem spoluvěděl pastorační seminář vikariátu. Seminář, kdy jsme dvanáct dní s těmi lidmi ve vikariátu byli někde zavření a probírali jsme pastorační.. a třeba jsme nacvičovali vedení těch rozhovorů a tak a vlastně pro mě jsem si to zformuloval, pět principů, naprosto jasných. Je potřeba tomu člověku umožnit abreakci, aby to dostal ze sebe. Empatii, porozumět tomu, jak to vlastně myslí. Akceptaci „Aha, takže rozumím, vy pro to máte takový důvod.“, až potom jiný pohled, to je od Lukasové „Víte, Bible se na to dívá tak a tak, možná by vám ten pohled pomohl“, ale až po těch třech, co byly před tím a jako páté nabídka pomoci. Takže abreakce, to je spíš z psychoanalýzy. Empatie, akceptace, to je od Rogerse. Jiný pohled, to je Lucasová a klasická křesťanská pastorace „Já vám sestře řeknu, co ve vaší situaci biblická zvěst pro vás znamená“ a pátý, nabídka pomoci, tak to je jasný, aby to nebyla jenom slova. Takže takhle jsem si to poskládat.

A vy jste to teď spojil s vikariátem?

Ano

Ale dá se to zobecnit na celou pastorační práci?

Ano, to si jako hlídám, nebo to asi nejvíc si to uvědomuju, když některou fázi přeskočím nebo se jí nevěnuju. Takže to tam nějak uplatňuju, ale i ta situace mě sama upozorňuje na to, co tam chybí. Na to co jsem přeskočil. Když jsem třeba se díval na dokument „Jednotka intenzivního života“ Adéla Komrzí. Všele doporučuju, to vyhrálo festival v Karlových Varech. To vyhrálo dokument o paliativní péči a já jsem si říkal

„Dopříc, oni přesně takle postupují. Nejdřív „dostaňte to ze sebe“ potom porozumění, pak akceptace, pak jiný pohled a pak nabídka pomoci. Tak, zase, je to univerzální a takže používám, no.

Vnímáte v té práci rozdíl, jak pracujete před a po výcviku?

Nojo, s tím že to nebyla revoluce, ale evoluce. Byl jsem mnohem horší farář před výcvikem.

V čem jste teď lepším farářem?

No, víc rozumím svým motivům a myslím, že mi uteče míň protipřenosu, míň snahy machrovat, ješitnosti, mám mesiášský komplex a tak. I prostě aktivně naslouchat a doptávám se a ověřuji si. No. Plus teda, já jsem pak ještě se věnoval psychologii náboženství a doktorát jsem dělal z psychologie náboženství a to je taky Říčanův výrok, člověk vidí jen to, co ví. A tak člověk získá nějaký zkušenosti a vědomosti a třeba ta hyperkompenzace, tak si myslím, že když tomu rozumím, tak se člověku můžu víc porozumět, více mu pomoci, tak třeba když jsme se sešli ročník z teologické fakulty. Já mám štěstí na ty skupiny. Takže šedesátiletí chlapi a ženský a tak jsme tak bilancovali ten život a všichni vkládali jak byli dobří a úspěšní. A tak já jsem vyprávěl o tom, jak si připadám neúspěšnej, protože ty moje sbory zkomíraly a pak jsem se rozvedl a já jsem doufal, že je tak namlsám a oni taky řeknou něco o svých pochybnostech a neúspěších a oni mě začali utěšovat „Ale ne [redacted], seš dobrej a oni tě maj rádi a zvládáš to dobře.“. Ale zkusil jsem to aspoň. Zvládl jsem jít příkladem nebo že by třeba, kdyby tak někdo z těch kolegů řekl „No já vím, já jsem furt ten zámečník a neumím cizí jazyky a ...“ no, ale v tom jsem byl neúspěšnej, v tom, že bych jim otevřel cestu, aby ukázali i oni svou slabost, tak třeba příště.

Tak možná i to je ten rozdíl, to by se dalo přisoudit psychoterapeutickému výcviku?

Přesně, bez toho bych jim řekl „Míro, ty mě tak sereš, jak se pořád chvástáš, vždyť je to nesnesitelný“, tak asi tak nějak, trochu jsem to parodoval. Ale řešil jsem to tou cestou jakou jsem popsal. Sama víte, když bude člověk zařatej v těch sebeobranách a když někdo takhle útočí, tak se ještě víc zakope do těch svých příkopů. A co no. V šedesáti uznat, že vlastně jsem nebyl takovej borec, jak jsem si myslel, to už je těžká disciplína. Tak na ně nebudu tlačit.

Jak ten výcvik ovlivnil výcvik a spiritualitu a moji víru, tak si myslím, že je ještě jedna důležitá poloha, která nesouvisí s lidma, ale ten bezprostřední spirituální prožitek, až když jsem se v literatuře setkal s popisama a postupama, jak se na to dá jít. Tak jdu v létě plavat do takovýho rybníka, nade mnou to modrý nebe a rád plavu znak a teď ten prožitek, že jsem splynul, že mě ta voda prostupuje, že jsem součástí toho božího světa a že je dobrej, že já tam patřím a splývám s ním. Tak to jsou třeba vrcholný, spirituální prožitky. Nikdy mě nenapadlo se tomu takhle otevřít a takhle to vnímat, kdybych se nesetkal s psychologickými texty a psychologií náboženství a tak.

Přijde mi, že se hodně bavíme o přínosech výcviku.. máte pocit, že to přineslo i nějaké nevýhody?

To mě teda nikdy nenapadlo. Vidíte, že musím dlouho přemýšlet. Ale dejme tomu, když někdy vidím ty svoje kolegy, kteří jsou tak horlivý, dávají církvi vše, tak já už tudle horlivost v sobě nemám, respektive mám horlivost pro dobro. Ale v církvi ale i třeba jindy. Ale třeba někdy věnuji čas a energii jiným lidem a aktivitám než těm církvím.

A to přisuzujete jako vliv toho výcviku?

Tak, že prostě vidím, že dobrý lidi a dobrý věci se dají dělat i jinde a jiným způsobem.

Vnímáte hranice mezi pastorační a terapeutickou prací? Protože asi jako farář vedete i pastorační rozhovory..

Jistě. S pozůstalými, když přijdou žádat o pohřeb, se snoubenci, kteří přišli žádat o svatbu, o nemocné, tak je ta velká psychiatrie v [redacted], takže tam každou chvíli se stalo, že zavolal kolega „Poslyš, mám tam jednoho člověka od nás ze sboru, nemohl bys tam prosím zajít“ na pastorační. Určitě v pastorační, když to je vhodné, tak nabídnou modlitbu nebo čtení z Bible. To v terapii nedělám. I když mám jednu klientku, která je věřící, tak soukromě ke mně chodí a na konci toho terapeutického sezení se doporučuje, tak se za tím ještě ohlédněte, jak jste to prožívala. A co myslíte, že třeba je pro vás přínosný, co třeba z toho budete vyprávět manželovi, jo. No a tak něco řekla a „Pane, mohli bychom se ještě pomodlit?“. Ona to pak všechno řekne Pánu Bohu. Co pro ní bylo významný, jak to prožívala, pak už se ani neptám. Jen „Tak se pomodlíme“. Takže tady se to propojuje, ale to je ojedinelý. Jinak ta terapie musí být světonázorově neutrální.

Jo, takže to oddělujete?

Jsem na to opatrnější. Párkrát jsem v tom udělal chybu, ale samozřejmě, když člověk naznačí, že by to vítal, tak jo. A ještě mám pocit, že jsem vám neodpověděl. Pastorační a terapie. Jak jsem říkal těch pět principů, to je univerzální. To používám tam i tam. Třeba opatrně s Biblií, s modlitbou s Bohem, když jsou to klienti a naopak v pastoračních rozhovorech jsem mnohem opatrnější s takovými otázkami „Maminka vás někdy objala? A vzala vás na klín?“ to je už terapeutický.

Jo a jít do primární rodiny, do otázek, jaká tam byla emoční vazba, jak to prostředí bylo citově chladné nebo vřelý. Když se ten člověk rozpovídá sám, tak jo. Ale připadá mi, že faráři se nepřísluší na tohle vyptávat.

A jaké to je, když cítíte hranici, za kterou byste již neměl chodit, ale třeba byste se chtěl doptat? Je ta pomoc i tak dostatečná?

Jak vás poslouchám, tak si uvědomuju, že jedna ta rovina, ve které se to snažím oddělovat je daná tím oborem a rolí. A já člověku můžu dát duchovní útěchu, nebo doporučení, jak tu situaci řešit, aniž bych věděl, že je křesťanský, jestli ho maminka hladila a jestli byl deprivovaný, jaké tam byl attachment. Takže, jedna věc je, co patří k oboru a co patří k roli a druhá věc je, s čím za mnou ten člověk přišel, co on ode mě čeká. A samozřejmě že mě to napadá a láká, ti pozůstali, kteří žádají o pohřeb a sejdeme se několikrát a mě se láká zeptat, jaké ten tatínek byl a jestli jsou teď spory v rodině a co by v tom kázání chtěl a nechtěl a jaký písniček. Tak jo, tak jak to měl tatínek s alkoholem a vrátil se opilý a bil vás a když byl strážlivý, četl vám pohádku, hrál si s vámi, učil vás jezdit na kole? Jo, ale tak si ukládám určitou kázeň, že pokud on o tom nezačne vyprávět, tak já se na to neptám, protože třeba jim by to bylo nepříjemné nebo přišel jenom požádat o pohřeb s tatínkem. Půjdu jenom tam, kam mě pustí. Nebo, kde mi vysloveně jde napřed. A samozřejmě mnohdy se dostaneme k tomu, jak chlastal, jak ho choval, jak ho učil lyžovat, ale myslím, že mi nepřísluší být v tom aktivní. V pastorační. V terapii naopak jo.

Rozlišujete a jde rozlišit mezi duchovním a duševním problémem?

Vlastně tohle není moje terminologie. Já teď budu tápat.

A chápete, co tím chci říct?

Nejsem si jistý.

Když použiju pojem duchovní, tak to vnímám v kontextu křesťanství, kdy člověk tápe v otázkách vztahu s Bohem, naplňování toho, co si třeba myslí, že by měl dělat a potom duševním myslím to, co právě obsahuje psychologie, to, s čím se pracuje na výcviku.

Prostupují se určitě, podle mě. Protože tak mám nějaký vztah k Bohu. To je duchovní téma, ale jestli mu důvěřuju nebo se ho bojím, to už je taky duševní. A jestli jsem mu důvěřoval nebo se ho bál svého táty a jak to s tím souvisí, to je prostě hodně propojené a takže jsou lidi, kteří tu duchovní stránku nemají. Bůh neexistuje a po smrti nic nebude a dobro a zlo jsou konstrukty a my tady jenom nějak žijeme. Tak tam je jen to duševní. Ale člověk, který má i ty duchovní kategorie, tak to je něco navíc. Ale nedá se říct, když to jsou duchovní, tak do toho tu svou psychologii nepleť. Ono se to tam každému člověku plete. Je to hodně propojené. Právě psychologie náboženství zkoumá to, jaké měl člověk attachment a jakou má představu o Bohu. Karl Frielingsdorf. Falešné představy o Bohu. Tak to byl katolický kněz a psychoterapeut, kterej dělal psychoterapii s kněžíma a s řádovými sestrama. Tak prostě byli chlapi, kněží, kteří měli psychický problém. A vždycky biskup řekl „půjdete k panu Frielingsdorfovi, protože máte strašný migrény nebo chlastáte, nebo se přetěžujete, nevezmete si dovolenou“ a třeba on, až tam jsem si uvědomil, že to Německo po 2. světové válce, byli všichni chlapi mrtví nebo v ruské zajetí, země rozbitá a tam třeba byla žena se třemi dětmi a tatínek, když měl dovolenou, když přijel z fronty, tak dítě zplodil a pak zase jel a padl. „A teď tobě jsou čtyři roky a musíme, teď ty jsi za tatínka, tadyten chlap, my to musíme zvládnout musíme to postavit, nemůžeš fňukat“. A on si odnesl ten člověk tu klíčovou pozici „musím podat maximální výkon, abych byl hoden života a lásky“ a on vnímá Boha jako tyрана, kterej ho žene k maximálnímu výkonu. A má extrémní snažení v tom. Co je duchovní a co je duševní?

Příloha č. 6: Rozhovor s Martinem

Možná je dobrý vnímat, že když najdete odvahu udělat první krok, tak on vám potom otevře další cestu a další krok. Ten Rogers, to bylo takový přivonění, to bylo jako když otevřete parfém, Chardonnay, to je nádherná ženská vůně. Sauvage, to je nádherná mužská vůně. A vy sáhnete po tý ženské vůni, protože je mi příjemnější, tak já jsem si tak jako čichnul k tomu Rogersovi a říkal jsem si, to je příjemná vůně, ale to není moje cesta. A pak takový nějaký rozhodnutí, vůbec nevím, jak to vzniklo, někde takový puzení, jak jsem byl z rodiny, kde ta maminka neuměla číst ani psát, dědeček s babičkou taky ne. U nás byla jediná kniha a to byla Bible, ze který dědeček citoval. Byla psaná swabachem. To nikdo jinej neuměl než dědeček. A pro mě to bylo hrozně důležitý, neustálý puzení po vzdělávání, jo. Doma žádný obrázky, žádná hudba. To nebyla rodina nekomunikativní, pořád k nám někdo chodil, pořád jsem chodil pro pivo. Pomáhal mamince mazat chlebičky. To bylo furt, maminka měla obrovský, nádherný srdce, který měla tákhle otevřený. A dávala ho mě a bráchovi a tatínkovi a svým rodičům a lidem kolem, jo. Ale mluvila tak, jak pro ni bylo přirozený. Její předci měli sílu pro životní boje. Kdyby moje máma v sobě neměla tuhle sílu, tak už by to dávno vzdala. Ona fakt někdy, to jste viděla, ona fakt jela úplně na maximum. Aby koupila šest rohlíků, tak se oblíkla, šla na náměstí, koupila to, pak něco zapomněla, tak se vracela osmkrát, pak po ní někdo něco chtěl a pořád to byly velké tlaky a tohle já jsem vnímal. A uměla lidem říkat, že je má ráda. Když se mi chce říct, že jsme milej člověk, že jste krásná milá žena, tak vám to řeknu. Ne proto, abych vás balil, ale protože je to ve mně určitá emoce. A to právě mám od tý svojí mámy. To maminka si tady to asi neuvědomovala, já si to musím uvědomovat čím dál víc, že je to dost nebezpečný, tyhle emoce. A když je neřeknete, tak už je neřeknete nikdy.

Pro koho je to nebezpečný, pro vás nebo pro lidi kolem?

Pro lidi kolem. Pro mě samozřejmě taky. Co mi tím říká, co mi tím chce říct. Nic, chci říct jenom, že jste krásný člověk. A to je něco, co někdy to uhlídám, někdy ne. Ale to je z tý mámy. Někdy mě napadá, že kdyby vedle mě seděl Dostojevskij, tak má co psát. Protože tam v tom životě je úplně všechno.

Pak jsem začal řídit domov důchodců na čas a podal jsem přihlášku na sociální práci na Filozofický fakultě. V roce devadesát šest. A oni mě přijali. To byl takovej druhej zázrak v mém životě. Takový to rozhodnutí studovat sociální práci vzniklo v té době, když jsem začal řídit ten domov. A teď tam přijdete do postkomunistický středočeský vesnice jako farář. A ty komunisti vám neřikaj „Dobrý den, pane faráři.“, přišel tehdy budoucí starosta a řekl mi „Vy běžte do prdele, na vás jsme tady tak čekali, abyste nám tady rozdával ty svoje moudra.“. Uběhlo pár let a já jsem tohohle člověka pohřbíval. Samozřejmě nesmíte, nesmí vypadnout výčitky, ty jsou bourákem pro život, odpuštění jo a smíření jsou stavební kameny pro život. Tak to byly začátky takový. Ta doba se bála. Ty komunisti mají strategii, že toho odvolaj a toho odvolaj. Nikdy v životě mi o nic takovýho nešlo. Když jsem začal domov řídit, tak mi říkali i zaměstnanci, „my teď nechodíme do kostela, tak nás odtamtud vyhodíte“, byla tak i předsedkyně partaje, „proč ji nevyhodíš“ a tak. A já jsem těm lidem říkal a věděl jsem dobře, co říkám, díky těm svejm kiksům „hele, já jsem v životě dostal tolik příležitostí. Já nemám právo vám brát možnosti. Já jenom chci, abyste respektovali člověka v jeho plnosti, v jeho důstojnosti, abyste vnímali jeho lidství, abyste jím nepohrdali, abyste nesli odpovědnost za to, co děláte“ a tak dál. A jestli chcete, pojďte za mnou, já jsem taky zaslechl toho Krista Pána, jak říká „Kdo chce jít za mnou, vezmi svůj kříž a následuj mě“ a byla chvíle, mě teďka dojmá, protože to byl strašně silnej moment mého života, byla chvíle, kdybych si tohle neuvědomil, tak bychom se my dva nikdy nepotkali. A to prostě, takže to byl ten můj domov. A když jste ten farář, jako blbec v komunistický zemi, tak jsem si říkal, že je potřeba s tím něco dělat. A tak jsem byl přijat na tu karlovku. To jsem vám říkal.

Přijali?

Přijali, Teologická fakulta a Filozofická fakulta. Dva diplomy mám ve skříni. A uprostřed je takový prázdko a to je jakoby něco, co máte v srdci, nebo to opustíte. To byla láska mých rodičů. To už jsem vám říkal a pro mě to je hrozně důležitý, protože mi to říká, že vzdělání z nás nedělá lepší lidi. Ono nám jenom umožňuje se uplatňovat, profesně se realizovat, ale to, co z nás dělá dobrýho člověka, pokud jím jsme, tak je to furt naše láska, přijetí našeho člověka. Když vám řeknu „máte žizeň a Pán Bůh Vás má rád“ a já se napiju, tak mi dejte facku. A když vám dám vodu, tak už vám nemusím říkat, že vás má Pán Bůh rád. A to jsem si uvědomoval a nějak ve mně začala mluvit ta sociální práce a teologie. Chcete-li víra v konkrétním životě všech jeho všednostech, bolestech a jeho trápeních. Já jsem si říkal, že kdybych neměl víru, tak bych neunesl a dodneška neunesl všechnu tu tíhu. Včera jsem měl v kostele pohřební rozloučení s chlapečkem, kterej se dožil třiceti minut. Provázal jsem celý. Oddával jsem ty partnery, provázal jsem je těhotenstvím, těšili jsme se všichni, tady lidi ze sboru a pak tady máte dva plačící lidi, kteří se drží za ruku a maminka oteklá od pláče, žejo, tatínek dělá co může, aby to udržel a vám nějak dochází, co je to životní zápas. Jsou věci,

který.. já to řeknu trochu vulgárně. Když před sebou smejkne těla, tak se potom jdeme osprchovat. A když v sobě máme trochu čehosi, když si sami sebe chceme vážit, tak se osprchujeme a nikomu tím neublížíme. Ale tohle nikdy neosprchujete. To dostane duše náraz. Když jsem včera viděl tu urnu na stole Páně, to si říkáte „co tady máš co povídat“ a najednou cítíte, že jsou větší slova než ta vaše. Dostáváte je, věřím, že mi je Pán Bůh dává. Furt se za to modlím. A tak to si nějak uvědomuju. Postupně to přicházelo i když jsem řídil ten domov. A pak jsem vystudoval tu další školu. Tak ten rozhovor víra- život. A jednou jsem zařval v kostele omylem místo Amen „A ven“, protože ta víra se nežije v kostele mezi pavučinami. Ta se žije, když kupujete pivo, když jdete na pivo, na víno, když potkáváte lidi, když kupujete rohlík, když šlápnete do extrementu. Pořád to je to, co žijete. A když se zavřete do kostela, tak je jak kyselá okurka v pětilitrový flašce. Anebo to může být jako zavřené parfém v zavřeném flakonu. Já mám takový dva příklady. Jeden je literární a jeden je můj. Ten literární je o tom, já to hodně zkrátím. Přišel muž do nějakého severoitalského městečka, náměstí bylo šedivý, on vytáhl křídý a maloval obrázky, maloval lásku, maloval nebe, maloval přátelství, maloval kytky, maloval zvířata, náměstí měnilo tvar, chodili tam lidi, začali se usmívat a tak dále. Pak začal balit křídý a odcházet. No a oni říkali „zůstaň tady, my tě tady potřebujeme“, „ne nemůžu, já musím jít dál“, „tak nám tady aspoň něco nech!“.. Sundal baťoh a rozdával křídý. Vám dal červenou, Anežce dal zelenou, Karlovi dal hnědou a tak když rozdal ty křídý, tak co s nimi oni udělali? Někdo je dal do šuplíka, aby to nevy-maloval, někdo to dal do nějaký skříňky, že to jednou zpeněží, až to bude antikvarijn kousek, někdo to zahodil jako „na co já potřebuju křídý“, někdo to dal do vitríny, aby ukazoval „tady je moje křída“. Každý z nás jsme dostal nějakou barvu, nějakou křídý a našim úkolem je barvit svět, ve kterým se pohybujeme. Ale počítejte s tím, že ta křída bude jednou tady, tady a tady a pak už nebude. Že umřem. Já jsem si při tom uvědomil, jak mojí největší motivací pro všechno, co dělám, je vědomí toho, že umřu. Smrt není bestiální, smrt je součástí života, a když ji umíte respektovat, a přijímat, tak vás, aspoň mě teda, motivuje ke všemu možnýmu, co dělám. A druhý příklad je můj. Protože mám rád ženský svět a mám rád parfém. Mám rád rtěnky a barvy. Je to krása. Když máte v ruce parfém a máte ho zavřené, ale máte ho, stojí 3 tisíce a je zavřené. K čemu vám je? K čemu? Vy ho musíte otevřít a provoňovat svět. Ten parfém bude ubývat a až tam nic nebude. Umřeme. My jsme tu, abychom provoňovali svět. Každý z nás dostal svoji, svoji specifickou vůni. A teď nemyslím pižmo, to máme, to je něco úplně jinýho. Ale každý z nás jsme dostal specifickou vůni a my máme provoňovat svět kolem sebe. Nesmíme ten parfém zavřít. Nesmí se zavřít někde do pokoje a tam čoučet na televizi a číst si nějaký věci. Musíme ho otevřít a vědomě ten svět provoňovat a počítat s tím, že jednou ten parfém nebude. Takový, to vám říkám takový vágní memento. Tak jsem se snažil v těch [REDAKCE] a pak jsem teda dostudoval tu školu. Někakou dobu jsem byl v Německu, nějakou dobu jsem byl v Anglii, pak jsem si jen tak očuchal Ameriku, ale to bylo tak na deset dní, to ani nestojí za řeč. Hodně jsem jezdil do toho Německa, ve Skandinávii jsem párkrát byl, zjišťoval jsem ze světa, jak se daj některý věci dělat, většina lidí s demencí, s Alzheimerovou nemocí a pak jsem v tom 2005, jo pak jsem si nějak, to bylo významný, pak jsem si udělal ten psychotherapeutické sebezkušenostní výcvik SUR, Skála, Urban, Rubeš a my jsme měli hlavního šéfa Kamila Kalinu, který se tím ještě zabývá, možná to jméno znáte. A ten sebezkušenostní výcvik vám hodně poví o vás. Noříte se do těch všech svých problémů, zjišťujete, že nejsou tak velký, jak jste dosud vnímala. Leccos vám zrelativizuje, k leccemu vám ukáže cestu, bylo to důležitých pět let. Pak jsem měl nějaký supervizní výcviky, asi dva. Asi jeden přes diakonii dělám supervize, to byl Směkal a ještě nějaký další, ať tady neříkám celý sívíčko (CV), to není potřeba. A já vám to celý říkám proto, protože mi to celý umožňovalo a umožňuje doteďka pracovat komplexně s člověkem, nejen jako pastýř, jako supervizor, jako terapeut, jako vzdělavatel, ale celý ten komplex. A já si uvědomuju, jak si spolu povídat, jak si nahrávají ty témata, jak se nevyklučuje jedno od druhého. Moc, moc, moc jsem za to vděčný, takovej zázrak, kterej se mnou Pán Bůh udělal, to říkám úplně vědomě, já vím, co říkám teď, říkám, že je to boží dílo, protože si to ani neumím představit, protože vím co ve mně je, vím co dokážu a vím taky co nedokážu a vím, co chci dokázat a vím co nechci a stejně se mi to nedaří, ten život to v sobě má, no. A ty výcviky, ta pak najdete v té praxi a zjišťujete, jak je jednou důležitý mlčet a naslouchat, jak je důležitý doporučit nějakou cestu, jak nikdy nesmíte radit, co ten člověk má dělat, přebíráte odpovědnost, máte zodpovědnost sami za sebe. Zjišťujete, že někdy fakt stačí takhle pohled do očí, někdy je nutný ty oči odvrátit a nic víc. Teď se setkávám s umírajícíma, poprvé jsem se v hospici, jednou, to mě Pán Bůh obdaroval, to vnímám jako dar na závěr asi mé životní profesní cesty, že můžu dělat supervizora v hospici. [REDAKCE], tam jsou úžasní lidé a tam si uvědomujete mnohem víc a vždycky jsem to nějak vnímal, že jsem se s tou cestou smrti nějak kontaktoval, ale něčí smrtí, ale tady potkáváte lidi, který vám řeknou „Díky té práci jsem změnila hodnoty, překopala hodnoty, našla jsem sebe, našla jsem svoji životní cestu a něco se mi zrelativizovalo, něco naopak *hypertrofalo*“ a to všechno jsem nějak tak, to všechno nějak prožívám do teďka a zásadní, co kdybyste chtěla nějak zásadní, to je víc než pocit, hodnota, je prostě vděčnost. Vděčnost za ty moje rodiče, vděčnost za tu mámu, která toho mnoho nevěděla z teorie, ale žila ten život. Za toho tátu, kterej si udělal masérskéj kurz, aby každéj večer tý mámě pomáhal, za toho mýho dědečka. Jsem ještě nezminil mýho dědečka. Jmenoval se Theofil, ten kdo miluje Boha nebo ten, koho miluje Bůh, nádherné. To je jak Samuel, můj mladší syn. Samuel je ten, kdo slyší Boha a taky ten, koho Bůh slyší. A tak s tím dědečkem, ten mě učil, takhle mě houpal na koleni úplně od malička, říkal mi „můj zlatej hošku“ a učil mě se zdravit, a učil mě se modlit a učil mě plést košťat a učil mě dělat pišťalky, poznávat houby, sekát seno, brousit kosu. Tady je vzpomínka, když jsem brousil kosu, takhle. (Ukázal jizvu na prstu) Jo a takhle já si, někdy si tak sedím a fakt vás naplní tak vděčnost, jako kardinální pocit, kterej v sobě máte a říkáte si „Pane Bože, kdybych já ty lidi neměl, co bych..“ jo jste v takový účt k těm lidem, v pokoře. Protože to nebyli lidé, kteří, svět o těch lidech nevěděl a neví, ale bez lidí, jako byli moje rodiče a prarodiče, by ten svět nemohl existovat. Svět ví, bohužel, o Putinech, Hitlerech, všech těch grázlech, který slouží zlu, ale svět vlastně díky Bohu ví o matce Tereze, o Albertu Schweitzerovi jo a o dalších

v této zemi, ale o těch drobných svět neví. Ale ten Ježíš taky ty lidi nejmenuje a řekne „A mnozí další tam stáli.“. A ti mnozí další, to jsou, bez těch by ten svět nebyl. To jsem se teď kon hodně rozpoval. Promiňte.

Co vás motivovalo k tomu dělat duchovního? Dělat faráře?

Hm, já jsem jako dítě chodil do nedělky, naše rodina byla evangelická. Měli jsme faráře, jmenoval se [REDAKCE], byli mi tři, když přišel do toho sboru ve [REDAKCE] a vnímal jsem jeho vztah k lidem, jeho nasazení, jeho pravdivost, chodil jsem k němu do nedělky, potom na bohoslužby. Do mládeže trochu, ale když mě bylo dvanáct, tak odešel do Teplic. Nikdy, jsem si uvědomil, jak mě nejvíc z lidí ovlivnil, vedle rodičů a toho mého dědečka, tak mě nejvíc ovlivnil ten farář. Jo, jak jsem vždycky věděl, co říká, co si myslí, kudy nás vede, byl to takovej vtipnej člověk, bylo náboženství, vyprávěl tehdy Vinetů vilík, četl nám indiánky a jeho obrat „pithol brstyk habl dul“ do teďka slyším a to mě bylo třeba třináct, jo. Tak ten do mě něco zasel, vůbec ne rozhodnutí být farářem, ale najednou prostě, jako když rozhodíte obilí a vy vůbec nevidíte jak roste, protože to pole je dlouho, dlouho hnědý, akorát na něj přší. Ten déšť, to byla láska mých rodičů, ale ne [REDAKCE], že budeš farářem. Dokonce, když byla konfirmace v naší církvi, tak všichni kluci měli kravatu a já měl rozhalenku. To bude znít jako blbost, ale já na to nemůžu zapomenout, protože, přišel ten farář, jak ho zmiňuju „[REDAKCE]“, víš co. Všichni maj kravatu, ty máš rozhalenku já bych ti půjčil kravatu“ Půjčil mi a uvázal mi svou kravatu. A já jsem s tím přišel domu k obědu a maminka říká „Ty máš farářovu kravatu, to je znamení. Ty budeš jednou farářem!“ A bylo to úplně absurdní, v té rodině, kde nebyl jedinej obrázek, nic takovýho, jo, jakože jednou bude někdo studovat. Maminka nevěděla ani když jsem studoval gymnázium, tak se v tom nevyznala. A někde to ve mně bylo a možná, ale to říkám s úsměvem, i tohle bylo jedno z mála zniček. A pak pro mě byli důležití lidé. Svátka Karásek, Vojen Sirovátka, Miloš Rejchrt, do dneška se s Milošem přátelíme, to je úžasnej člověk. Tehdy já jsem v tom [REDAKCE], tam byl Ladislav Horák, to byl už o generaci starší pán, významnej starozákoník. Ale měl krásnou dceru a to tehdy si všiml.. A tady byl ten Sirovátka v Rumburku, jezdil Karásek, Bohdan Mikulášek jezdil taky, jo. Měli jsme tam takovou skupinu mládeže. A tam jsem prvně slyšel takovej obrat jo, tam jsem prvně slyšel obrat „Žít život v pravdě.“. A ve smyslu, ani ne tak ve vztahu muž k ženě, to jsem tam nějak nevnímá, to jsem si žil dost po svém, ale život v pravdě k Bohu, ve vztahu k politice, ve vztahu k zemi, ve který žiju, ve vztahu k sobě samému. Nic si o sobě nenamlouvat. Moje oblíbená modlitba je ta celníkova „Bože buď milostiv mně hříšnému“. A to mě nějak trvale zapouštělo kořeny. To navazovalo na tu půdu, kterou vytvořili moje rodiče, moje rodina a pak jsem, pak mě vyhodili z gymplu, pak teda učňák. Já jsem vždycky žil trochu rozeklenej život. Lidi by řekli: „si bližence, tak se tomu nediv“, na jedny straně jsem chodil do mládeže a do kostela a na druhý straně jsem chodil do hospody a za holkama a všechno to náč jako, mnohem pozděje jsem si uvědomil, že jsem nežil dva životy, ale že jsem žil život, kterej tohle všechno potřebuje, což jsem si kdysi pak uvědomil, i díky psychologii, že je dobře přítakat tomu svému životu. A uvědomit si, co vlastně žijete a co vlastně chcete. Pak, pak najednou jsem studoval tu průmyslovku a pak v závěru té průmyslovky, to už Svátka Karásek byl ve vězení, už hodně se mluvilo o Plasticích s DG307 a já jsem je hodně vnímal, ale nestýkal jsem se s nima. A pak najednou došlo k takovému rozhodnutí, co kdybych zkoušel studovat teologii. Já jsem nikdy, ačkoliv jsem žil hodně takovej světskej život, tak já jsem nikdy neztratil nebo spíš Pán Bůh mě nikdy neztratil ze zřetele a to bylo pro mě důležitý. A pořád tak někde něco takovýho a třeba hodně pro mě znamenaly modlitby, modlitby mé maminky, ale obou rodičů, dědečkovo. Byly jednoduchý, ale jako ten Pán Bůh, on jako slyší asi všechno, ale „neztrať toho [REDAKCE]“, to asi slyšel, hodně silně. Cítíte emoci. No a to se pak jako stalo, podal jsem přihlášku na tu teologickou fakultu a bylo to takový zajímavý, protože to nikdo nečekal a věděl jsem, že to přinese problémy. Přineslo. Byl jsem zkoušený, rozlítý se dveře, průmyslovka v [REDAKCE]. Tam byl ředitel [REDAKCE] a zástupce [REDAKCE]. A ředitel přilít, zařal „Erdinger“ a já jsem byl u tabule jo, vytáhl mě, tam mě nějak držel, mlátil mě přihláškou o hlavu a říkal „To nemyslíš vážně, to nemyslíš vážně!“ a protože na tu školu už asi druhý, třetí rok, tam byli katolíci, žejo, ty chodili na katolickou teologickou fakultu a oni ztráceli komunistický politický body. „Jak to že tam máš dalšího toho černoprdelníka“, jak oni tomu říkali jo a já jsem řekl, že to myslím vážně „Ty neodmaturuješ, ty hajzle“ a já jsem odmaturoval jedna, dva, tři, čtyři, přičemž tři čtyři byla energetika. A tak jsem odjel na přijímačky. Na teologii přijímali z gymnázia. Teď jsem tam přišel do té komise, jak jsme doma neměli žádnou literaturu, tak jsem si to různě půjčoval a Hromádku jsem četl, někde jsem si ho půjčil. Poleje Tento svět a Bárta jsem četl koktavě německy, ten u nás česky nevyčázel, Bonhhoeffery vyšel, úžasná knížka, Kázání na hoře. To jsou takový skvosty všechno. Tak jsem se na to načel. No a teď jsem tam seděl u té komise a tam seděl soudruh z ministerstva vnitra, kultury nebo čeho to bylo a ty tam jako dohlíželi, tak jsem jako prokotal téma přijímačkama a oni mi řekli, že do týdnů, do čtrnácti dní dostanu výsledky a odešel jsem ven, za chvíli šel pan profesor Heller: „Kterej byl ten [REDAKCE] to jste vy?.. já bych neměl, ale já vám jdu říct, že jsme vás právě přijali na teologickou fakultu“. Emičko, já jsem se rozbřečel jak malý dítě. Já jsem v životě neprožil takovou radost. Já jsem přijel domu, měl jsem horečku a zrovna bylo finále v mistrovství, to byl sedmdesátý šedesátý rok, finále mistrovství Evropy ve fotbale. Panenko má zlatá, penalta, stali jsme se mistry Evropy. Tak tam byl jako celej ten můj život, tam byla směs všech emoci, to byla radost, údiv, a mně vám trvale nese donedávna, to bylo takový a někdy je to do teďka. Odpřednáším. Feedback si dělám a teď slyším ty reakce a mám tendenci koukat se za sebe, komu to říkají. To se přece nemůže týkat mě. A to jsem tehdy prvně prožil, ten profesor se splet, to přece nemůže bejt o mně. A ono to bylo o mně. Otevřel se mi úplně nověj svět. Ani ne tak svět intelektuálů, jako svět hledačů, svět lidí, kteří se trvale jenom diví, že v tom taky jsou a ten svět mě drží do teďka. A těší mě, že to tahle tehdy bylo. No a tak jsem teologii vystudoval poměrně bez významných problémů.

Přijal jsem mnoho. Nejvíc jsem přijal, bych řekl, od pana profesora Hellera, to jsem vám říkal žejo. Ne zázraky chtít, ale zázrakem být. To byla velká věta pro mě tehdy a on byl hrozně lidskej a přátelskej a pravdivej.

Odkud čerpáte při práci faráře?

V tý oblasti homiletický je to tak, že než připravuju kázání, tak se modlím. Prosím Pána Boha o Ducha svatýho. Prosím ho, aby to nebyly moje myšlenky, moje řeči, prosím ho, aby lidé, kteří přijdou, přijali nějakou radost. Aby měli naději pro život. Mám to hodně nastavený do těch konkrétně pro životní situace. Když někdy zapomenu, tak se zastavím, přestanu a modlím se. „Bože odpusť, zas tam vyběhla moje pýcha“. Pak věřím tomu, že to, co pak říkám, je dar Ducha svatýho, to je ten výsledek těch modliteb. Protože pak lidé odchází, něco k tomu říkají a každýho osloví něco jinýho. A to je cennost kázání, zdaleka ne jenom mýho, ale dalších mých kolegů a kolegyn, protože přicházíme na ty bohoslužby s tím, že něco prožíváme. A každěj něco jinýho a když se to v tom kázání podaří, že každýho něco osloví, tak to je pro mě hodně významný. Já čerpám hodně z mýho duchovního života, z mých modliteb nebo věřím, že takhle se projevuje Duch svatej. Já nevím jak vypadá. To není kouř od cigára. Ale že je to něco, co mě nese v těch kázáních.

Pokud jde o tu pastorační, tak jednak mě Pán Bůh obdaroval pěknou dávkou empatie, to byl jeden z výsledků mýho sebezkušnostního výcviků, ze závěrečného hodnocení slyším dodneška větu těch, kteří to celý uzavírali a psali nějaká osvědčení „Máš velkou výsadu a velkej dar, jsi obdařenej obrovským množstvím empatie, pozor na to, ať se to neobráti proti tobě, ať neřeším věci jenom empaticky nebo ať tě to nepohlí jo“. To je někdy můj problém nebo jak to mám říct. Já se někdy vztekám s lidma, někdy brečím s lidma, někdy sprostě mluvím s lidma, naučilo mě to lidi nesoudit, naučilo mě to lidi přijímat lidi takový, jací jsou a sám se za to modlím za to, ať mě tak Pán Bůh přijímá. Dneska dobře vím, co to je. Vnímám boží lásku jako základní, bezpodmínečnou lásku. Ten Kristuspán mi neříká, budu tě mít rád, když neříkáš nikdy kurva. Ten Kristuspán mi říká, mluv si jak chceš, já tě nepřestávám mít rád. A jestli mě máš rád taky, tak tak mluvit nebudeš. A to je něco jinýho, rozumíte tomu. No tak tady ještě z kázání znám tu situaci, mluvíme o homiletické situaci, snažil jsem se do toho pronikat v každým sboru, ve kterým jsem byl. Tak mluvíte o těch situacích a otevřete bibli a ta mluví sama. Jo, pro mě ta bible pořád pokračuje.

Pak v těch pastoračních rozhovorech. Já jsem hodně s nevěřícíma lidma i v pastoračních rozhovorech. Teď jsem přijal angažmá v místní LDN, kam mě zve jedna nová paní primářka, která říká „Prosím přijďte, vy s těma lidma mluvíte tak civilně“, já se lidí ptám, jestli chtěj, abych se s nima pomodlil a oni řeknou ne, tak neříkám, vy jste ale blbej, ale já to respektuju, protože respektuju cesty lidí a já nemám žádný právo jim říkat „jděte jinudy“. Pro mě je víra nabídka, pro mě není víra musíš, ale hele, já tě mám rád, zkus to tudy. Jako když vám řekne někdo, kdo vás má rád, doporučuju ti tohle, zkus to, ale je na vás, jak se rozhodnete, tak to mám. To jsem hodně přijal z cesty víry. Potom zkušenosti, Jak mám ten život posazenej, že já život neužívám, já život prožívám. Mě štvoou současní lidi, který říkaj „Tak si to hlavně užij“, znova řeknu, to ne, můžu si to užít, můžu si to osprchovat a jít dál, ale prožít, je poznamenat, udělat rýhu do duše, nést za to zodpovědnost. A to prožití vás posouvá dál a prohry životní vás posouvaj dál a vy najednou uvidíte, jak lidi zápasej s prohrama, jak se z toho hrabou a jak jsou potom jinačí, silnější. Jo. Ti, kterým umřelo to miminko, už nikdy nebudou stejní. Budou jiní, budou jinde. Jejich láska už bude mít úplněovej tvar. Někdo, kdo se rozvedl, vím o čem mluvím, už nikdy nebude stejnej, už nikdy nebude lidi zavazovat sliby, o kterých už teď ví, že jim nemůže vždycky dostát, ať dělá co chce. A to jsou věci, který.. já se bráním projekci, to je fakt velký nebezpečí. Řeknu vám jeden příběh, pastorační práci dělám i u sociálních pracovnic a ta jedna paní mi říkala „Tak kde je ten váš Bůh, kterej vás sleduje a soudí?“ A já jsem jí říkal, že vůbec nevím o čem mluví, že takovýho Pána Boha neznám, takovej pro mě neexistuje. Já jí říkám „Ukažte mi ruce. Dala jste někdy těma rukama někomu najíst?.. no, dala.. Dala jste někomu těma rukama někomu napít?...no jasně, dala... Pohladila jste někdy těma rukama někoho?...no to jo, to víte, že pohladila... Utřela jste někdy někomu těma rukama slzy?...no jasně...Objala jste někdy těma rukama, když mu bylo smutno a potřeboval objetí?... to víte že jo, jsem přece člověk...“ a tak dál. Já říkám „už víte, kde je Bůh?“, pořád si myslíte, že sedí na nebi a trestá vás? Bůh je v těch vašich rukách. Protože prostředkujete boží lásku, třeba to nevíte, třeba to pro vás není důležitý. Ale to je boží projev a jestli známe z epištoly „Bůh je láska, Bůh přebývá v lásce a Bůh v něm“ Boha nikdy nikdo neviděl, ale jestli milujeme jeden druhýho, Bůh v nás přebývá. A jeho láska v nás dosáhla svého cíle. Dopříc, ten děda nesedí na obláčku, ten živej Bůh je ve vás a ve mně a v těch, kteří jsou tady proto, aby vnímali život v plnosti a nesoudili a odpouštěli a někdy jeli na dřev. Tohleco, co jsem vám teď řekl.. já jsem dost starej na to, abych objevoval nějaký poznání, ale tohle je tak dva roky starý. A je to pro mě hrozně důležitý. A co třeba ještě, z čeho v tý pastorační práci čerpám, tak jak pořád přemýšlím o životě, o lásce, o nenávisti, o lidský sexualitě, o našich pudech o dalších věcech, tak to před mnoha lety mě moje druhá žena, to jsme spolu ani nechodili. Řekla mi „Ty seš ten farář, jak to jednou bude vypadat u božího soudu?“ Já říkám „jak to mám vědět, já jsem tam nebyl“. No jak to vidíš ze svý víry, z astrologie, z ... „To já tam budu souzená, co jsem prováděla a budou tam lidi a budou na mě Pánu Bohu žalovat“ mi říká moje tehyně. A tak já jsem si o tom přemýšlel, asi tak na ultimum poprvé v mým životě, abych si v tom udělal nějakej pořádek a pak jí povídám „No, až umřeš, tak tomu věřím tak, že budem stát před Boží tváří, nikdo tam nebude, jen Bůh a já a on mi pak řekne. A ty seš kdo? A já řeknu, no Bože, já jsem tvůj věrněj služebník [REDACTED]...“ „Počkej, počkej. Jo ty jseš ten, který se rozvedl. Ty seš ten, kterej žil tu svou divokou kartu takovou dobu. Jo ty seš ten.. no prosím tě, že se vůbec odvažuješ přede mne předstoupit. Ty tady nemáš co dělat. Šup s tebou do pekel“, ale já tam nebudu stát úplně sám. Vedle mě bude stát Kristus Pán a ten řekne „Otče, ty jsi mě neposlal na kříž i

kvůli tomudle [redacted]? Já jsem nebyl křtěn pro jeho kříž? Ty jsi to zapomněl?“ A on řekne „Promiň synu, málem bych fakt zapomněl.. [redacted], pojď do mé radosti“. A to byl objev. Emi, to byl tak významný objev. Nechal jsem to tak plynout a pak přišel druhý objev, to už nezávisle na nějakých otázkách. Jdu tím životem a mám batoh a ten batoh mám otevřený. A každý den do něho padají nějaké šutry. Hřích se těm šutrům říká. Tady závidíš – bum. Tady koukáš po ženských - bum. Kdo ví, na co myslíš – bum. Tady bys nejradši to auto ukradl – bum. A tak to přibývá, i ty nějaký drobný lži a takový ty naše manévry a manipulace s lidma a pak ten batoh je plný víc a víc a pak padnu na ty kolena a ještě lezu, abych se někam dostal, jsem poškrábanej a praštím se najednou do čela.. zvednu tu hlavu a tam Kristus na kříži, kterej říká „vysyp to tady a jdi dál a vrať se, budeš to potřebovat“, on neříká „když šlápneš do hovna, tak tě nechci ani vidět“ on ví, jaký život žijeme, co nás pohybuje, co nás vede k dobru a co nás vede ke zlu a čemu se bráníme, čemu jsme se neubránili a neubráníme. Ten Kristus ví, proto říká vrať se. On neřekne „když hřešíš, tak už tě nechci vidět“ a ty šutry v tom batohu tě zabijou. Ne. A to je něco, z čeho já fakt čerpám. To zní skoro jak poučky. Ale oni to nejsou poučky, Emi, to jsou prožitý věci, který bych vám takhle neříkal, kdybych bytostně nevěděl, co říkám. K tomu jsem se dostal přes pláč, přes vztek, přes samotu, přes bolesti, přes trápení. Pak ještě něco, co mi hodně pomohlo v životě, v té pastorační práci. Když jsem začal vnímat utrpení jako součást života, kterou stvořil... A bylo to v době, kdy jsem se rozváděl a rezignoval jsem na faráře. Říkal jsem, já nemůžu takhle Pánu Bohu vysmívat, já nemůžu takhle ty lid Já se nebudu na jedny straně tvářit jak světec a na druhý tole. Tak jsem tři roky řídil jen domov. Byla tam moje kolegyně, farářka a bylo to fajn s ní. A najednou za mnou přišli přátelé, že mají dceru a ta by chtěla, abych ji oddal. A já jsem jim říkal „co blbnete, já tady tři roky neoddávám, nekážu a vždyť víte, jak žiju“. „No to jo, právě proto budeš naší Julince rozumět“. A najednou když řekli Julinka, tak mě vyskočilo, že před dvaceti lety jsem byl u dědečka tý Julinky, kterej mi s mokřýma očima říká „[redacted], máme Julinku, já jsem poprvé dědeček“, šťastnej člověk. Pak uběhne dvacet let a vy máte Julinku oddávat. Tak jsem říkal, tak jsem nějak doufal, že to bude v nějakým zapadlým místečku. „No, chtějí to v Praze U Salvátora“. Tak tehdy tam byl farářem Miloš Rejchrt a já mu volám „Miloši, mohl bych u tebe udělat svatbu v kostele?“ „Bratříčku, proč bys nemohl?“ Já říkám „Miloši, ale víš, jak já teď žiju?“ „To víš že vím, to všechno vím, třeba ti to přinese nějaký požehnání ta svatba.“ Já říkám „Miloši, zatím mi to, co žiju, přináší samý trápení a bolesti.“ „Bratříčku, ty nevíš, že požehnání dosahujeme skrz bolest a utrpení?“ To je farář. To je pro mě. Miloš nezabředl do toho chladu chartistů. Tadle věta je pro mě kardinální. A pak čtete Frankla, kde se píše, že dokázal přetavit utrpení v sílu. Prožijete utrpení a jste silná. Už nikdy nebudete stejná. Zas bych se vrátil k tomu mému tématu. Už nikdy nebudu lidi soudit, už nikdy nebudu říkat lepší, horší. Budu se radovat z jejich jinakosti. Trvalo to tak bude.

Jaký máte výcvik?

Mám SUR, pětiletý. Potom Rogeriánskej výcvik jeden rok a já jak jsem potom studoval, tak jsem to ukončil, no. Nějak jsem zjistil, že to není moje cesta. Ale tehdy nebylo tak, že se jde na pět set sedmdesát nebo kolik hodin. Ale tak, že jsme do toho šli a pak se uvidí. Ten Rogers mě strašně posunul ke mně a k mé budoucnosti.

Co byl ten první motiv, že jste šel do psychologického výcviku?

Mě nějak psychologie hrozně zajímala, chtěl jsem ji vystudovat. Ani vám nevím proč, někde ve mně něco bylo. Jedna moje přítelkyně by mi řekla, že jsem si to přinesla z minulého života. Já jsem s takovýma lidma dost v kontaktu, který jsou s minulýma životama v kontaktu, mně je to sympatický. Hlavně mi nevylučují moje křesťanství. Tak jsem se tím nějak zabýval a když jsem byl na tý průmyslovce a chtěl jsem něco dalšího, tak se mi dostala do rukou knížka „Imaginární svět“. Já jsem si to přečetl. A vy jednou čtete tu knížku a „No hele, nemáš ty schizofrenii, vždyť on taky maloval kroužky jako ty.“ A najednou mě to hrozně přepadlo. S tímle ty tu psychologii nestuduj nebo se zblázníš dřív, než těm lidem budeš pomáhat. Najednou jsem se v té knížce viděl. Já se vidím v Bibli, ale to je úplně jiný. Ta Bible, já se vidím nejvíc jako Petr. Když mu Ježíš říká „Jedte na hlubinu“, další věta důležitá pro můj život. Nemá cenu si povídat o tom, že ta růž může být růžová, je dobrý jednou říct, že je krásná a stačí. Ale důležité je sdílet se s tím, co prožíváme. Co nás trápí, co nám dělá radost, co nás někam posune. To je ta naše hlubina. A nebát se existenciálních rozhovorů sama se sebou. Oni bolejí, ale jsou důležitý. Protože vás posouvají. A nikdy mi tolik nic neříkalo, co je to láska a milovat, jako existenciální rozhovor sama se sebou. To se potom dostanete někam, kde jste netušili, že něco je. Po tom, co Petr třikrát zradí Ježíše, mu Ježíš říká „Petře, máš mě rád?“ „To víš, že tě mam rád“ „tak běž a pas beránky“ Kdy mu to řekne? Když machroval, když chodil po vodě a byl přesvědčený, .. né. Když do sebe nahlédl. Zjistil, kdo je. Rozbrečel se. A zjistil, že ví, co je milovat Krista. Jakoby to byla maturita pro to, být pastýřem. Ježíš mu řekne „Běž a buď pastýřem“. Ten Petr mi je tak blízkej, až to neumím vyjádřit. Až díky svým průserům zjistíte, že který když překonáte, přechkáte, promyslíte, přehodnotíte a já nevím, co všechno, zjistíte, že máte jakýsi oprávnění. A můžete říct „Věra v Krista je cesta“, protože je to cesta lásky. Ale na té cestě budou šutry. Budeš mít rozdřený kolena, možná i nos si někde natlučeš, ale je to cesta, která má smysl.

Já bych se ještě víc potřebovala zaměřit na ten výcvik. Co vám dal a porovnání s tím, jak jste práci duchovního vykonával před výcvikem?

Hele ten výcvik mi dal pravdivě nahlédnout sám na sebe. Víra nás trochu, aspoň mě trochu ukolébá, pohladí. Víra byla takovej mech. Výcvik byl rašple. Výcvik vás rozdrásá. Tam si právě taky říkáte, „to seš ty?“. Vnímám jsem reakce na určitý události. Rozhovor jeden, kdy říkám kolegyni ve výcviku. Měli jsme takovou vlastní chvíli. To bylo v té době, kdy jsem se rozváděl „Já to nemůžu unést, já brečím, já se tím trápím, já si tím nevím rady a vy tady na mě ještě takhle zhurta“ a ona na mě „Seš úplně debil? Ty rozbíjíš manželství a snad chceš, aby tě někdo litoval? Však ty seš ta příčina.“ U sebe, najednou zjišťujete, že má pravdu a dát jí pár facek a říct „Co je ti do toho“. Při výcviku nahlédnete prostě.. nahlédnete více do sebe a zjistíte, kdo jste. Ten výcvik.. pak mě naučil hodně, jak to mám říct, kontury empatie, pak mě řekl něco o tom, jak je to se mnou v solidarizaci s lidmi v různých trápeních, pak mě výcvik pomohl přijmout se v těch negativních rysech. Jo, to je zase takový jungiánský. Máme světla a stíny. Mně by se líbila ta světla. Ale ke mně patří i ty moje stíny. A najednou ten výcvik mi řekl „seš to ty, celistvej a nemusíš se z toho hroutit“ Jo, to je další přínos. Pak ještě pro mě taková dotyková zdrženlivost. Jednak tam všechno bylo takový zapovězený a taky jsem si uvědomil, jak jdete po hraně nože a jak. To mi pak říkal jeden nádherný neznaboh a člověk „vy jdete po hraně nože, napravo je Bůh a nalevo je ďábel a vy se nesmíte rozkročit, jinak vás to rozpáře“. To je neuvěřitelně pravdivý slovo, tohle. A v tom výcviku se mi to ukázalo, jak kdybyste si otevřela útroby. Jdeš po ostří nože. Potom mě výcvik naučil nežrat se tolik. Jo, tak si namočíte kravatu do kečupu a jste na nějaký recepci ve Stockholmu. A co. O nic nejde. To není bagatelizace, to je srovnat si ty věci. Co je kdy důležitý v jakou chvíli. To pro mě bylo hodně důležitý. Pak já mám ten ženskej svět hodně rád. A tam mi ty holky daly pravdivě nahlédnout do nějakým prvků ženského světa. Já jsem byl starší o deset let než ostatní. Tak už jsem měl ledasco prožítý. Jak já lezu na nervy lidem s tím, co mám prožítý a co jim servíruju. „Nojo, ty seš ten poslední chytřej, co. Teďka nemachruj.“ Najednou to slyšíte. Uvědomil jsem si, čím lidi štvu. A vím, že si to můžu dovolit. Jo, že to je výcvik, že ten život je jinde, ale ten výcvik vám nastavuje zrcadlo. V tom pro mě ten výcvik byl hodně zásadní. Taky, já jsem během výcviku absolvoval nebo probíhal výcvik v individuální psychoterapii, která se týkala mě samotnýho. A aplikoval jsem to nebo ta moje psychoterapeutka úžasná, tak tam jsme to nějak aplikovali do mojí situace a tak obecně. Když máte individuální výcvik, tak se víc soustředíte na nějaký drobnosti, který v tom výcviku vám utečou. Tak pro mě bylo taky dost důležitý slyšet „Vy jste úplně normální člověk, vy nepotřebujete terapeuta“. Vy potřebujete zpovědníka. Řekněte to nějakému farářovi. A já si od té doby nesu tezi „Řekni to svoje trápení farářovi“ A rovnou mu řekni ať to pošle o patro výš, ať to pošle s nebe. Potřebuješ slyšet „Seš to ty, to patří k tobě a tak jsem tě na ten svět poslal a já ti to odpouštím.“ To je to odpuštění. To bylo třeba důležité. No.. tak hrozně podobně to bylo důležitých mých pět let. Moje první žena zuřila, když jsem byl na výcviku. Ona tomu nerozuměla. A já jsem se v sobě tak zoufale potřeboval vyznat. Jako kdyby mi bylo dvacet, tak máte právo se v sobě nevyznat. Ale když Vám je čtyřicet a máte dospívající syny jo, tak to odpovědnost nesete. Tak to byl ten výcvik důležitěj no.

A projevílo se to potom na práci s lidmi?

Ve všech oborech. V tom farářském, začal jsem se teda tý terapii nějak věnovat, pak jsem si uvědomil, že všech těch lidských problémů je tolik, že se musím rozhodnout. Tak jsem přestal se věnovat psychoterapii. A soustředil jsem se na supervizi, prioritně na tu farářskou, pastorační práci.

Když děláte supervizi, tak tam vnášíte prvky křesťanství?

To je, děkuju za tudle otázku. Úplně apriorně se snažím to tam nedostávat. Ale jsou chvíle, kdy si o to řeknou lidé. Ať už při přednáškách nebo při supervizích. To se stává čím dál tím víc častěji. Na konec supervize „Mohl byste se pomodlit?“ Vypadnou vám oči. Nebo, to je příběh, kterej je pro mě nezapomenutelněj. V jednom domově ke mně na supervizi přišly dvě ženy. Povrchní kecy o tom, jak to v tý kanceláři nejde. Já povídám

„K tomu není supervize. Jestli se chcete vypovídat, tak někdy odpoledne můžeme zajít na pivo, ale tohle není ono, vás něco trápí.“ Podívaly se na sebe a jedna řekla druhý „Jo, mohla bys mě tu chvíli nechat?“ A když odešla, tak začla vyprávět, jak má synka, osmiletýho, kterej má rakovinu ledviny. Já říkám „Prosím vás, opouštíme supervizní pole, dostáváte se na pole psychoterapeutický. Chcete takhle pokračovat?“ „Jo, aspoň chvíli“. Příběh o manželství. Ten manžel se na ní vykašlal, měl s ní prachy, neuměla se s ním rozvést. Ponižoval ji, měli spolu toho syna. Syn když se narodil, tak měl rakovinu jedny ledviny. Pak když mu ji vzali, tak pak se ukázalo, že tam je nebezpečí rakoviny i v tý druhý ledvině, maminka, ta paní se o to bála. Všecko její jednání určovala její situace. A pak taky byla věta „No musím s ním jet do Motola“ a tohle... a tak říkám „Tak vás manžel zaveze ne?“ „No, on mi řekl, je to tvoje dítě, tak si někoho sežeň“. Tak máte chuť říct, proč s tím chlapem žijete, proč s ním lezete do postele pod jednou střechem. A to jsem jí neřekl. A když mi to řekla a když se vyplakala, já říkám „Petro promiňte, ještě nikdy jsem to takhle nikomu neřekl, ale já si absolutně nevím rady. Já vůbec nevím, co mám říct. Jen jedno bych věděl. Mohu se za vás a

vašeho synka modlit?“ a ta paní vykulila oči „No když myslíte“. Ona byla úplně mimo terén modlitby. A to bylo nějaký září. A tak jako čas plynul a bylo dopoledne Štědrýho dne a já jsem byl úplně jak na trní. Já jsem si vůbec nevěděl rady. Já jsem chystal různé vánoční bohoslužby a trvale se mnou byl ten rozhovor. Pane Bože, pomoz tomu chlapci, pomoz tý mámě. No a tak já jsem na ni sehnal telefon a volám ji „Petro promiňte, já to nějak nemohu unést. Můžete mi říct, jak se vám daří a vašemu synkovi?“ „Pane [REDAKCE] děkuju, to je nádhera. Tak já jsem s tím synkem byla několikrát v nemocnici, různé testy dělali a ta diagnóza se nepotvrdila. On je zdravý. A žádost o rozvod jsem už dávno podala.“ Mně začaly Vánoce. Já nejsem přítelem rozvodu. Nepatřím mezi, který tvrdí, že rozvod je vždycky řešení. Někdy jo, někdy nemůžete dál. Ale tohle pro mě bylo tak úlevný. Tak jsem to tam tak vnesl vědomě. Pak byly chvíle v těch supervizích, třeba charitní prostředí to bývá, to hodně často charitní prostředí, kde chtěj vědět, proč jsem farářem a jestli jsem evangelík nebo katolík. A někdy, když třeba chtěj a to si vždycky říkám, musí si o to říct a to já třeba teď dělám i v těch pastoračních rozhovorech s nevěřícími lidmi „Můžu se s váma pomodlit?“ A jedna paní říkala „Promiňte, to já na to nejsem teď vůbec připravená“. Nevadí, tak jdeme dál. A stejně to mám, když řeknu, jestli jim mohu přečíst něco z Bible. Když řeknou že ne, tak je neobtěžuju. Ta cesta je jiná. Jo, tak asi takhle.

Přinesl výcvik i nějaké nevýhody?

Hele, když nahlédnete svá negativa, tak z toho radost nemáte. A když zjistíte, že jich je hodně, tak z toho máte ještě míň radosti. To bylo ještě méně radosti. Ale v důsledcích je to strašně pozitivní. A my se setkáváme dodneška s tou skupinou. A asi 2001 jsme začali. Takže v důsledcích to bylo pozitivní. Já když o tom takhle přemýšlím, tak nevím. Nebo třeba, najednou jsem tam dělal ve skupině muže, ve věku mého syna. On mě tak nenáviděl a on mi to tak dával najevo. A v jednu chvíli na mě zařval „Připomínáš mi mého strašného fotra!“. Projekce, žejo, taková krásná, typická. To bylo tak anomální, jak na mě byl naštvanej, hajzl mladej a takhle si vyskakuje a najednou zjistíte, kolikrát jste byli na lodi v životě jinací, jenom kvůli tý blbý projekci. A to je zase pozitivní. Já si myslím, že mi to nepřineslo nic negativního. Já jsem za to všechno hrozně vděčnej, za všechno a za ten výcvik a za všechno, co jsem v životě prožil. Jsem čím dál víc vděčnější. A to si říkám, nemohl bych s váma takhle mluvit, kdybych to neprožil. Kdybych nevěděl, co říkám. Kdybyste občas neviděla můj mokrý oči, kdybyste občas neviděla nakrabacený čelo, při nějakých věcech, jo, to je to, čemu se říká autenticita a to je pro mě hrozně důležitý. Tak no.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE:

Jméno příjmení autorky: Ema Nováková

Studijní program: Psychologie

Název práce: Význam psychoterapeutického výcviku pro práci duchovních

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2023

Přímé citace: 13 689

Ostatní text: 79 246

Celkový počet znaků: 221 829

Počet pramenů a literatury: 44

Názvy souborů:

Text práce ve formátu PDF: Nováková_bakalářská_práce_2023.pdf

Text práce ve formátu DOCX: Nováková_bakalářská_práce_2023.docx

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Ema Nováková

Obor studia: Psychologie

Název práce: Význam psychoterapeutického výcviku pro práci duchovních

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 42

Počet stránek příloh: 29

Počet titulů v seznamu literatury: 43

0***	1	2	3	4
------	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešení problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty; apod.)

0				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Ve kterých oblastech nachází duchovní služba své uplatnění? Lze si představit její rozšíření do dalších oblastí?

Pro které další profese je sebezkušenostní psychoterapeutický výcvik hodný doporučení?

Jak by mohlo vypadat rozšíření nebo pokračování vašeho výzkumu v tomto tématu?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Předložená práce zkoumá vzájemnou dynamiku spirituální péče a psychoterapie v konkrétním aspektu. Hledá odpověď na otázku jaký význam má psychoterapeutický výcvik pro práci duchovního, jaký vliv má na jeho osobnost a jak vstupuje do jeho péče o druhé a role duchovního. Je to pro obor psychologie důležité téma, které není nové, ale stále se aktualizuje s rozvojem celostnější péče o člověka.

Autorka si samostatně navrhla výzkumný projekt a prokázala schopnost dovést jej zdárně k cíli.

V teoretické části přehledně, srozumitelně, ale poněkud školsky vymezuje kompetence a roli psychoterapeuta včetně toho, co lze očekávat od sebezkušenostního psychoterapeutického výcviku. Podobně vymezuje práci a kompetence duchovního.

V praktické části se drží zvolené metodologie a přehledně předkládá výsledky analýzy rozhovorů.

V diskusi dobře reflektuje limity své práce dané zvolenou metodou a počtem participantů.

V práci lze nalézt některé neobratné formulace a opomenuté chyby, které však zásadně neruší její srozumitelnost.

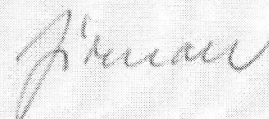
Celkově hodnotím práci jako vyváženou, přínosnou a naplňující vytčené cíle.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Datum, podpis: 15. 5.



**Posudek oponentky bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Ema Nováková**

Obor studia: Psychologie

Název práce: Význam psychoterapeutického výcviku pro práci duchovních

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 13 689

Ostatní text: 79 246

Celkový počet znaků: 221 829

Počet pramenů a literatury: 44

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X	X		
--	---	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	X	X		
--	---	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		X		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

X				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	X			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

X				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Mohla by, prosím, autorka u obhajoby stručně shrnout, na základě čeho si duchovní vybírali dané psychoterapeutické směry, v jejichž rámci absolvují výcvik?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se v textu teoreticko-empirické bakalářské práci věnuje tématu významu psychoterapeutického výcviku pro duchovní. Velmi oceňuji volbu tématu, považuji jej za zajímavé a hodné důkladného zkoumání.

Práce je dobře strukturovaná, psána velmi kultivovaným jazykem, čtivou formou. K textu mám několik drobnějších výhrad (považuji je za mírně důležité zejména z toho důvodu, aby se jim bylo možné vyhnout při psaní práce diplomové). V rámci zpracování některých témat – například psychoterapie – bych doporučovala vycházet z více zdrojů a například je komparovat (větší pasáže textu jsou citovány vždy z jednoho zdroje – Kratochvíl, Vymětal atp.). Některé koncepty by si zasloužily hlubší analýzu, například téma korektivní emoční zkušenosti, které, dle mého názoru, není nastíněno zcela adekvátně. Lze se také domnívat, že v mnoha skupinách se například s procesem katarze nepracuje atp. Oceňuji kapitulu psychoterapie a náboženství, byla pro mne poučná.

V rámci empirické výzkumné sondy bych se možná zamyslela nad základními výzkumnými otázkami – v nich se pátrá po dovednostech a významu – lze se možná domnívat, že ne všichni absolventi pt. výcviku mohou formulovat zisky v „podobě“ dovedností (kompetenci?), možná sbírají také zkušenosti, prožitky atp... (nevím, zde se jedná spíše o námět k diskusi). Pozor, Braun a Clarke jsou autorky, nikoli autoři, častý omyl. Uvítala bych zařazení subkapitol věnujících se etice výzkumné sondy, validitě a reliabilitě, popřípadě předporozumění autorky zkoumanému tématu. Zajímalo by mně, proč jeden rozhovor (autorka uvádí, že jich realizovala pět), z finální podoby práce vypadl. Za malinko větší chybu lze považovat tu skutečnost, že se některá finální témata kryjí s otázkami v rozhovoru (např. zisky díky skupině, motivace k výcviku atp.). I přes uvedené výhrady doporučuji práci k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji a přeji autorce hodně štěstí u obhajoby

Navrhovaná klasifikace: výborně -velmi dobře

Datum, podpis: 22.5. 2022

PhDr. Magdalena Koťová, Ph.D.

